

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

RAPORT KOŃCOWY
z badania ewaluacyjnego pt.:
Ocena *ex-ante* projektu
„Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego
na lata 2013-2020”

Katowice, kwiecień 2013 r.

Raport końcowy z badania ewaluacyjnego pt. „Ocena *ex-ante* projektu *Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020*”.

Autorzy:

dr Michał Klepka – Kierownik Zespołu
Monika Borowska
Beata Ciężka
Borys Czerniejewski

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach projektu systemowego pt.: „Zarządzanie, wdrażanie i monitorowanie Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego (III edycja)” Priorytetu VIII Poddziałania 8.2.2 „Regionalne Strategie Innowacji” Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013.

Jednostka Koordynująca Wdrażanie RIS
Wydział Europejskiego Funduszu Społecznego
Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego
ul. Ligonía 46
40-037 Katowice

Katowice, kwiecień 2013 r.

Streszczenie raportu

Streszczenie założeń metodycznych

Raport prezentuje wyniki badania ewaluacyjnego pt.: Ocena *ex-ante* projektu „Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020”, którego wyniki podporządkowane zostały celowi głównemu, jakim było **zdobycie wiedzy na potrzeby skutecznego monitorowania projektu „Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020 oraz stanu rozwoju Ekosystemu Innowacji Województwa Śląskiego**. Jego treść podporządkowana została dwóm celom ewaluacji:

1. Ocena *ex-ante* projektu dokumentu „Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020”.
2. Ocena *ex-ante* stanu rozwoju Regionalnego Ekosystemu Innowacji Województwa Śląskiego.

Badanie ewaluacyjne koncentrowało się na ocenie projektu dokumentu RSI WSL na lata 2013-2020 oraz stanie rozwoju Regionalnego Ekosystemu Innowacji Województwa Śląskiego w pięciu kryteriach: ocenie trafności (*relevance*), ocenie skuteczności (*effectiveness*), ocenie efektywności (*efficiency*), ocenie trwałości (*sustainability*), ocenie oddziaływania / wpływu (*impact*). Konsekwentnie praktyczny wymiar ww. kryteriów stanowiła lista pytań badawczych podzielonych według obszarów określonych przez Zamawiającego. W ramach realizacji badania, podjęta została również próba udzielenia odpowiedzi na dodatkowe pytania badawcze.

Odpowiedzi na pytania ewaluacyjne i zagadnienia badawcze zidentyfikowane zostały na podstawie przeprowadzonych analiz i badań, które następnie zrealizowano w następujących po sobie krokach logicznych. W ramach badania wykorzystano różnorodny zestaw metod badawczych i analitycznych. Obok analizy desk research, przeprowadzono także badania ilościowe w odniesieniu do instytucji Regionalnego Ekosystemu Innowacji Województwa Śląskiego (CATI) oraz (CAWI). Ponadto, na potrzeby badania opracowano analizę korelacji, która pozwoliła bezpośrednio zestawić związki pomiędzy badanymi cechami dokumentu Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020 z cechami wynikającymi z dokumentów, względem których dokonano analizy. Niemniej ważną częścią oceny stanowiły badania jakościowe. Wymienić należy tutaj wywiady pogłębione (IDI), jak również przeprowadzone pod koniec realizacji badania dwa panele ekspertów.

Kluczowe obserwacje z przeprowadzonych badań

Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020 to **dokument o dużej wartości** z punktu widzenia oczekiwań Komisji Europejskiej oraz polityki państwa, a sformułowana wizja i cele są poprawne. Widać, iż proces aktualizacji dość szczegółowo potraktował wszystkie kluczowe kwestie pakietu legislacyjnego. Strategia bardzo **dobrze adresuje tzw. inteligentne specjalizacje** (ang. *smart specialization*) regionu. Cechą charakterystyczną analizowanego dokumentu jest jego **bardzo silne ukierunkowanie tematyczne na rozwój technologii**, podczas gdy dotychczasowe strategie były ukierunkowane czysto funkcjonalnie. **Silną stroną dokumentu** jest sposób i skala odzwierciedlenia tzw. **Kluczowych Technologii Wspomagających** (ang. *Key Enabling Technologies*). Z punktu widzenia wymagań UE, władz krajowych oraz innych dokumentów regionalnych RSI WSL 2020 to dokument **dobrze przygotowany**, szczególnie w kontekście realizacji założeń gospodarki opartej na wiedzy.

Ocena parametryczna dokumentu korzystnie oddziałuje na ogólną ocenę perspektywiczną związaną z osiągnięciem pozytywnych zmian w fazie wdrożeniowej. Dodatkowo przeprowadzone badania pozwalają stwierdzić, że *Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020* jest solidną podstawą do odpowiedzi na wyzwania rozwojowe UE, gdzie mówi się o **tworzeniu w regionach ekosystemów komercjalizacji i innowacji**. Sprzyja temu zarówno **dobrze oceniony System zarządzania RSI** (bazujących na silnym fundamencie wdrożonym już dotychczas) jak i **kreatywność w tworzeniu narzędzi monitorowania** (głównie w kontekście wykorzystywania nowych wskaźników rezultatów).

Odnieść można wrażenie, jakoby proces aktualizacji był nadmiernie drobiazgowy i **zbyt perfekcyjny**, co przejawiało się w wypowiedziach reprezentantów niektórych środowisk i ekspertów. Obecnie trudno to oceniać, można podpisać się pod stwierdzeniem, że dokument może być trudny do zrozumienia i wymagający wzmoczonego wysiłku od czytelnika aniżeli znane nam wcześniej dokumenty strategiczne. Czy jest to jego wada czy nie, to już kwestia kolejnego kroku, jaki wykona Urząd Marszałkowski Woj. Śląskiego prezentując go w środowisku.

Odwołując się do podstaw badania, jednym z jego założeń było uzyskanie rekomendacji co do możliwych kierunków udoskonalenia zarówno w kontekście kształtu i treści dokumentu RSIWS 2020, jak i obszarów oddziałujących na skuteczność wdrażania. Podsumowując badania stwierdzić należy, iż przy tak obszernym dokumencie oraz wielowymiarowości oddziaływania (wiele typów instytucji, kontekstów zmian, rodzajów interwencji itp.) doszukano się niewiele miejsc, w których można domniemać potrzeby udoskonalenia (raczej wdrażania aniżeli treści). W treści raportu ujęte one zostały przede wszystkim w części dot. wniosków i przyporządkowanym im rekomendacjom. Główne obszary o takim charakterze to:

1. Konieczność wzmocnienia rozpoznawalności dokumentu RSIWS 2020 wśród instytucji i firm w województwie (domniemy, iż będzie to naturalnym procesem po przyjęciu dokumentu);
2. Konieczność uproszczenia treści dokumentu z ukierunkowaniem treści do konkretnych odbiorców (tym samym uproszczenie procesu komunikacji i poruszanie się językiem korzyści dla odbiorców dokumentu);
3. Troska o wizerunek województwa opartego na najnowszych technologiach, ale wykorzystującego dorobek dotychczasowej aktywności przemysłowej i jej otoczenia (tym samym umiejętnie przekierowanie uwagi odbiorców strategii z dotychczasowej dominacji sektorów tradycyjnych na aktywność nowoczesną budowaną na dorobku przemysłu regionu);
4. Troska o wyłonienie liderów regionalnych, na których możliwe będzie podejmowanie kluczowych inicjatyw wdrażających idee centrów kompetencji i nie tylko (jest to obszar związany ze sposobem dystrybucji publicznych pieniędzy - ciekawym rozwiązaniem jest promocja sieci współpracy i udzielanie wsparcia na sieci np. tematyczne zamiast wsparcia indywidualnego);
5. Troska o urynkowanie dostarczającego wsparcia publicznego zarówno do sfery B+R jak i przedsiębiorstw (w pierwszym przypadku zwracana jest uwaga na brak rynkowej ewolucji wobec dużej konsumpcji środków, w drugim na brak elastyczności w udzieleniu wsparcia narzucając firmom kierunki zmian a nie odpowiadając na ich bezpośrednie potrzeby);
6. Troska o bardziej dynamiczny i jakościowo poprawny rozwój układów sieciowych (sieci, klastrów) (obszar związany z koniecznością lepszego monitorowania zmian w obliczu uzyskania wsparcia publicznego);
7. Troska o uzupełnienie rynkowej oferty np. komercjalizacji pomysłów o instrumenty publiczne, które zdejmą ryzyko podejmowania nowych inicjatyw z sektora prywatnego, nie chodzi

natomiast o ich zamianę (pojawia się obszar synergii działań sfery publicznej i prywatnej i konieczne jest zrozumienie tych zależności i roli każdej ze sfer);

8. Troska o internacjonalizację poprzez intensyfikację mobilności i tworzenie okazji do włączania się w układy międzynarodowe (to ważny obszar o dużym potencjale generowania zmian, o ile uda się wytworzyć rozwiązania systemowe).

Wobec ogólnie dużych wyzwań, jakie stoją po stronie procesu wdrażania RSIWS 2020, powyższe wskazania nie obciążają tego dokumentu, jako błędnie zdefiniowanego. Dzięki nim lepiej zrozumieć można potencjalne kierunki działania w fazie wdrożeniowej. Należy liczyć, iż pozostałe dokumenty, które w pakiecie tworzyć będą model wdrażania pozwolą na ujęcie tych wskazań.

Bardziej szczegółowy opis, pozwalający zrozumieć powyższe wskazania stanowi przedmiot poszczególnych części Raportu, mamy nadzieję ciekawego i inspirującego do działania.

Spis treści

Streszczenie raportu.....	2
Spis treści.....	6
1. Wprowadzenie	8
1.1. Cele i zakres ewaluacji	8
1.2. Kryteria i problemy badawcze	8
1.3. Metody i techniki badawcze oraz analizy danych.....	10
1.4. Ograniczenia procesu badawczego.....	13
2. Opis wyników ewaluacji	14
2.1. Wstępna ocena możliwości osiągnięcia celów „Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020”	14
2.1.1. Weryfikacja trafności zdefiniowanych obszarów problemowych, celów oraz oczekiwanych rezultatów i wskaźników	14
2.1.2. Identyfikacja głównych potrzeb i problemów podmiotów woj. śląskiego w procesach realizacji poszczególnych celów strategicznych.....	17
2.1.3. Potencjalne kierunki i obszary insourcingu i współpracy z innymi miastami/regionami	22
2.1.4. Perspektywy zastosowania „inżynierii administracyjnej” ułatwiającej rozwój innowacyjny w sektorze publicznym.....	25
2.1.5. Identyfikacja lokomotyw RSI WSL 2020	29
2.2. Ocena wewnętrznej spójności zastosowanych instrumentów	32
2.2.1. Identyfikacja optymalnych instrumentów i działań, proporcjonalnych dla występujących w woj. problemów i potrzeb, a możliwych do rozwiązania w oparciu o środki finansowe planowane w perspektywie 2014-2020 na poziomie europejskim, krajowym i regionalnym.....	32
2.2.2. Ocena spójności wewnętrznej strategii z dokumentami strategicznymi szczebla wspólnotowego, krajowego i regionalnego ze szczególnym uwzględnieniem koncepcji <i>Smart Specialisation</i>	39
2.2.3. Identyfikacja odniesienia się do Kluczowych Technologii Wspomagających (Key Enabling Technologies)	48
2.2.4. Identyfikacja analizy źródeł konkurencji w kraju, Europie i świecie	50
2.2.5. Identyfikacja związków z budową GOW	52
2.3. Ocena zastosowanego systemu wdrażania i monitorowania.....	55
2.3.1. Weryfikacja trafności i jakości systemu wdrażania i monitorowania	55
2.3.2. Identyfikacja nowych wymiernych kwantyfikowanych wskaźników monitoringu (wraz z podaniem wartości bazowych, docelowych oraz źródeł pozyskiwania danych) odnoszących się do osiągnięcia poszczególnych celów strategicznych	56
2.4. Diagnoza Regionalnego Ekosystemu Innowacji Województwa Śląskiego. Stan wyjściowy	59
2.4.1. Stan rozwoju podsystemu komercjalizacji pomysłów i rozwoju nowych innowacyjnych firm	67
2.4.2. Mapa instrumentów finansowego wsparcia pomysłów biznesowych i biznesu	72
2.4.3. Mapa kluczowych inicjatyw dot. kreatywności i innowacyjności dla społeczeństwa....	79

2.5.	Uwarunkowania rozwoju Regionalnego Ekosystemu Innowacji Województwa Śląskiego	80
2.5.1.	Potencjał współpracy międzynarodowej w projektach realizowanych w ramach Programów Ramowych Badań i Rozwoju UE	88
2.5.2.	Bariery wdrożenia mechanizmu <i>one-stop-shop</i>	88
2.5.3.	Ocena potencjału mobilności osób w tworzeniu Ekosystemu Innowacji	90
3.	Wnioski i rekomendacje	95
	Załączniki	98
	Załącznik nr 1. Lista kluczowych inicjatyw dot. kreatywności i innowacyjności dla społeczeństwa	98
	Załącznik nr 2. Instytucje uczestniczące w badaniu jakościowym IDI	102

1. Wprowadzenie

1.1. Cele i zakres ewaluacji

Badanie ewaluacyjne pt.: Ocena *ex-ante* projektu „Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020”, którego wyniki przedstawione zostały w niniejszym raporcie, podporządkowane zostało **zdobyciu wiedzy na potrzeby skutecznego monitorowania projektu „Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020 (dalej RSI WSL 2020) oraz stanu rozwoju Ekosystemu Innowacji Województwa Śląskiego**. Na tak zdefiniowany cel główny złożyły się następujące 2 cele szczegółowe:

1. *Ocena ex-ante projektu dokumentu „Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020”.*
2. *Ocena ex-ante stanu rozwoju Regionalnego Ekosystemu Innowacji Województwa Śląskiego.*

Przeprowadzony proces badawczy podporządkowany był następującym zasadom:

1. Zakres ewaluacji bezpośrednio skojarzony został z ww. celami, konsekwentnie zakres pytań oraz pozostałe komponenty związane z realizacją procesu badawczego odpowiadały lub rozwijały kontekst celów.
2. Zakres czasowy badania dotyczył roku 2012 z uwzględnieniem ogólnodostępnych aktualnych danych statystycznych.
3. Zakres terytorialny badania obejmował obszar województwa śląskiego, z uwzględnieniem danych w układzie regionalnym (NUTS II) oraz na poziomie pojedynczych projektów (studia przypadków).
4. Zakres podmiotowy badania objął instytucje oraz przedsiębiorstwa Regionalnego Ekosystemu Innowacji Województwa Śląskiego.

Badanie zostało zrealizowane na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego przez firmę IPM sp. z o.o. z siedzibą Katowicach w okresie styczeń – marzec 2013 r.

1.2. Kryteria i problemy badawcze

W procesie badawczym składającym się na przedmiotową ewaluację, dociekania zorientowane zostały na ocenę projektu dokumentu RSI WSL na lata 2013-2020 oraz stanu rozwoju Regionalnego Ekosystemu Innowacji Województwa Śląskiego w pięciu kryteriach: *ocenie trafności (relevance)*, *ocenie skuteczności (effectiveness)*, *ocenie efektywności (efficiency)*, *ocenie trwałości (sustainability)*, *ocenie oddziaływania / wpływu (impact)*. Konsekwentnie praktycznym wymiarem ww. kryteriów była lista pytań badawczych podzielonych według obszarów określonych przez Zamawiającego (patrz Tabela nr 1).

Tabela 1. Zestawienie obszarów i problemów badawczych.

Obszar badawczy w relacji do celów badania	Problemy badawcze
	Cel 1. Ocena ex-ante projektu dokumentu „Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020”
A. Wstępna ocena możliwości osiągnięcia celów „Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020”	1. Weryfikacja trafności zdefiniowanych obszarów problemowych, celów oraz oczekiwanych rezultatów i wskaźników. 2. Identyfikacja głównych potrzeb i problemów podmiotów woj. śląskiego w procesach realizacji poszczególnych celów strategicznych. 3. Potencjalne kierunki i obszary <i>insourcingu</i> i współpracy z innymi regionami/miastami. 4. Perspektywy zastosowania „inżynierii administracyjnej” ułatwiającej rozwój innowacyjny w sektorze publicznym. 5. Identyfikacja lokomotyw RSI WSL.
B. Ocena wewnętrznej zgodności zastosowanych instrumentów	1. Identyfikacja optymalnych instrumentów i działań, proporcjonalnych dla występujących w woj. problemów i potrzeb, a możliwych do rozwiązania w oparciu o środki finansowe planowane w perspektywie 2014-2020 na poziomie europejskim, krajowym i regionalnym. 2. Ocena spójności wewnętrznej strategii z dokumentami strategicznymi szczebla wspólnotowego, krajowego i regionalnego ze szczególnym uwzględnieniem koncepcji Smart Specialisation. 3. Identyfikacja odniesienia się do Kluczowych Technologii Wspomagających (Key Enabling Technologies). 4. Identyfikacja analizy źródeł konkurencji w kraju, Europie i świecie. 5. Identyfikacja związków z budową GOW.
C. Ocena zastosowanego systemu wdrażania i monitorowania	1. Weryfikacja trafności i jakości systemu wdrażania i monitorowania. 2. Identyfikacja nowych wymiernych kwantyfikowanych wskaźników monitoringu (wraz z podaniem wartości bazowych, docelowych oraz źródeł pozyskiwania danych). odnoszących się do osiągnięcia poszczególnych celów strategicznych.
	Cel 2. Ocena ex-ante stanu rozwoju Regionalnego Ekosystemu Innowacji Województwa Śląskiego
D. Diagnoza Regionalnego Ekosystemu Innowacji Województwa Śląskiego. Stan wyjściowy	1. Stan rozwoju podsystemu komercjalizacji pomysłów i rozwoju nowych innowacyjnych firm. 2. Mapa instrumentów finansowego wsparcia pomysłów biznesowych i biznesu. 3. Mapa kluczowych inicjatyw dot. kreatywności i innowacyjności dla społeczeństwa.
E. Uwarunkowania rozwoju Regionalnego Ekosystemu Innowacji Województwa Śląskiego	1. Potencjał współpracy międzynarodowej w projektach realizowanych w ramach Programów Ramowych Badań i Rozwoju UE. 2. Bariery wdrożenia mechanizmu <i>one-stop-shop</i>. 3. Ocena potencjału mobilności osób w tworzeniu Ekosystemu Innowacji.
F. Rekomendacje	

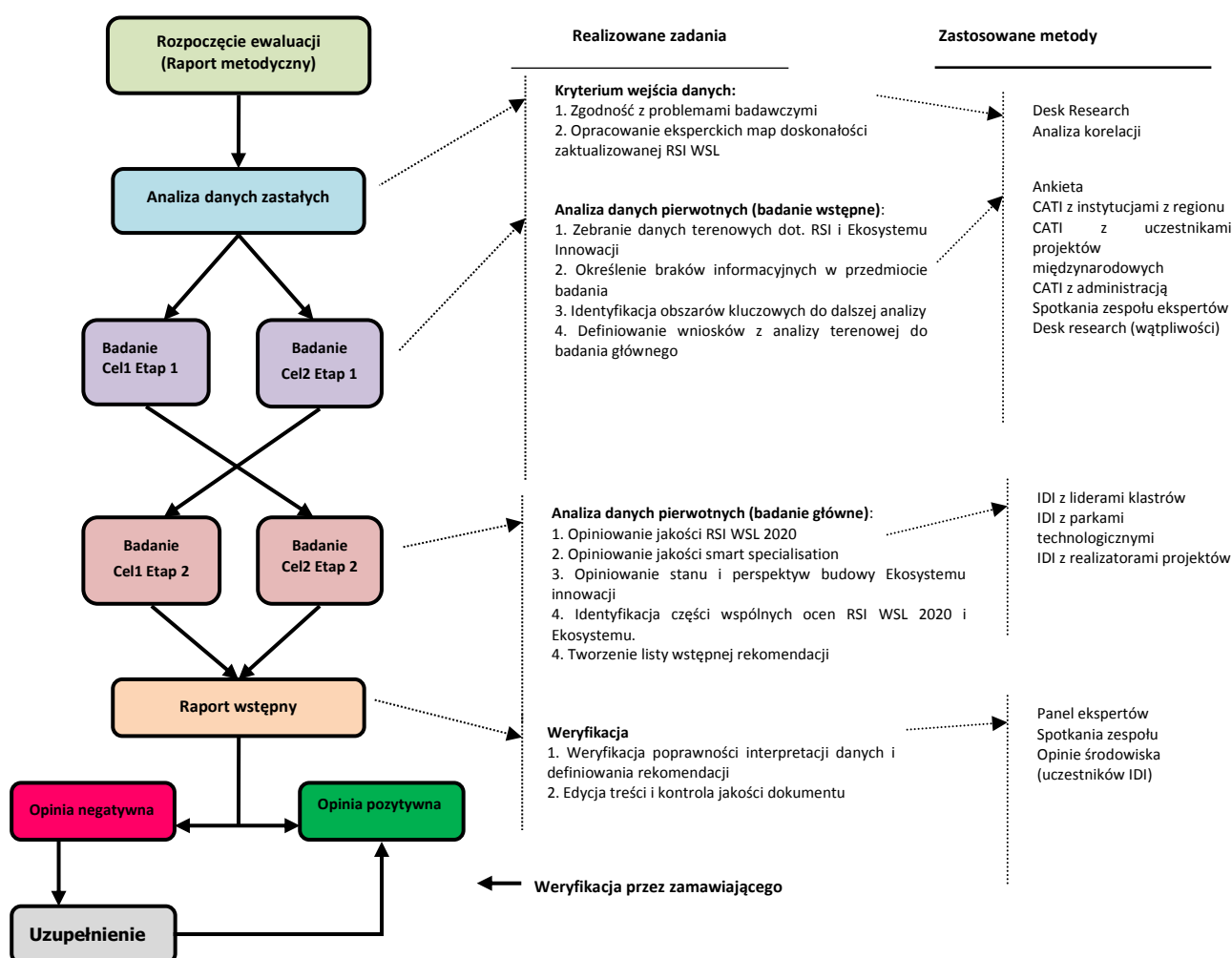
Źródło: opracowanie własne na podstawie *Raportu metodologicznego*.

1.3. Metody i techniki badawcze oraz analizy danych

Proces badawczy podjęty w ramach ewaluacji charakteryzował się różnorodnością, zarówno w kontekście zastosowanych narzędzi badawczych (opisane poniżej), jak również wielowymiarowością problematyki (dotyczącej wielu obszarów wsparcia regionalnej polityki innowacyjnej). Przyjęcie tego zadania wymagało zatem zastosowania logiki działania, w myśl której przeprowadzono proces gromadzenia i analizy danych o zwiększającej się intensywności i zaawansowania gromadzonej wiedzy. Realizując zatem badania każdy z etapów pozwalał na pogłębianie i lepszą interpretację wcześniej zgromadzonej wiedzy, sprowadzając całość do wyników zawartych w przedmiotowym raporcie. Z uwagi na szeroki zakres prac oraz ograniczone zasoby czasu, część prac realizowana była równolegle, z włączonym mechanizmem weryfikacji danych cząstkowych.

Wizualizacja logiki postępowania przedstawiona została na Schemacie 1.

Schemat 1. Matryca logiczna koncepcji badawczej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Raportu Metodologicznego*.

Wspomniana wcześniej różnorodność narzędzi badawczych związana była z zastosowaniem tzn. triangulacji metodologicznej, co umożliwiło wieloaspektową obserwację i analizę przedmiotu badania, tym samym przedstawienie ciekawych danych jakościowych. W praktyce mówić należy o zastosowaniu:

- *triangulacja źródeł danych* (1-szy poziom triangulacji): przeanalizowano zarówno dokumenty zastane różnego typu, takie jak odpowiednie dokumenty strategiczne i programowe oraz dokumentacja projektowa, a także dane wywołane pochodzące z badań terenowych przeprowadzonych różnymi metodami;
- *triangulacja metod badawczych* (2-gi poziom triangulacji): łączenie różnych metod badawczych w badaniu tych samych zagadnień, co pozwoliło na uchwycenie różnych aspektów badanego przedmiotu (zastosowano: analizę dokumentów, w tym dokumentacji projektowej, wywiady pogłębione, zogniskowany wywiad grupowy, panel ekspertów, studia przypadków), podejście to pozwoliło także wykorzystać mocne strony każdej metody przy wzajemnej neutralizacji ich słabości;
- *triangulacja perspektyw badawczych* (3-ci poziom triangulacji): ewaluacja została przeprowadzona przez zespół badaczy, co pozwoliło uzyskać bogatszy i wiarygodny obraz badanego przedmiotu.

Powyższa interpretacja triangulacji zachowała bezpośredni związek z zastosowanym zestawem zróżnicowanych metod i technik gromadzenia danych pierwotnych i wtórnych oraz analizy danych, na które złożyły się:

1. Analiza danych zastanych, stanowiła pierwszy etap realizacji badania, a wnioski z niej płynące wykorzystane zostały do przygotowania badań terenowych. W analizie uwzględniono dokumenty, materiały, publikacje oraz dane statystyczne dotyczące przedmiotu badania, (wymienione w punkcie 1.1.), gdzie kluczowe znaczenie odgrywał projekt Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020 [dalej: RSI WSL 2020]. Analiza tego dokumentu miała na celu zebranie podstawowych informacji o sposobie organizacji polityki innowacji i zdefiniowania parametrów analizy pozostałych materiałów.

1.1. Lista dokumentów/materiałów/publikacji wykorzystanych w badaniu:

1. Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2003 – 2013
2. Strategia Europa 2020
3. Rozporządzenia Komisji Europejskiej dotyczące nowej perspektywy finansowej 2014-2020
4. Rybiński K. [red.] Go Global. Raport o Innowacyjności Polskiej Gospodarki, Uczelnia VISTULA, 2011
5. Rudolf W. [red.] Rola partnerstwa w działalności samorządów terytorialnych WSEIP, Kielce 2010
6. Komisja Europejska, CREATING AN INNOVATIVE EUROPE, Brussels, 2006
7. Czyż P., Ciężka B., Klepka M. „Bieżąca ewaluacja procesów wdrażania Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2003-2013. Raport końcowy” GHK, Warszawa 2011
8. McCann P., Ortega-Argilés R. Smart Specialisation, Regional Growth and Applications to EU Cohesion Policy, Economic Geography Working Paper 2011, Groningen, 2011
9. SAUBLENS Ch. [red.] Directory of No-Nonsense" Activities To Build S³-minded Regions, Scoping Document for Agorada 2011+, Bielsko Biała 2011
10. Klepka M. Opieczyński M. „Przywództwo, współpraca i doskonalenie, czyli co świadczy o efektywności wdrażania regionalnych strategii innowacji” Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2008

11. Opracowania zbiorcze i cząstkowe w ramach projektu Foresight technologiczny rozwoju sektora usług publicznych w Górnośląskim Obszarze Metropolitalnym, w tym monografia zat. Wizja przyszłości metropolitalnych usług publicznych w Górnośląskim Obszarze Metropolitalnym
12. Wykonanie badań ankietowych dotyczących potrzeb informacyjnych instytucji oraz przedsiębiorstw województwa śląskiego w zakresie innowacji. Raport końcowy. Pracownia Badań i Doradztwa „Re-Source”. Poznań 2009
13. Raport końcowy z badania ewaluacyjnego pt.: „Ocena wsparcia działalności innowacyjnej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007 – 2013”, IPM, Katowice, grudzień 2011
14. Connecting Universities to Regional Growth: A Practical Guide, Komisja Europejska, Bruksela, wrzesień 2011
15. Guide to Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation (RIS 3), Komisja Europejska, Bruksela, maj 2012.
16. Statystyki i dane zawarte na stronie internetowej Innobservator Silesia (<http://www.ris.slaskie.pl/>)

2. Badania terenowe i metody analizy

- ✓ **Wywiady pogłębione (IDI).** W ramach badania przeprowadzono 14 wywiadów, w tym z następującymi grupami społecznymi:
 - realizatorami projektów (4 IDI - wywiady zorientowane były na analizę związaną z budową infrastruktury innowacji. Przyjęte zostało założenie, iż projekty te są kluczowe dla animowania „życia” gospodarczego ukierunkowanego na innowacje (NTBF, spin-off, spin-out, badania komercyjne itp.).
 - liderami klastrów i inicjatyw klastrowych (6 IDI - wywiady zorientowane były m.in.: na ocenę gotowości struktur klastrowych do realizacji założeń RSI WSL 2020 w części dot. *smart specialization* oraz tworzenia i rozwoju Regionalnego Ekosystemu Innowacji WŚ).
 - liderami/przedstawicielami parków naukowo-technologicznych lub technologiczno-przemysłowych (4 IDI – wywiady zorientowane były na zdiagnozowanie stanu oraz perspektywy rozwoju Regionalnego Ekosystemu Innowacji Województwa Śląskiego, jak również na weryfikację opinii dot. identyfikacji optymalnych instrumentów i działań, proporcjonalnych dla występujących w woj. problemów i potrzeb, a możliwych do rozwiązania z wykorzystaniem środków finansowych planowanych w perspektywie 2014-2020 na poziomie europejskim, krajowym i regionalnym).
- ✓ **Standaryzowane wywiady telefoniczne z instytucjami Regionalnego Ekosystemu Innowacji Województwa Śląskiego:** metody kwestionariuszowe polegały na zastosowaniu ustrukturalizowanego kwestionariusza, zawierającego standaryzowane pytania dotyczące badanych problemów i zagadnień. Badanie przebiegało w formie wywiadu telefonicznego (CATI). Zebrane w ten sposób dane ilościowe pozwoliły na zrekonstruowanie opinii respondentów na temat licznych analizowanych problemów. Metody te zastosowane zostały do zbadania opinii następujących grup:
 - instytucji otoczenia biznesu oraz nauki (CATI N=60), przedsiębiorstw (CATI N=40)
 - uczestników projektów (CATI N=30)
 - działów zamówień publicznych administracji samorządowej i instytucji publicznych (CATI N=40)

- ✓ **Ankieta mailowa wśród odbiorców RSI WSL:** niniejsze narzędzie badawcze dedykowane było zebraniu opinii oraz pomysłów w takich kwestiach, jak zastosowane wskaźniki oceny wdrażania RSI WSL 2020 zaproponowane w jej zaktualizowanej wersji, możliwości osiągnięcia celów strategii oraz zebrania danych niezbędnych do oceny stanu Regionalnego Ekosystemu. Metoda ta zastosowana została do zbadania opinii następujących grup:
 - IOB, administracja i sektor badań (N=50)
 - środowisko edukacji (studenci, ośrodki/biura karier, ośrodki przedsiębiorczości) (N=50)

- ✓ **Analiza korelacji:** pozwoliła bezpośrednio zestawić związki pomiędzy badanymi cechami dokumentu Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020 (dalej: RSI WSL) z cechami wynikającymi z dokumentów, względem których dokonano analizy. W ramach przedmiotowego badania opracowano następujące formularze do analizy korelacji:
 1. Macierz analizy korelacji RSI WSL z założeniami Polityki Spójności na lata 2014-2020 (opracowane na podstawie dokumentacji Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, Komisji Europejskiej, Platformy RIS3).
 2. Macierz analizy korelacji RSI WSL z obszarami Kluczowych Technologii Wspomagających (opracowane na podstawie dokumentacji High Level Group on Key Enabling Technologies przy Komisji Europejskiej oraz materiałów Foresight Technologiczny Przemysłu InSight 2030).
 3. Macierz analizy korelacji Regionalnej Strategii Innowacji z założeniami Gospodarki Opartej o Wiedzę (opracowane na podstawie materiałów OECD).
 4. Macierz korelacji wskaźników rezultatów z celami RSI WSL 2020.

- ✓ **Panel ekspertów zewnętrznych:** narzędzie badawcze miało charakter konkluzyny względem pozostałych. Celem panelu było przeprowadzenie debaty w kluczowych obszarach problemowych, na podstawie której wypracowano rekomendacje. Przeprowadzono 2 panele ekspertów. W zakresie celu 1. badania ekspertami były osoby, które są zaangażowane we wdrażanie i monitorowanie „Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013 – 2020”. W zakresie celu 2. badania ekspertami byli przedstawiciele kluczowych instytucji Regionalnego Ekosystemu Innowacja Województwa Śląskiego (liderów, lokomotyw wdrażania RIS).

1.4. Ograniczenia procesu badawczego

Proces badawczy związany z realizacją niniejszej ewaluacji przeprowadzony został praktycznie bez większych problemów, niemniej jednak nie bez znaczenia dla jego skuteczności, rozumianej jako utrzymanie terminów zaplanowanych dla poszczególnych części, pozostał aspekt dostępu do respondentów CATI (głównie przedsiębiorstw) oraz dotarcie do osób, które potrafiły udzielić informacji zawartych w kwestionariuszach (w tym przypadku zauważono problem w przypadku IOB oraz działań PZP). Dodatkowych wysiłków dostarczyły ponadto prace związane z prowadzeniem wywiadów pogłębionych, głównie z powodu ograniczonych możliwości czasowych respondentów, to zaś rzutowało na czas poświęcony na tę część analiz.

2. Opis wyników ewaluacji

2.1. Wstępna ocena możliwości osiągnięcia celów „Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020”

W obliczu narastającej konkurencji ze strony państw rozwijających się utrzymanie konkurencyjności polskich przedsiębiorstw i regionów może się opierać wyłącznie na ciągłym wprowadzaniu doskonalszych produktów, procesów wytwórczych czy sposobów organizacji. Dla Polski przyszłością jest gospodarka oparta na wiedzy, poszukująca przewag konkurencyjnych w wyższej innowacyjności. Tymczasem Polska należy do najmniej innowacyjnych krajów Unii Europejskiej¹. Perspektywy dalszego rozwoju poszczególnych regionów, zależą od zdolności do podniesienia poziomu innowacyjności. Znaczna część odpowiedzialności za kształtowanie warunków do wzrostu innowacyjności spoczywa na władzach regionalnych. Dysponują one dokumentami strategicznymi w tym zakresie, jakimi są *Strategie Rozwoju Województw (SRW)*, a w szczególności *Regionalne Strategie Innowacji (RSI)*².

Warto zaznaczyć, iż opracowana w 2003 roku „*Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2003-2013*” została przyjęta jako pierwsza tego typu strategia w kraju. Okres objęty tą strategią dobiega końca. Ponadto, od momentu jej przyjęcia, nastąpiło wiele zmian gospodarczych oraz uwarunkowań formalno-prawnych, które spowodowały konieczność podjęcia procesu jej aktualizacji i doprowadziły do opracowania Projektu „*Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020*”. Dlatego zasadna staje się m.in.: ocena możliwości osiągnięcia celów przyjętych w RSI WSL 2020, czemu poświęcony został poniższy rozdział opracowania.

2.1.1. Weryfikacja trafności zdefiniowanych obszarów problemowych, celów oraz oczekiwanych rezultatów i wskaźników

Realizując założenia Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020, wyrażane mottem przewodnim „**Ekosystem innowacji Województwa Śląskiego bazujący na dynamicznie zmieniających się środowiskach innowacyjnych**”, znaczenia nabiera ocena jakości projektu RSI WSL 2020 w kontekście odpowiedzi na wyzwania innowacyjnego rozwoju województwa śląskiego, jak również jego przejrzystość oraz stopień dopasowania do potrzeb gospodarki województwa w porównaniu z dotychczas obowiązującą wersją dokumentu.

Kompetentna ocena RSI WSL 2020 jest wynikiem przede wszystkim analiz terenowych (CATI oraz IDI). **W ocenie uczestników badania CATI, założenia Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020 nie są dość dobrze znane.** Respondenci przyznają również, że z jego aktualizacją zapoznali się raczej pobieżnie. Nie dziwi zatem fakt, iż **wizja Regionalnego Ekosystemu Innowacji Województwa jest dla tej grupy uczestników badania jest nieczytelna i niezrozumiała.** Panuje przekonanie, że Ekosystem Innowacji nie jest w gruncie rzeczy niczym innym, niż Regionalny System Innowacji, którego nie udało się wytworzyć w okresie realizacji poprzedniej Strategii (2003 –

¹ Polska znajduje się na 23. miejscu wśród 27 krajów Unii Europejskiej pod względem poziomu innowacyjności. Zob. Innovation Union Scoreboard za rok 2011 (Innovation Union Scoreboard 2012. The Innovation Union's performance scoreboard for Research and Innovation. <http://www.proinno-europe.eu/inno-metrics/page/innovation-union-scoreboard-2011>).

² Regionalny System Innowacji w Polsce - raport z badań, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2013, s.29.

2013). Jednak ci, dla których RSI stanowi istotny dokument stanowiący punkt odniesienia dla ich działalności uważają, że **sformułowana wizja i cele są poprawne** a największy potencjalny wpływ na rozwój innowacyjny województwa śląskiego mogą mieć następujące kierunki działań:

- Wspieranie zmian środowisk innowacyjnych silnie współpracujących z centrami wytwarzania wiedzy i informacji w skali globalnej (średnia ocena wpływu 3,61, gdzie 0 oznacza brak wpływu, a 5 silny wpływ);
- Osiągnięcie doskonałości w zakresie zaawansowanych usług zdrowotnych, realizowanych w partnerstwie ośrodków klinicznych, wysokotechnologicznych jednostek badawczych i innowacyjnych przedsiębiorstw inżynierii medycznej (średnia ocena wpływu 3,61, gdzie 0 oznacza brak wpływu, a 5 silny wpływ);
- Wzmacnianie aktywności grup producenckich (średnia ocena wpływu 3,53, gdzie 0 oznacza brak wpływu, a 5 silny wpływ).

Zdaniem respondentów najniższy (średnia ocena wpływu 3,33) wpływ RSI WSL 2020 będzie miała na:

- **Internacjonalizację sektora MŚP poprzez specjalizację usług instytucji wspierania innowacyjności;**
- **Pomnażanie wiedzy, umiejętności i kompetencji podmiotów tworzących Ekosystem Innowacji.**

Respondenci nie potrafili się raczej odnieść do pomysłu na wpisanie na poziomie dokumentu strategicznego metaprzedsiewzięć – jeżeli już wyrażają opinię na ten temat – to jest ona pozytywna, trudno jednak potwierdzić, na ile ta ocena jest faktycznie poparta analizą przedmiotowego dokumentu i świadomością istoty założeń ocenianego metaprzedsiewzięcia. Nie biorąc pod uwagę tej wątpliwości wskazać należy, że szczególnie wysokie oceny uzyskało Metaprzedsiewzięcie 2. Kooperacja inicjatyw klastrowych i środowisk innowacyjnych oraz Metaprzedsiewzięcie 6. Design Silesia. Stosunkowo najniżej oceniono Metaprzedsiewzięcie 3. Realizacja działań pilotażowych w ramach specjalizacji regionalnych oraz Metaprzedsiewzięcie 4. Foresight rynku pracy. Wyniki w tym względzie przedstawione zostały w Tabeli nr 2.

Tabela 2. Ocena metaprzedsiewzięć.³

Jak P/P ocenia inicjatywy wpisane jako metaprzedsiewzięcia z punktu widzenia trwałych fundamentów rozwoju innowacyjnego województwa śląskiego (ocena od 0 - pomyłka, 5 - trafiony pomysł)	Średnia ocena inicjatywy
Metaprzedsiewzięcie 1. Akademia Śląska	3,93
Metaprzedsiewzięcie 2. Kooperacja inicjatyw klastrowych i środowisk innowacyjnych	4,33
Metaprzedsiewzięcie 3. Realizacja działań pilotażowych w ramach specjalizacji regionalnych	3,80
Metaprzedsiewzięcie 4. Foresight rynku pracy	3,85
Metaprzedsiewzięcie 5. Regionalny fundusz proinnowacyjny	4,19
Metaprzedsiewzięcie 6. Design Silesia	4,29
Metaprzedsiewzięcie 7. Współpraca z regionami sąsiedzkimi na rzecz innowacji	4,22

Źródło: opracowanie własne na podstawie CATI [N=100]

Jeżeli chodzi o ocenę struktury oraz poziomów wartości wskaźników rezultatów Regionalnej Strategii Innowacji Województwa śląskiego na lata 2013-2020, to wypada ona dosyć krytycznie, szczególnie do obciążających kategorii, których respondenci prawdopodobnie nie w pełni rozumieją. Najwięcej

³ Dane dotycząc odpowiedzi na pytanie: Jak P/P ocenia inicjatywy wpisane jako metaprzedsiewzięcia z punktu widzenia trwałych fundamentów rozwoju innowacyjnego województwa śląskiego (ocena od 0 - pomyłka, 5 - trafiony pomysł).

wątpliwości (co do nazwy, ale i przyjętej wartości) budzi wskaźnik dot. *World Class Clusters* oraz *Living labs* dotyczących inteligentnych rynków, zaś zastanowienie wzbudza również ocena wartości wskaźnika mieszkańców regionu objętych działaniami z zakresu kreatywności i innowacyjności. Wyniki w tym względzie przedstawione zostały w Tabeli nr 3.

Tabela 3. Ocena wskaźników rezultatów RSI WSL 2020.⁴

Jak P/P ocenia strukturę oraz poziom wartości wskaźników rezultatów Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020 (ocena od 0 - skrajnie negatywna, 5 skrajnie pozytywna)	Średnia ocena nazwy	Średnia ocena wartości
2 World Class Clusters	3,46	3,13
4 Obiekty wspólnej infrastruktury badawczo-rozwojowej w regionie	3,70	3,34
8 Kluczowych centrów kompetencji w priorytetowych obszarach Programu Rozwoju Technologii	3,41	3,38
16 Living labs dotyczących inteligentnych rynków	3,28	3,29
32 Projekty ramowe UE liderowanie przez podmioty z regionu	3,71	3,29
64 Konsorcja naukowo-badawcze w regionie	3,64	3,36
128 Tysiący osób zatrudnionych w przedsiębiorstwach innowacyjnych	3,74	3,57
256 Firm na tysiąc klasyfikowane jako przedsiębiorstwa innowacyjne	3,70	3,40
512 Milionów Euro alokowane na działania innowacyjne	3,67	3,29
1024 Tysiące mieszkańców regionu objętych działaniami z zakresu kreatywności i innowacyjności	3,44	3,18

Źródło: opracowanie własne na podstawie CATI [N=100]

Podobne opinie wyrazili uczestnicy IDI, twierdząc, iż czynnikami ograniczającymi utworzenie 8 Kluczowych Centrów Kompetencji mogą być ograniczenia natury formalnej, takie jak podatki czy prawo zamówień publicznych. Ponadto, RSI WSL 2020 zakłada utworzenie 2 organizacji typu WCC – zdaniem jednego z respondentów:

„ (...) w Strategii nie przedstawiono żadnego pożądanego obszaru działania takich klastrów na terenie województwa. Organizacje spełniające standardy międzynarodowe powinny mieć silnego lidera, którym może być albo uczelnia z bogatym doświadczeniem współpracy międzynarodowej albo zagraniczne centrum badawcze czy polska firma o dużym potencjale. Trudno stwierdzić możliwość zaistnienia takich przypadków na terenie województwa”.

[IDI z przedstawicielem klastra]

Należy jednak stwierdzić, że brak określenia specjalizacji WCC był zabiegiem celowym, by nie ograniczać możliwości rozwoju i nie faworyzować z góry żadnych organizacji. Potwierdzają to opinie zebrane podczas panelu ekspertów z osobami, które będą zaangażowane we wdrażanie i monitorowanie RSI WSL 2020.

Dlatego trudno jednocześnie jednoznacznie traktować zebrane dane jako argument do bezpośrednich działań korygujących. Kryterium sukcesu nie jest bowiem w tym momencie dokonywanie zmian w obliczu pojawiających się wątpliwości, a podjęcie działań informacyjnych, przede wszystkim **animacyjnych**, służących zwiększeniu **presji środowisk** do realizacji tych wskaźników. Wyzwania woj. śląskiego wynikające z jego pozycji i struktury wymagają silnej orientacji na zarządzanie zmianą nie zaś

⁴ Jak P/P ocenia strukturę oraz poziom wartości wskaźników rezultatów Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020 (ocena od 0 - skrajnie negatywna, 5 skrajnie pozytywna).

na negowanie kierunków zmian. Generowaniu opinii w tym względzie pomóc powinna ewaluacja postępów we wdrażaniu RSI WSL 2020, co przewidziane zostało w mechanizmach jej monitorowania.

Uczestnicy wspomnianego panelu ekspertów jednoznacznie wskazali na potrzebę prowadzenia przez władze regionu aktywnej polityki marketingowej województwa nastawionej na promocję innowacyjnej gospodarki. Wskazano przy tym, że tematy gospodarcze są tematem mało popularnym wśród polityków w kraju i często są sprowadzane wyłącznie do liczby miejsc pracy i stopy bezrobocia. Innowacyjne rodzime (regionalne) firmy nie są dostatecznie promowane, co jest na porządku dziennym w innych krajach wysoko rozwiniętych. **Niemniej jednak taka promocja jest potrzebna województwu śląskiemu, gdyż nadal zbyt często jest ono postrzegane głównie przez pryzmat historycznej dominacji sektora węglowego i metalurgicznego.**

W zakresie promocji RSI WSL 2020 wskazano, że społeczeństwo regionu nie musi być świadome istnienia samego dokumentu, choć powinno odczuwać jej oddziaływanie, a dokumentu strategicznego tego typu nie da się po prostu wdrożyć w społeczeństwie. Kluczowe jest osiągnięcie masy krytycznej realizatorów strategii. Dlatego dla lepszego zrozumienia i upowszechnienia celów strategii **należy opracować jej wersję w formie komiksu oraz przeprowadzić kampanię społeczną/wizerunkową z wykorzystaniem nowych mediów (w tym portali społecznościowych).** Kampania nie powinna być prowadzona przez Urząd Marszałkowski – powinny być w nią zaangażowane organizacje wskazane jako lokomotywy wdrażania strategii.

2.1.2. Identyfikacja głównych potrzeb i problemów podmiotów woj. śląskiego w procesach realizacji poszczególnych celów strategicznych

Ocena ex-ante w tym zakresie miała się przyczynić do weryfikacji przyjętych rozstrzygnięć strategicznych, a tym samym do optymalizacji wykorzystania środków finansowych planowanych w przyszłym okresie programowania 2014-2020. U podstaw rozważań leży analiza danych zastanych, której główne obserwacje są następujące:

1. Region Województwa śląskiego jest najsilniej zurbanizowanym regionem w Polsce (78,5% ludności zamieszkuje tereny miejskie), z najwyższym wskaźnikiem gęstości zaludnienia, tj. 377 osób/km² (pierwsze miejsce; średnia krajowa: 122 osób/km²).⁵
2. W regionie identyfikuje się zbyt wolne procesy restrukturyzacyjne i prywatyzacyjne. W przemyśle pracuje ok. 38% ogółu zatrudnionych w regionie (pierwsze miejsce). Województwo charakteryzuje się dużą koncentracją obszarów działalności gospodarczej i przemysłowej. Jest regionem silnym gospodarczo, który wytwarza 13,01% krajowego PKB (drugie miejsce).
3. Województwo śląskie charakteryzuje się silnym potencjałem technologicznych w nowoczesnych dziedzinach gospodarki - w ramach projektu *Foresight technologiczny przemysłu* dokonano analizy i przyjęto trzy scenariusze rozwoju uzależnione od przyszłej koniunktury gospodarczej – pesymistyczny, w przypadku długofalowej kontynuacji stagnacji gospodarczej, optymistyczny w przypadku dobrej koniunktury oraz neutralny. *Foresight* dotyczy obszaru całego kraju, co oczywiście odczuwalne będzie na poziomie regionalnym. Założono, że w przypadku scenariusza pesymistycznego i tak najszybciej będą rozwijać się technologie ICT, jako wynik stale rosnącego

⁵ Zdolności innowacyjne polskich regionów, red. Aleksandra Nowakowska, 2009, s.111

zapotrzebowania społecznego i gospodarczego w tym zakresie, oraz technologie fotoniczne, w związku ze stosunkowo niskimi nakładami inwestycyjnymi na wdrażania nowych idei technologicznych i ich znaczeniem w racjonalizacji zużycia energii. Najwolniej – technologie zaawansowanych systemów wytwarzania, jako skutek stagnacji produkcji i bardzo wysokich kosztów rozwoju i inwestycji. Zakres badań technologicznych będzie zawężony, w zależności od głębokości kryzysu gospodarczego, do technologii umieszczonych na czołowych miejscach technologii priorytetowych w opisie rezultatów analiz przeprowadzonych w poszczególnych polach badawczych. W przypadku scenariusza neutralnego będą rozwijane wszystkie technologie wymienione jako priorytetowe w odpowiednich obszarach badawczych. Dynamika ich rozwoju będzie warunkowana osiągnięciami badawczo-rozwojowymi w danym obszarze. Przewiduje się, że przy tym scenariuszu najszybciej będą rozwijały się w Polsce technologie ICT, fotoniczne i biotechnologie, średnie tempo rozwoju w przemysłowych zastosowaniach będą miały polskie innowacje w zakresie nanotechnologii i mikroelektroniki, a stosunkowo niewielka dynamikę zaawansowane systemy wytwarzania. W przypadku scenariusza optymistycznego (koniunktury gospodarczej) do najszybciej rozwijających się gałęzi technologicznych będą należały technologie zaawansowanych materiałów (nano- i biotechnologie) oraz technologie zaawansowanych systemów wytwarzania. Zostanie także rozszerzony zakres aktualnie prowadzonych prac badawczo-rozwojowych w tym obszarze i dynamika ich wdrożeń.⁶

Uczestnicy panelu ekspertów, którzy będą zaangażowani we wdrażanie i monitorowanie RSI WSL 2020 wskazali, że **w strategii brak bezpośredniego odniesienia do szerokiej tradycyjnej tkanki przemysłowej regionu, a więc w szczególności do przemysłu ciężkiego (węglowego i metalurgicznego). Strategia trafnie pokazuje perspektywiczną wizję województwa śląskiego, jako regionu w którym powstają innowacje, ale zbyt słabe jest odniesienie tej wizji do aktualnego stanu gospodarki regionu i jej głównych aktorów. Istnieje zagrożenie, że nie będą się czuli adresatami i właścicielami strategii, co utrudni osiągnięcie masy krytycznej realizatorów strategii. Problem ten, daje się częściowo rozwiązać za pomocą kampanii medialnej, o której była mowa w poprzednim rozdziale.**

Rozważania na temat głównych potrzeb i problemów podmiotów woj. śląskiego w kontekście realizacji poszczególnych celów strategicznych, będące rozwinięciem ww. obserwacji, przedstawione zostały w syntetyczny sposób w Tabeli nr 4.

⁶ Foresight technologiczny przemysłu, Analiza Końcowa, Tom I, Założenia, Metodyka i Organizacja projektu, Warszawa 2011, str.12-13.

Tabela 4. Bariery i problemy podmiotów woj. śląskiego w kontekście wdrażania celów strategicznych RSI WSL 2020.

Cel strategiczny	Wyniki analizy danych zastanych („desk research”)	Wyniki analizy CATI	Wyniki IDI
Cel strategiczny 1.1. Wspieranie zmian środowisk innowacyjnych silnie współpracujących z centrami wytwarzania wiedzy i informacji w skali globalnej	Silna orientacja sfery B+R na świadczenie usług a nie współpracę Niska intensywność transferu efektów badań do krajowych przedsiębiorstw Trudności w dostępie do kapitału		
Cel strategiczny 1.2. Osiągnięcie doskonałości w zakresie zaawansowanych usług zdrowotnych, realizowanych w partnerstwie ośrodków klinicznych, wysokotechnologicznych jednostek badawczych i innowacyjnych przedsiębiorstw inżynierii medycznej	Brak odpowiedniej synergii pomiędzy istniejącym zapleczem klinicznym, a rozwijającą się wokół niego siecią instytucji naukowych i instytutów badawczo-wdrożeniowych oraz firm działających w branży medycznej Wysokie koszty usług Brak odpowiedniego instrumentarium polityki sprzyjającego rozwojowi kadr Silna orientacja na leczenie nie zaś utrwalanie filaru badawczo-wdrożeniowego oraz wzmacnianie relacji ośrodków klinicznych i wysokotechnologicznych przedsiębiorstw inżynierii medycznej i life science Silne uzależnienie sektora od finansowania publicznego – albo od środków NFZ albo od środków publicznych właścicieli / założycieli Brak odpowiednich regulacji prawnych w aspekcie praw własności intelektualnej	1. Koncentracja uwagi w tym aspekcie powinna być przedmiotem odrębnej analizy, wymagającej odrębnego badania o charakterze dziedzinowym. Bowiem na pytanie związane z identyfikacją optymalnych działań w celu rozwoju potencjału w zakresie zaawansowanych usług zdrowotnych w województwie śląskim, prawie 70% respondentów udzieliło odpowiedzi „nie wiem” – co staje się oczywistym punktem wyjścia do przeprowadzenia podejmowania dyskusji na bardziej szczegółowym poziomie bardziej szczegółowego badania.	Brak szybkiego dostępu do danych diagnostycznych Brak efektywnej współpracy pomiędzy sektorem zaawansowanych usług medycznych, ośrodków świadczących usługi zdrowotne oraz firm inżynierii medycznej Problem z przyswajaniem nowoczesnej wiedzy przez lokalne kadry
Cel strategiczny 1.3. Sieciowe współtworzenie i współużytkowanie infrastruktury badań przez jednostki naukowe, uniwersytety, przedsiębiorstwa i instytucje użyteczności publicznej	Skomplikowane procedury dotacyjne Długi czas podejmowania decyzji o wsparciu Ułomna zasada dot. zaświadczenia o innowacyjności projektu Brak elastyczności oraz niestabilność w podejmowaniu decyzji Niedostateczne kwalifikacje urzędników Silna orientacja sfery B+R na świadczenie usług a nie współpracę Niska jakość dostarczanych na zasadach komercyjnych gotowych rozwiązań technologicznych oraz organizowania wspólnych konferencji i seminariów Rozbudowane i biurokratyczne struktury B+R Brak zrozumienia mechanizmów biznesowych przez przedstawicieli świata nauki Deficyt silnych liderów w ramach zawiązywanych		Realizowane projekty dotyczące współtworzenia i współużytkowania infrastruktury służą przede wszystkim jednostkom składającym wniosek i realizują potrzeby danego podmiotu a nie całego otoczenia Uczelnie wyższe nie są gotowe do inwestowania własnych środków do współpracy ze sferą prywatną

Cel strategiczny	Wyniki analizy danych zastanych („desk research”)	Wyniki analizy CATI	Wyniki IDI
	partnerstw 11. Nawiązywanie partnerstw wyłącznie na potrzeby projektów		
Cel strategiczny 1.4. Internacjonalizacja sektora MŚP poprzez specjalizację usług instytucji wspierania innowacyjności	1. Niski poziom usług dla przedsiębiorców świadczone przez IOB 2. Niedopasowanie oferty IOB do potrzeb firm 3. Wysokie koszty usług 4. Niedostateczny poziom kwalifikacji pracowników instytucji wsparcia biznesu 5. Trudności w dostępie do kapitału	1. Niski poziom inicjowania współpracy międzynarodowej w IOB 2. Niski poziom inicjowania współpracy międzynarodowej w administracji	
Cel strategiczny 1.5. Pomnażanie wiedzy, umiejętności i kompetencji podmiotów tworzących Ekosystem Innowacji	1. Deficyt silnych liderów w ramach zawiązywanych partnerstw 2. Naturalne wygasanie partnerstw, które zostały zawiązane w ramach projektu		
Cel strategiczny 2.1. Współtworzenie sieci centrów kompetencji służącej rozwojowi inteligentnych rynków	1. Niski poziom usług dla przedsiębiorców świadczone przez IOB 2. Niedopasowanie oferty IOB do potrzeb firm 3. Wysokie koszty usług 4. Ograniczony zakres specjalizacji IOB 5. Niedostateczny poziom kwalifikacji pracowników instytucji wsparcia biznesu 6. Nawiązywanie partnerstw wyłącznie na potrzeby projektów		1. Brak odpowiedniej jakości kształcenia i aktywizacji studentów przez śląskie uczelnie wyższe 2. Zbyt niewielka liczba jednostek w regionie, wybijających się, również w skali kraju, do współtworzenia sieci centrów kompetencji
Cel strategiczny 2.2. Znaczące zaawansowanie digitalizacji w sieciach usług publicznych, szczególnie w sektorze medycznym, administracji publicznej i edukacji	1. Brak jednolitego rynku cyfrowego 2. Niewystarczające nakłady na badania i innowacje ukierunkowane do sektora MŚP 3. Analfabetyzm cyfrowy i brak umiejętności wykorzystywania technologii cyfrowych 4. Brak szeroko zakrojonych inwestycji w stworzenie powszechnego dostępu do szerokopasmowego Internetu 5. Brak norm prawnych umożliwiających korzystanie ze zdigitalizowanych zasobów publicznych	1. Koncentracja uwagi w tym aspekcie powinna być przedmiotem odrębnej analizy, wymagającej odrębnego badania o charakterze dziedzinowym.	1. Jakość świadczonych usług publicznych z wykorzystaniem digitalizacji w sektorze medycznym dopiero się tworzy 2. Problem świadczenia usług medycznych przez jednostki publiczne, determinuje ich postępowanie poprzez Ustawę o Zamówieniach Publicznych, która blokuje dostęp informacji. 3. Jedynie znaczne jest zaawansowanie digitalizacji usług w administracji publicznej (e-podatki, ministerstwo sprawiedliwości)
Cel strategiczny 2.3. Budowa nowej infrastruktury inteligentnego wzrostu, bazującego na technologiach niskoemisyjnych i efektywności energetycznej	1. Zniszczenie środowiska naturalnego 2. Degradacja fizycznej przestrzeni regionu i jego struktur materialnych 3. Niski poziom współpracy przedsiębiorców województwa śląskiego ze specjalistami od dizajnu i wzornictwa	1. Działania w zakresie sieciowego współtworzenia i współużytkowania infrastruktury inteligentnego spostrzegane jako ogólny trend, do którego należy dążyć 2. Brak jest jednak wypracowanych	1. Brak gotowości IOB do budowy infrastruktury, co jest powodowane wymaganiami ustawy o ZP oraz sztywnymi strukturami zarządzania uczelniami. 2. Polityka publiczna dokonać korekt w

Cel strategiczny	Wyniki analizy danych zastanych („desk research”)	Wyniki analizy CATI	Wyniki IDI
		mechanizmów organizacyjnych i formalnych do budowy takiej infrastruktury	ustawie o ZP i szerszej stosować PPP 3. Wzmoczone ryzyko w podejmowaniu wspólnych przedsięwzięć realizowanych w oparciu o PPP
Cel strategiczny 2.4. Wysoki poziom uczestnictwa przedsiębiorstw sektora MŚP w sieciach współpracy o zasięgu regionalnym i ponadregionalnym zwiększających jego udział w inteligentnych rynkach	1. Deficyt silnych liderów w ramach zawiązywanych partnerstw 2. Nawiązywanie partnerstw wyłącznie na potrzeby projektów	1. Brak gotowości MŚP do tworzenia relacji międzynarodowych 2. Brak umiejętności językowych 3. Silne uzależnienie płynności finansowej IOB od bieżącego zaangażowania w projekty przyznawane w procedurach konkursowych (przypadkowość działalności)	1. Niewystarczające nakłady na badania innowacyjne ukierunkowane do sektora MŚP 2. Problem ze sposobem rozliczania oraz pozyskania środków finansowych przez MŚP
Cel strategiczny 2.5. Wzmacnianie aktywności grup prosumenckich	Brak wskazań	1. Brak wiedzy na temat działalności aktywności grup prosumenckich	1. Zbyt mało wiedzy w otoczeniu na temat tej aktywności i jej silnych stron 2. Brak edukacji w tym aspekcie na etapie uczelni

Źródło: opracowanie własne.

2.1.3. Potencjalne kierunki i obszary insourcingu i współpracy z innymi miastami/regionami

Wnioski z zebranych danych (CATI i IDI) wskazują na silną korelację pomiędzy dokonanym wyborem inteligentnych specjalizacji a obszarami *insourcingu*. Konsekwentnie są to: energetyka, medycyna oraz technologie informacyjne i komunikacyjne. Możliwy jest jednak także *insourcing* w dziedzinach, które nie są uznawane za strategiczne kierunki rozwoju regionu, chociaż są w nim silnie rozwinięte.

Najbardziej oczywistymi kierunkami *insourcingu* są oczywiście regiony sąsiednie. Należy przy tym wziąć pod uwagę specyfikę tych regionów i ich specjalizacje. W tym kontekście najłatwiej jest świadczyć usługi w zakresie innowacji na rzecz regionów słabiej rozwiniętych i mniej innowacyjnych. Jeśli któryś z sąsiednich regionów wybrał podobną specjalizację możliwe jest obranie strategii konkurencyjnej lub współpraca z bardziej szczegółowym podziałem specjalizacji w zakresie danej dziedziny. W przypadku województwa śląskiego, sąsiednimi regionami słabszymi są województwa opolskie i świętokrzyskie. W przypadku pierwszego z nich należy zauważyć, że podobne działania mogą być podejmowane przez podmioty z województwa dolnośląskiego i może w tym zakresie dojść do konkurencji z podmiotami z woj. śląskiego na terenie woj. opolskiego. W analizie możliwości nie należy zapominać o regionach zagranicznych – kraju morawsko-śląskim w Republice Czeskiej i kraju żylińskim na Słowacji. Biorąc pod uwagę potencjał gospodarczy i ekonomiczny tych regionów (m.in. po wprowadzeniu euro na Słowacji) wydaje się, że możliwym kierunkiem *insourcingu* jest szczególnie drugi z nich.

Analiza wyników IDI potwierdza, iż położenie województwa, jak również specyfika zlokalizowanego tu przemysłu (górnictwo, przemysł ciężki) sprzyjają implementowaniu technologii w zakresie ochrony środowiska i efektywnego wykorzystania źródeł energii istniejących, oraz poszukiwaniu nowych (czystych technologii węglowych, utylizacji i gospodarce odpadami). Wysoki stopień urbanizacji regionu wymusza również poszukiwanie nowoczesnych rozwiązań w zakresie transportu lokalnego oraz infrastruktury drogowej. Zdaniem jednego z respondentów:

„Lokalizacja jest sprzyjająca, nie mniej jednak, nie jest to czynnik determinujący. Zwłaszcza w kwestii usług np. IT czy ICT, to ta lokalizacja nie gra roli. W tym względzie wszyscy jesteśmy uczestnikami pewnych globalnych procesów, gdzie tak naprawdę dostęp do odpowiedniej sieci światłowodowej nas nie ogranicza, a infrastruktura serwerowa nie musi się znajdować w naszym regionie. Warto jednak podkreślić, iż ciągi komunikacyjne zlokalizowane w naszym województwie, pozytywnie wpływają na decyzje o lokalizacji np. centrów przemysłowych czy usługowych“.

[IDI z przedstawicielem parku]

Ponadto, zwrócono szczególną uwagę na wykorzystanie potencjału płynącego z położenia województwa wraz z sąsiadującymi z nim województwami – małopolskim i opolskim oraz z woj. dolnośląskim. Położenie nie ma zaś znaczenia w wypadku usług w zakresie ICT. Branża teleinformatyczna nawiązała na przykład kontakt z podmiotami z USA⁷ i jest w stanie świadczyć usługi na ich rzecz. Wykształcenie i umiejętności polskich informatyków są w Ameryce wysoko cenione.

⁷ Powstała np. Polsko-Amerykańska Rada Współpracy - <http://uspcc.org/>

Na pomoc w interpretacji uzyskanych danych idą wyniki badań programu ESPON wskazując, iż do 2030 roku znacząca koncentracja działalności ekonomicznej skupiona będzie w tzw. pentagonie, rozumianym jako obszar między Londynem, Paryżem, Mediolanem, Monachium i Hamburgiem. Powiązanie Polski z europejskim centrum gospodarczym stanowiąc będą dwa korytarze „wysokiej aktywności”, za które uznaje się korytarz Warszawa – Poznań – Łódź oraz korytarz Wrocław – Aglomeracja Górnośląska – Kraków. Badacze ESPON zwracają jednak uwagę na ryzyko osłabienia polskich metropolii w najbliższych latach, spowodowane zaostreniem konkurencji oraz ograniczeniem dostępności do środków UE i skierowanie ich w większym stopniu na obszary związane z sektorem B+R, edukacją oraz budową potencjału ICT. Aby przeciwdziałać marginalizacji polskich metropolii i zapobiec wyłączeniu z obszaru współpracy w ramach pentagonu, należy – jak zostało to wskazane w Raporcie Polska 2030 – zintensyfikować inwestowanie w konkurencyjność oraz potencjał największych miast. W tym kontekście Raport Polska 2030 zwraca również uwagę, iż pozycja polskich metropolii zależeć będzie od – stojącej obecnie na niskim poziomie – ich wzajemnej współpracy, tak w zakresie działań podejmowanych przez samorząd terytorialny, jak i sektor prywatny (wymiana doświadczeń z dziedziny zarządzania publicznego, wykorzystywanie komplementarności funkcji, współdziałanie instytucji naukowych)⁸. Dlatego, jednym ze szczególnych pól współpracy powinien być szeroko rozumiany obszar związany z rozwojem kapitału intelektualnego, w tym nauki oraz sektora B+R, a więc obszarów dających szansę na podniesienie poziomu konkurencyjności wobec innych metropolii w Polsce i w Europie.

Z punktu widzenia potencjalnej współpracy województwa śląskiego z województwem małopolskim istotnym założeniem jest, iż wszystkie priorytety rozwojowe zidentyfikowane w dokumencie Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020” stanowią płaszczyznę do współpracy międzyregionalnej. Określono w niej 3 priorytety:

- A. Województwo śląskie regionem nowej gospodarki kreującym i skutecznie absorbującym technologie,
- B. Województwo śląskie regionem powszechnej dostępności do regionalnych usług publicznych o wysokim standardzie,
- C. Województwo śląskie znaczącym partnerem kreacji kultury, nauki i przestrzeni europejskiej.

W sposób szczególny w Priorytecie C, jako wyzwanie zdefiniowane zostało Partnerstwo regionalne i międzynarodowe mające objąć wspieranie instytucji i form współpracy sieciowej miast, w tym miast Górnośląskiego Związku Metropolitalnego, z Krakowem, Wrocławiem i Ostrawą oraz Opolem, Łodzią i Kielcami, jak również rozwój współpracy z partnerami europejskimi oraz kreowanie pozytywnego wizerunku województwa zarówno w kraju, jak i za granicą.

Współpraca międzyregionalna w ramach pasa południowego (Kraków – GZM - Wrocław) to również szansa rozwojowa zidentyfikowana w ramach bilansu strategicznego regionu. Zapisy dotyczące współpracy międzyregionalnej doprecyzowane zostały w ramach Kierunku działań C.2.1: *Rozwój współpracy międzyregionalnej, transnarodowej i transgranicznej*, gdzie czytamy: *„Do osiągnięcia wysokiej pozycji regionu w Polsce i Unii Europejskiej konieczna będzie współpraca międzyregionalna. Powinna być ona ukierunkowana w szczególności na rozwój infrastruktury technicznej, energetycznej oraz działań służących poprawie jakości środowiska naturalnego i realizację projektów i przedsięwzięć międzyregionalnych”*.

⁸ Uwarunkowania i przesłanki dla prac nad Strategią dla Rozwoju Polski Południowej w obszarze województwa małopolskiego i śląskiego, Załącznik nr 1,s.12. Na podstawie http://www.malopolskie.pl/Pliki/2011/zal%201_wersjaMalopolska.pdf [1.04.2013r].

Wzmocnienie współpracy międzyregionalnej wskazuje się również wśród głównych typów działań Kierunku działań C.3.1.: Tworzenie warunków rozwoju nauki i wzmocnienie potencjału uczelni wyższych oraz ośrodków badawczych.

Współpraca województwa śląskiego z małopolskim została nakreślona również w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego, gdzie w wizji przyszłości przestrzeni województwa wskazuje się na tworzący się Euroapol ŚląskoKrakowski. Szczegółowo tę tematykę rozwija Cel VI: *Rozwój współpracy międzyregionalnej w zakresie planowania przestrzennego w kierunku polityki przestrzennej: Rozwijanie współpracy międzyregionalnej w obszarze makroregionu*. Zakłada się, iż kierunek ten będzie realizowany poprzez następujące działania:

- Promowanie policentrycznego rozwoju sieci osadniczej realizującego koncepcję Europolu Śląsko-Krakowskiego,
- Wspieranie opracowania wspólnych strategii i planów działania dla makroregionu,
- Poprawa własnego zarządzania dziedzictwem kulturowym i przyrodniczym oraz krajobrazem.

W części dotyczącej wniosków i rekomendacji Planu na rzecz rozwiązywania problemów transgranicznych z województwem małopolskim wskazuje się na podejmowanie wspólnych działań w zakresie, m. in.:

- Kształtowania Europolu Śląsko–Krakowskiego,
- Ograniczenia zagrożeń spowodowanych funkcjonowaniem podziemnej i powierzchniowej eksploatacji surowców mineralnych oraz rekultywacji terenów poeksploatacyjnych,
- Poprawy powiązań komunikacyjnych,
- Podejmowanych od lat prób działalności klastrowych w dziedzinie ICT.

Rozwój Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego, w ramach którego planowane są osobne działania poświęcone wykreowaniu i rozwojowi makroregionalnego obszaru współpracy Krakowsko-Górnośląskiej realizowany ma być w następującym zakresie:

- Intensyfikacja współpracy dla rozwoju węzła wiedzy i innowacji,
- Określenie kierunków rozwoju makroregionalnego rynku pracy,
- Przygotowanie wspólnej oferty inwestycyjnej oraz jej promocja zewnętrzna,
- Uzgodnienie działań niezbędnych dla zintegrowania systemu transportu w obrębie makroregionu,
- Określenie wspólnej oferty usług czasu wolnego, opartej na zróżnicowanych i komplementarnych produktach turystyki.

Ponadto, dla województwa małopolskiego przewidywane są również działania mające na celu usprawnienie połączeń komunikacyjnych Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego z konurbacją górnośląską – przy uwzględnieniu skoordynowanej i partnerskiej współpracy samorządów regionalnych oraz miejskich w obszarze rozwoju zintegrowanego systemu transportowego.

Położenie województw śląskiego i małopolskiego, ich charakter i wzajemne powiązania społeczne, gospodarcze oraz przestrzenne, a także duży potencjał rozwojowy pozwoliły na wyszczególnienie w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego zależności pomiędzy tymi województwami oraz pokazanie kierunków współpracy na płaszczyźnie międzyregionalnej. PZPWM

zawiera kierunki działań i inwestycje w zakresie zagospodarowania przestrzennego dążące do integracji i lepszej współpracy obydwu województw⁹.

Z podmiotami i instytucjami z województwa małopolskiego i dolnośląskiego należy nawiązywać ścisłą współpracę, szczególnie w zakresie ICT, ale również w dziedzinie energetyki i medycyny. Dobrą podstawę do takiej współpracy stwarza Strategia dla Rozwoju Polski Południowej do roku 2020 którą przyjęły sejmiki województw śląskiego i małopolskiego na wspólnej sesji 5 kwietnia 2013 r. Usługi w zakresie ICT mogą być świadczone dla podmiotów zagranicznych (w tym amerykańskich) i lokalizacja nie ma tu większego znaczenia, na co wskazywali również uczestnicy panelu ekspertów.

Reasumując, **najbardziej obiecującymi wektorami *insourcingu* powinno być świadczenie innowacyjnych usług w zakresie: ICT dla podmiotów i instytucji z województwa opolskiego, energetyki dla podmiotów i instytucji z województw opolskiego i świętokrzyskiego oraz kraju nitrzańskiego, usług medycznych dla podmiotów i instytucji z województw opolskiego i świętokrzyskiego, technologii z zakresu ochrony środowiska dla podmiotów i instytucji z kraju morawsko-śląskiego.**

2.1.4. Perspektywy zastosowania „inżynierii administracyjnej” ułatwiającej rozwój innowacyjny w sektorze publicznym

Analiza Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego do 2020 roku zwróciła uwagę na bardzo silny kontekst współzrządzenia i współodpowiedzialności za proces jej wdrażania. Fakt ten zachowuje zarazem silny związek z modelem aktualizacji, cechującym się podejściem uspołecznionym i angażującym wielu aktorów.

Dokonując oceny jakości RSI WSL 2020, co zawarte jest w szczególności w rozdziale 2.2., poddano pod analizę rolę poszczególnych aktorów innowacji w budowaniu przewagi województwa w jego otoczeniu. Okazuje się iż zarówno śląskie firmy, instytucje naukowe jak i instytucje otoczenia biznesu są silną stroną województwa, i jest to dostrzeżone. Przywołanie tego aspektu jest celowe i odnosi się do podstaw rozważań dot. roli administracji publicznej w rozwoju innowacyjnym. Niniejszy punkt zawiera próbę wyjścia poza ramy dotychczasowego podejścia, silnie związanego z zarządzaniem środkami publicznymi. Przedmiotem rozważań w niniejszym punkcie jest możliwość wykorzystania narzędzi „inżynierii administracyjnej” do kreowania lepszych warunków dla innowacyjnego rozwoju firm.

U podstaw rozważań znalazły się wyraźne wytyczne Komisji Europejskiej dot. wykorzystania narzędzi publicznych, w tym partnerstwa publiczno-prywatnego oraz zamówień publicznych do stymulowania zmian w przedsiębiorstwach. O ile pierwszy przykład napotkał na wyjątkowe trudności w implementacji (głównie z uwagi na niedoskonałe regulacje prawne), zagadnienie zamówień publicznych poddane zostało analizie, której wyniki przedstawione zostały poniżej.

Głównym źródłem danych na potrzeby przedmiotowej analizy były wywiady CATI przeprowadzone na grupie 40 działów zamówień publicznych w instytucjach publicznych w województwie śląskim. Sposób prowadzenia badania sprowadzał się do uzyskania odpowiedzi na kluczowe pytania o rolę zamówień publicznych, możliwość wykorzystania PZP do stymulowania rozwoju firm oraz potencjalne bariery w tym względzie, zarówno po stronie instytucji publicznych (jako Zamawiających), jak i firm (jako Oferentów). Konsekwentnie w dalszej części tematyka ta będzie nazywana „*innowacyjne zamówienia publiczne*”, za Komisją Europejską.

⁹ Uwarunkowania i przesłanki dla prac nad Strategią dla Rozwoju Polski Południowej...op.cit., s.17-19.

Przeprowadzone badanie charakteryzuje się wysoką jakością z uwagi na deklarowaną dobrą znajomość prawa PZP przez prawie całą badaną populację – 94%. Jednocześnie 68% respondentów potwierdza, iż w swojej karierze albo miała styczność albo korzystała z rozwiązań mających charakter *innowacyjnych zamówień publicznych*.

Zgodnie z przyjętą logiką badania, pierwsza część koncentrowała się na określeniu roli zamówień publicznych. Respondentom zadano pytanie złożone z 9 tez, które pozycjonowali względem skali 0 – całkowicie się nie zgadzam, 5 zgadzam się w pełni. Dla uproszczenia analizy uzyskane odpowiedzi podzielono na 3 grupy: odczucia negatywne, odczucia neutralne oraz odczucia pozytywne. Konsekwentnie otrzymano rozkład odpowiedzi zgodnie z Tabelą nr 5.

Tabela 5. Rola zamówień publicznych.

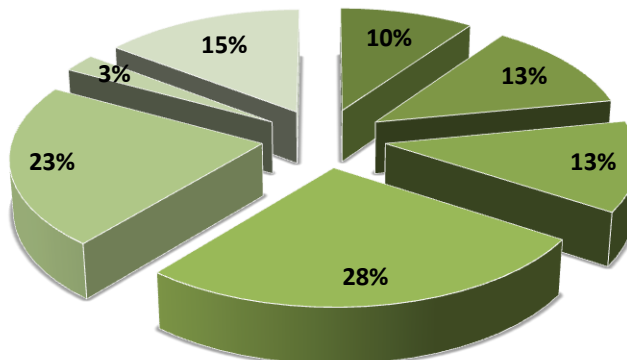
Oceniany parametr PZP	Odczucia negatywne	Odczucia neutralne	Odczucia pozytywne
Celem procedur zamówień publicznych jest troska o transparentność wydatkowania środków publicznych	6%	6%	88%
Celem procedur zamówień publicznych jest ograniczenie korupcji w wydatkowaniu środków publicznych	9%	6%	85%
Celem procedur zamówień publicznych jest obniżanie kosztów związanych z wydatkowaniem środków publicznych	15%	12%	74%
Celem procedur zamówień publicznych jest troska o uzyskanie najwyższej jakości towarów i usług	29%	12%	59%
Celem procedur zamówień publicznych jest stymulowanie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw	56%	9%	35%
Celem procedur zamówień publicznych jest podnoszenie innowacyjności firm w województwie	59%	9%	32%

Źródło: opracowanie własne na podstawie CATI [N=40].

Zebrane dane są bardzo czytelne. O ile w pierwszych tezach, których przedmiotem była jakość procedur i zamówienia, pojawiały się opinie pozytywne, to w przypadku tez dot. roli PZP w stymulowania MŚP i ich innowacyjności odczucia były zdecydowanie przeciwne. W ramach dyskusji w zespole Ekspertów pojawiały się opinie, iż nie można było spodziewać się innych odpowiedzi. Konsekwentnie badanie w tej części potwierdził generalny brak wiedzy oraz praktyki jak wykorzystać można instrumenty inżynierii administracyjnej na rzecz wzmocnienia polityki innowacyjnej.

Wykres 1. Rozkład odpowiedzi w zakresie możliwości wdrożenia nowych procedur wewnętrznych w swojej instytucji dotyczących PZP zorientowanych na stymulowanie innowacyjności małych i średnich przedsiębiorstw.

- Nie widzę takiej możliwości
- To bardzo trudny i prawie niemożliwy do zrealizowania pomysł
- Jestem bardzo sceptyczny/na z uwagi na niezrozumienie tematu
- Możliwe po bardzo gruntownym przeszkoleniu personelu oraz naciskowi ze strony kadry zarządzającej
- Możliwe poprzez zatrudnienie ekspertów i przygotowanie dobrych procedur
- Możliwe do zrealizowania w krótkim czasie z uwagi na gotowość zespołu i już wdrożoną kadrę zarządzającą

Źródło: opracowanie własne na podstawie CATI [N=40].

Dalsze dociekania w przedmiocie innowacyjnych zamówień publicznych w sposób bezpośredni adresowane były to barier, jakie mogą uniemożliwić skuteczne wdrożenie procedur PZP stymulujących rozwój innowacyjny małych i średnich przedsiębiorstw. Analiza koncentrowała się na obu stronach, i konsekwentnie po stronie instytucji publicznych za kluczowe bariery uznano:

1. Brak doświadczenia w zakresie stosowania innowacyjnych zamówień publicznych w tym niska skłonność do ponoszenia ryzyka związanego z wykorzystaniem wysoko innowacyjnych rozwiązań w zamówieniach publicznych.
2. Prowadzenie krótkookresowej polityki zamówień publicznych i jednoczesny brak długookresowych strategii w tym obszarze.
3. Trudności w zdefiniowaniu obiektywnych kryteriów oceny przedmiotu zamówienia, którym jest innowacyjne rozwiązanie/technologia.
4. Obawa przed odpowiedzialnością za niestandardowe działania polegające na nabywaniu rozwiązań lub produktów nie zweryfikowanych przez długotrwałe stosowanie na rynku.
5. Brak skłonności zamawiających do dopuszczania ofert wariantowych w postępowaniu o udzielenie zamówienia, ze względu na trudniejszą ocenę i porównanie ofert składanych w takim postępowaniu.

Interesujące jest zarazem to, iż o istnieniu ww. barier przeważała ilość wskazań w porównaniu z odczuciami neutralnymi, negatywnymi oraz głosami „nie wiem”¹⁰. Konsekwentnie w żadnym z ww. przypadków ilość wskazań nie przekroczyła 50 %, co jest pewnym zaskoczeniem.

Wartością pozytywną wskazaną w badaniu jest fakt, iż nie dostrzega się bariery w takich obszarach jak:

1. Stosunkowo wysokie ryzyko korupcji.
2. Zachowawcza postawa kadry zarządzającej instytucji (niechęć do zmian).
3. Zachowawcza postawa służ odpowiedzialnych za stosowanie procedur PZP w instytucji (niechęć do zmian i uczenia się).
4. Brak czasu na podnoszenie kompetencji.

¹⁰ Należy jednocześnie nadmienić, i w przedmiotowej części badania średnio 15% respondentów nie była w stanie udzielić odpowiedzi wskazując opcję „nie wiem”.

5. Brak dobrych praktyk w tym zakresie.

Skonstatować należy, iż mimo początkowych negatywnych wskazań dalsza część badania przejawia więcej optymizmu, choć analogicznie do sytuacji powyżej wartości wskazań również nie przebiły wartości 50%. Niestety w poszukiwaniu jednoznacznych wskazań nie można odwołać się do badania barier po stronie firm. W przypadku każdej z barier przytoczonych w pytaniu rozkład odpowiedzi, z niewielkim odchyleniem, jest taki sam na każdy ze zbiorów: brak bariery, odpowiedź neutralna, silna bariera. Szczegółowy rozkład odpowiedzi znajduje się w Tabeli nr 6.

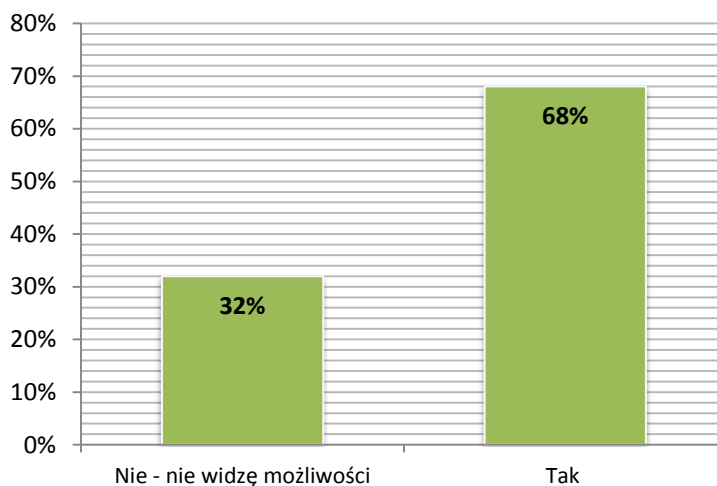
Tabela 6. Rozkład odpowiedzi w pytaniu dot. barier i ograniczeń ze strony firm we wdrażaniu innowacyjnych zamówień publicznych.

Bariera	Odpowiedzi			
	Brak bariery	Ani tak, ani nie	Jest bariera	Nie wiem
Postrzeganie przez wykonawców sektora publicznego jako zbiurokratyzowanego i niechętnego nowym pomysłom	26%	24%	38%	12%
Obawa wykonawców, że z uwagi na długotrwałość procedur ich produkt oferowany rynkowi publicznemu straci przymiot nowości zanim zostanie zawarta umowa o zamówienie publiczne	44%	29%	15%	12%
Brak umiejętności składania prawidłowych pod względem formalnym ofert przez przedsiębiorców, którzy mogliby zaoferować najciekawsze nowatorskie rozwiązania	32%	32%	26%	9%
Obawa przed dużym ryzykiem związanym z przygotowaniem niestandardowej oferty i braku intuicji w stosunku do Zamawianego towaru/usługi	32%	21%	32%	15%

Źródło: opracowanie własne na podstawie CATI [N=40].

Kropką nad przysłowiovym „i” w przedmiocie perspektywy innowacyjnych zamówień publicznych jest struktura odpowiedzi na pytanie mające charakter konkluzywny: *Jak ocenia P/P możliwość podjęcia dalszych działań służących wdrażaniu idei innowacyjnych zamówień publicznych w P/P instytucji?* Przedstawiono ją na wykresie 2.

Wykres 2. Opinia o możliwości podjęcia dalszych prac służących wdrażaniu idei innowacyjnych zamówień publicznych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie CATI [N=40].

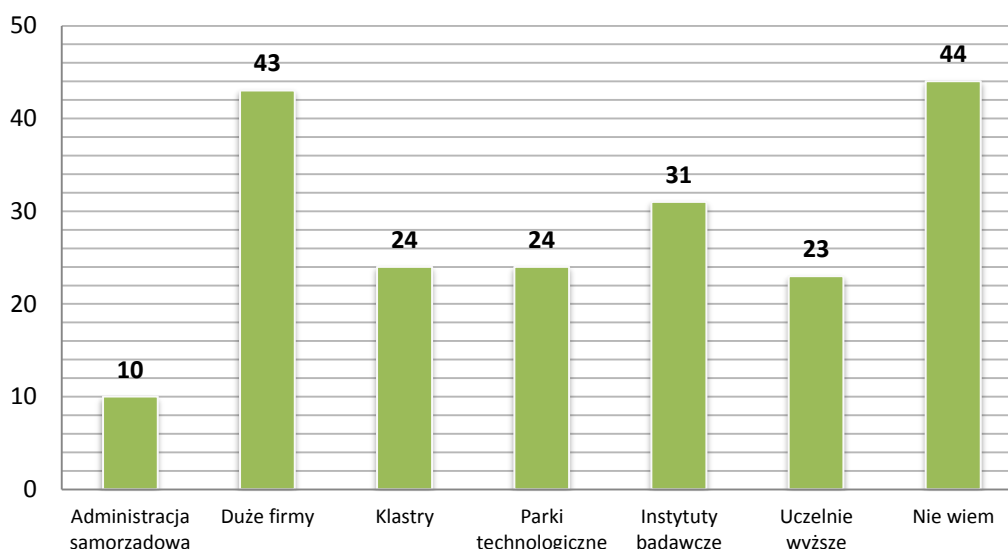
Domniemać należy, iż na gruncie wdrażania RSI WSL 2020 dojdzie do rozpowszechniania idei innowacyjnych zamówień publicznych. Tym samym mówić będzie można o skutecznym wykorzystaniu inżynierii administracji publicznej. W opinii ekspertów każda pozytywna jednostka zmiany w tych aspektach powoduje proporcjonalnie więcej jednostek zmiany w otoczeniu, poprzez procesy rozlewania się i naśladownictwa. Jak widać dotychczas nie osiągnięto masy krytycznej w tym względzie w województwie, choć istotną wartością jest już obecnie dostęp do praktyk i duża chęć do zmian. Analizując wskazane wcześniej bariery, kryterium sukcesu tkwi w doskonaleniu poprzez działanie, tym samym pozostaje dążyć do podejmowania kolejnych prób i rozpowszechniania praktyk.

2.1.5. Identyfikacja lokomotyw RSI WSL 2020

Wdrażanie RSI WSL 2020 będzie procesem wielowątkowym oraz angażującym różne instytucje i przedsiębiorstwa. W sposób naturalny na kształt i dynamikę zmian oddziaływać będą podmioty a największym potencjale zmian. W teorii zmiany noszą one miano liderów, tym samym mówić należy o liderach wdrażania RSI WSL 2020. Mówiąc o liderach, zwrócić należy uwagę na teorię lokalizacji, co pozwoli zrozumieć powody takich a nie innych zachowań i kierunków zmian. Konieczna jest zatem identyfikacja potencjału takich miejsc poprzez analizę dotychczasowych badań regionu oraz uzyskanie wiedzy o potencjalnych kluczowych aktorach RSI WSL 2020.

Podstawą dociekań w zakresie potencjalnych liderów jest przeprowadzona analiza CATI. Wyniki zawarte zostały na wykresie 3. zaprezentowanym poniżej:

Wykres 3. Liderzy wdrażania RSI WSL 2020.

Źródło: opracowanie własne na podstawie CATI [N=100].

Kluczowe dla przedmiotowego badania jest wyjątkowo duży odsetek osób nie potrafiący wypowiedzieć się w przedmiocie pytania (44 ze 100 osób). Konsekwentnie poszczególne wskazania w pozostałych grupach generowane były przez niespełną 60% populacji. Potwierdza to analiza krzyżowa.

Analiza CATI nie przyniosła jednoznacznego rozstrzygnięcia w kwestii wskazania liderów zmian. Wprawdzie znacząca liczba respondentów wskazywała na duże znaczenie dużych firm, natomiast rozkład odpowiedzi charakteryzował się niemal każdorazowym wskazaniem min. 2 grup jednocześnie (pytanie

wielokrotnego wyboru). Jest to zatem potwierdzenie braku wykształconej opinii o dominującej roli którejkolwiek z grup, co nie jest zjawiskiem złym, ogranicza natomiast możliwość ukierunkowania uwagi.

Poszukując bardziej szczegółowych informacji zwrócono uwagę na kilka kluczowych kwestii mogących stanowić argumenty do dalszego precyzowania liderów, co zarazem stało się przedmiotem dociekań w ramach wywiadów pogłębionych.

Pierwszym kierunkiem pogłębiania wiedzy były wypowiedzi przedstawicieli śląskich klastrów, do których skierowano bezpośrednie pytanie o następującym brzmieniu: *Czy i w jakim zakresie klastry, bądź też inicjatywy klastrowe mogą pełnić funkcje ośrodków wzrostu gospodarczego o znaczeniu lokomotyw? O ile trudno było spodziewać się negatywnej autooceny w tym względzie (wskazywano na ogromny potencjał klastrów), to uwagę przykuła wypowiedz o następującej treści:*

„Powstaje (...) dużo klastrów robionych sztucznie, dla pozyskania dofinansowania. Natomiast niewiele jest takich, które są tworzone (nie ze względu na konieczność rozliczania się z projektu) w sposób rzeczywisty. W Polsce widoczna jest tendencja do tworzenia klastra, w skład którego z reguły wchodzi reprezentanci samorządów, uczelni oraz jeden bądź żaden przedsiębiorca (...) Zastanawiające jest to, dlaczego przedsiębiorcy nie tworzą sami tych klastrów. My nie jesteśmy inicjatywą klastrową wspieraną przez samorzady czy uczelnie. Jesteśmy inicjatywą, która została stworzona przez przedsiębiorców i dla przedsiębiorców. Cel klastra jest taki, że mamy sobie pomagać. Ma to napędzać wzrost zatrudnienia, wzrost obrotów ze sprzedaży”.

[IDI z przedstawicielem klastra]

Dysponując obecnie obszerną wiedzą na temat potencjału klastrów w Polsce, niewiele można dopowiedzieć w ramach niniejszego badania. Warto natomiast podkreślić (co wynika z wypowiedzi respondentów), że inicjatywy klastrowe poprzez swoją działalność generują wartość dodaną w polskim systemie powiązań kooperacyjnych. Szczególne miejsce wśród układów kooperacyjnych zajmują klastry innowacyjne. Firmy uczestniczące w układach klastrów innowacyjnych cechują się najczęściej specjalizacją i komplementarnością produktów/usług. Generuje to dynamiczny proces tworzenia wiedzy i jej transferu. Tym samym w klastrach mają miejsce zbiorowe procesy uczenia się, które inicjują innowacje, co także zwiększa konkurencyjność w sektorach high-tech. Dodatkowo, zdaniem respondentów mechanizmami opartymi o finansowanie publiczne, które mogą przyczynić się do wzmocnienia roli klastra jako lidera rozwoju innowacyjnego/*smart specialisations* jest zwiększenie liczby i kwot grantów na działania innowacyjne w sferze gospodarki.

„Klastrom w Polsce potrzebne jest wsparcie finansowe zarówno na poziomie regionalnym, jak i ponadregionalnym. Bez wsparcia nie będziemy równoprawnymi partnerami dla podmiotów europejskich”.

[IDI z przedstawicielem klastra]

Podobny proces analityczny przeprowadzony na grupie reprezentantów parków technologicznych pozwalają stwierdzić, iż liderami powinny być właśnie one. Jak zostało określone, parki naukowo-technologiczne, w związku ze swoją specyfiką „bycia spoiwem pomiędzy światem nauki a biznesu” posiadają faktyczny potencjał do wspierania procesu sieciowania pomiędzy różnymi ośrodkami oraz wspierania przełożenia potencjału lokomotyw na faktyczną sferę biznesu. Parki technologiczne stanowią efektywne narzędzie dyfuzji nowych technologii, przyczyniając się do rozwoju firm, a w efekcie również

– do powstawania nowych miejsc pracy. W zależności od skali prowadzonej działalności, efekty takich działań widoczne mogą być w wymiarze lokalnym lub regionalnym. Jednak instytucje te, muszą mieć stworzone ku temu odpowiednie warunki. Po pierwsze w postaci wyznaczonej specjalizacji parków - specjalizacji technologicznej. Po drugie parki muszą mieć silne wsparcie polityczne i finansowe. Jeżeli parki mają się rozwijać, łączyć małych z dużymi przedsiębiorcami, uczelnie z przedsiębiorcami - muszą mieć do tego możliwości oraz odpowiednie zasoby. W opinii jednego z uczestników IDI:

„Do tej pory w RPO dominowały działania, jeżeli chodzi o parki, wspierające prace infrastrukturalne, czyli np. rozbudowę parków. W aktualnej sytuacji, gdzie ta infrastruktura już jest, należy raczej wspierać pewne procesy miękkie, czyli np. procesy sieciowania przez parki, proces pewnych działań inicjujących, proces pewnych działań związanych z świadczeniem specjalistycznych usług właśnie w obszarze Smart Specialization, czy też pewnych usług, które mają doprowadzić do zaangażowania aktorów w spójne działania w tych obszarach. Więc to finansowanie powinno być nakierowane na działania miękkie oraz świadczenie w coraz większej skali usług na rzecz RSI WSL 2020 przez parki”.

[IDI z przedstawicielem parku]

Proces badawczy rozwijający dociekania dot. liderów wkroczył jednocześnie na grunt rozważań o silnej roli specjalizacji związanej ze świadczeniem usług medycznych. Ten wątek w badaniu, nie posiada kontekstu typu instytucji ale celu działania określonego układu instytucji, w tym przypadku dostawców usług i ich otoczenia. Podstawą do przedmiotowych wniosków był zapis RSI WSL 2020, wskazujący, iż: *„Z perspektywy innowacyjnego rozwoju regionu istotnym jest wzmocnienie synergii pomiędzy istniejącym zapleczem klinicznym, a rozwijającą się wokół niego siecią instytucji naukowych i instytutów badawczo-wdrożeniowych oraz firm działających w branży medycznej. To naturalnie formujące się skupisko staje się „miejscem” przepływów wiedzy na tematy związane z perspektywicznymi zastosowaniami techniki i technologiami. Aspiracją regionu powinno stać się uzyskiwanie w tym obszarze znaczących efektów mnożnikowych zarówno w postaci rosnącej jakości świadczonych usług zdrowotnych jak i w postaci przychodów z komercjalizacji wiedzy wygenerowanej w regionie”.* Nasuwa się zatem pytanie, o dojrzałość i gotowość sektora zaawansowanych usług medycznych w województwie do pełnienia roli motoru rozwoju technologicznego regionu? Są wypowiedzi posiadające zabarwienie negatywne:

„Zaawansowane usługi medyczne to przede wszystkim zaawansowany i szybki dostęp do danych diagnostycznych – to trudne środowisko. Do tego dochodzi sektor badań biochemicznych a to bardzo zamknięty sektor. Moim zdaniem i z mojego doświadczenia, nastawiając się w RSI WSL 2020 na takie wielkie innowacje w zakresie medycyny – sukcesu nie wróżę. Powody? Opór środowiska, dostępności, jakości danych oraz problem szpitali z finansowaniem tych rzeczy i z przyswajaniem nowoczesnej wiedzy”.

[IDI z realizatorem projektu]

Nie mniej jednak, zdaniem większości uczestników IDI potencjał rozwojowy sektora usług medycznych jest bardzo duży, biorąc pod uwagę istnienie kilku „flagowych instytucji” w regionie, takich jak: Instytut Onkologii czy GCM (Górnośląskie Centrum Medyczne). Niestety problemem, który może znacznie wpłynąć na znaczenie tego sektora, jako realnego lidera w regionie, jest np. wsparcie kapitałowe oraz system ubezpieczeń zdrowotnych. Na pewno cennym wnioskiem z powyższych treści jest zorientowanie funkcji lidera na :”sieci” powiązań, co już obecnie daje się zauważyć w województwie (np. poprzez zaangażowanie w liczne CZT i CD). Efekt wzmocnienia w tym względzie nadaje wniosek wskazujący, iż

potencjalnymi lokomotywami wdrażania RSI WSL 2020 należy uwzględnić również porozumienia uczelni wyższych i dużych przedsiębiorstw. Uczelnie wyższe, w szczególności te, które już rozpoczęły realizowanie programów edukacyjnych np. nowatorskimi metodami, mogą stanowić ważne ogniwa wsparcia dla innowacyjności regionu. Jednakże nie zawsze uczelnie są gotowe do współpracy z biznesem, nawet, jeżeli niektóre z nich są formalnie członkami klastrów.

Listę potencjalnych liderów zamykają wypowiedzi dot. izb gospodarczych, jako organizacji zrzeszających przedsiębiorców. Tym samym mają najlepszą sposobność do tego, by czynnie uczestniczyć w życiu regionu poprzez np. zajmowanie pozycji lidera w nowatorskich przedsięwzięciach współczesnej gospodarki, przyciąganie nowych członków w wysoce innowacyjnych sektorach, generowanie nowych źródeł dochodów dzięki świadczeniu nowych usług, pomaganie swoim członkom w podnoszeniu ich konkurencyjności czy wspieranie innowacyjności i kreatywności w gospodarce regionalnej.

Wnioskiem, jaki nasuwa się z przedmiotowego obszaru dociekań jest brak jednoznacznych wskazań co do liderów wdrażania RSI WSL 2020. Należy domniemywać, iż rozwiązaniem optymalnym jest podejście sieciowe, podobnie jak w Niemczech lub Austrii, gdzie rozwój np. branżowy jest tożsamy z uczestnictwem konsorcjów. Należy zarazem podkreślić, iż kreowanie liderów poprzez układy sieciowe wymaga konsekwencji po stronie dysponentów funduszy publicznych. Rozumieć to należy jako definiowanie preferencji wsparcia dla sieci i konsorcjów, uznając to jako warunek dostępu do wsparcia publicznego.

2.2. Ocena wewnętrznej spójności zastosowanych instrumentów

2.2.1. Identyfikacja optymalnych instrumentów i działań, proporcjonalnych dla występujących w woj. problemów i potrzeb, a możliwych do rozwiązania w oparciu o środki finansowe planowane w perspektywie 2014-2020 na poziomie europejskim, krajowym i regionalnym

Przygotowywaniu strategii innowacyjności powinna towarzyszyć analiza i rewizja jej finansowych instrumentów. Najważniejszym motorem wsparcia dla polityki innowacyjności są sprawne mechanizmy rynkowe, lecz nie można zrezygnować z bezpośredniej interwencji ze środków publicznych. Kluczowym jest określenie zakresów i proporcji wsparcia środków rynkowych, prywatnych a publicznych. Uzależnione to winno być od rzetelnej oceny, na ile dana wiedza, innowacyjność jest w pewnym sensie dobrem publicznym (wsparcie publiczne), a w jakim dobra, kapitału prywatnego (sprawne rynki). Wydaje się, iż sfera „dobra publicznego” w głównej mierze dotyczy działań i programów badawczych związanych z innowacjami „radykalnymi” i wyraźnie społecznymi. Uważa się, iż nie tylko innowatorowi przysparzane są korzyści z jego inwestycji, lecz korzysta z tego cała gospodarka i społeczeństwo. Nowe rozwiązania rozprzestrzeniają się na inne firmy, też do konkurentów, którzy przyjmują najskuteczniejsze na rynku rozwiązania. Wiedza i informacja są łatwe do powielania przez nieograniczoną liczbę podmiotów, a kontrola tego procesu jest utrudniona¹¹. Z kolei mechanizmy rynkowe i stymulacja kapitału prywatnego winny służyć rozwojowi np. innowacji przyrostowych, oraz być głównym narzędziem wsparcia w fazie adaptacji i wdrożenia.¹²

¹¹ M. Bukowski, A.Szpor, A.Śniegocki „Potencjał i bariery polskiej innowacyjności”, IBS 2012, s.4

¹² Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki „Dynamiczna Polska 2020”, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, styczeń 2013, s.91

Przyjmuje się również, iż nie tylko na poziomie indywidualnego przedsiębiorstwa, ale przede wszystkim na poziomie gospodarki, w tym regionalnej, istotne jest zaplanowanie całego łańcucha wsparcia procesów innowacyjnych, w szczególności w kluczowych momentach przechodzenia między różnymi etapami i źródłami finansowania, tak aby nie marnować zasobów i nie dopuszczać do powstania tzw. „wąskiego gardła”.¹³

Innym zagadnieniem jest również dokonanie wyboru pomiędzy nieodpłatnymi dotacjami na badania i rozwój a innymi formami wsparcia, w szczególności instrumentami zwrotnymi. Niewątpliwie wsparcie przyjmujące postać dotacji stanowi z punktu widzenia przedsiębiorców najbardziej atrakcyjne źródło finansowania planowanych przedsięwzięć. Z drugiej jednak strony, wszelkiego rodzaju instrumenty bezzwrotne mają szereg wad, wśród których za jedną z najważniejszych uznaje się ingerencję w prawa wolnego rynku i zakłócenie mechanizmów nim rządzących (co oczywiście jest uzależnione od skali i intensywności interwencji). Należy być świadomym wszelkich negatywnych następstw wynikających z faktu, iż do pewnego stopnia polem rywalizacji między firmami staje się składanie wniosków o dofinansowanie a nie działalność rynkowa sensu stricto. Biorąc pod uwagę rekomendacje Komisji Europejskiej, zgodnie z którymi Państwa członkowskie powinny położyć większy nacisk na instrumenty zwrotne, ponieważ jest to bardziej efektywne i stymuluje do większego zaangażowania w projekt, **intensywność wsparcia powinna być uzależniona od charakteru projektu (inwestycyjne, badawczo-rozwojowe). Dotacyjne formy wsparcia mogłyby zostać zarezerwowane dla wysoce innowacyjnych projektów, o dużym stopniu ryzyka takich jak np. prace B+R, które miałyby niewielkie szanse na finansowanie np. z kredytów lub pożyczek bankowych. W przypadku projektów o charakterze typowo inwestycyjnym, które są projektami relatywnie nieskomplikowanymi i przewidywalnymi w zakresie ich rezultatów instrumenty o charakterze revolvingowym mogłyby stanowić atrakcyjną alternatywę dla często trudno dostępnych bankowych i pozabankowych, prywatnych źródeł finansowania.**¹⁴

Środki unijne

Niewątpliwie środki pochodzące z UE pozostaną nadal głównym źródłem finansowania programów innowacyjnych w Polsce. Na lata 2007-2013 Polska otrzymała alokację w kwocie 67,3 mld euro, co czyni nasz kraj największym beneficjentem polityki spójności UE. W przyszłej polityce spójności zostaną silnie odzwierciedlone priorytety UE zapisane w Strategii Europa 2020, a więc m.in. rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji, konkurencyjnej i bardziej przyjaznej środowisku. W kolejnej perspektywie finansowej na lata 2014-2020 przewidywana jest kontynuacja wsparcia w zbliżonej formie.

Przyjmuje się, iż najbardziej innowacyjne są przedsiębiorstwa sektora MŚP i dlatego to one potrzebują największego wsparcia w tworzeniu innowacji z powodu ograniczonych zasobów, którymi dysponują. Jednakże dotychczasowe doświadczenia grantów w ramach PO IG wskazują na wspieranie głównie dużych przedsiębiorstw.¹⁵ Duże przedsiębiorstwa mogą z jednej strony pozwolić sobie na ponoszenie wydatków, które następnie są refundowane oraz posiadają doświadczony personel, który może zaangażować się w proces przygotowania wniosków o dotacje, monitorowanie i rozliczanie grantów. Przedsiębiorstwa MŚP nie posiadają takich zasobów kapitałowych i osobowych, zatem trudniej im otrzymać dotacje.

¹³ Potencjał i bariery polskiej innowacyjności, op. cit., s.7

¹⁴ Raport Końcowy z badania ewaluacyjnego pt.: „Ocena wsparcia działalności innowacyjnej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007 – 2013”, IPM, Katowice, grudzień 2011, s.20.

¹⁵ M. Bukowski, A.Szpor, A.Sniegocki „Potencjał i bariery polskiej innowacyjności”, IBS 2012, s.27.

Rozwiązania administracyjne kolejnej perspektywy finansowej powinny zmierzać w kierunku niwelowania dysproporcji, na rzecz rzeczywistego wsparcia MŚP.

Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka / Inteligentny Rozwój

Podmioty województwa śląskiego bardzo aktywnie korzystały z dostępnych programów – PO IG 2007 – 2013. Ważnym obszarem porównań, z punktu widzenia oceny faktycznej siły i potencjału instytucjonalnego województwa śląskiego, jest skuteczność w aplikowaniu o środki Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw na lata 2004-2006 oraz Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka 2007-2013, które są (były) najważniejszym krajowym strumieniem finansowym służącym wspieraniu projektów sprzyjających rozwojowi gospodarki i innowacyjności. Według danych z ostatniego sprawozdania, opublikowanego przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego z realizacji PO IG 2007-2013 za I półrocze 2012 roku (obejmującego dane od początku programu), województwo śląskie plasuje się w czołówce regionów aplikujących o środki. Ustępuje województwom mazowieckiemu, małopolskiemu i wielkopolskiemu, natomiast wyprzedza pozostałe ujęte w nim regiony (Tabela nr 7).¹⁶

Tabela 7. Zestawienie dotyczące liczby złożonych wniosków o dofinansowanie oraz wartości podpisanych umów w przekroju wojewódzkim.

Województwo	Liczba mieszkańców (w tys.)	Liczba złożonych wniosków o dofinansowanie		Liczba podpisanych umów o dofinansowanie		Wartość podpisanych umów o dofinansowanie (w tys. PLN)
		ogółem	na 100 tys. mieszkańców	ogółem	na 100 tys. mieszkańców	
POLSKA	38 167	28 192	73,86	9 749	25,54	31 287 204,22
dolnośląskie	2 877	2 117	73,59	663	23,05	2 282 411,52
kujawsko-pomorskie	2 069	1 023	49,44	352	17,01	830 462,86
lubelskie	2 157	861	39,91	252	11,68	892 805,59
lubuskie	1 010	529	52,37	192	19,01	443 348,65
łódzkie	2 542	1 330	52,32	475	18,69	1 481 839,18
małopolskie	3 298	3 460	104,90	1 126	34,14	2 416 477,72
mazowieckie	5 222	6 349	121,58	1 994	38,18	5 179 587,17
opolskie	1 031	536	51,98	206	19,98	673 052,72
podkarpackie	2 102	1 530	72,80	580	27,60	1 246 507,94
podlaskie	1 190	521	43,79	176	14,79	489 850,07
pomorskie	2 230	1 823	81,75	627	28,12	1 017 875,93
śląskie	4 641	2 519	54,28	858	18,49	2 012 316,68
świętokrzyskie	1 270	544	42,83	201	15,83	515 181,43
warmińsko-mazurskie	1 427	550	38,54	157	11,00	407 455,30
wielkopolskie	1 408	3 314	97,23	1 218	35,74	1 793 441,81
zachodniopomorskie	1 693	738	43,59	242	14,29	340 489,65

Źródło: Opracowanie własne na podstawie zestawień dot. liczby złożonych wniosków o dofinansowanie poprawnych formalnie oraz liczby i wartości podpisanych umów o dofinansowanie od uruchomienia Programu w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców w układzie wojewódzkim.

W nowej perspektywie finansowej na lata 2014-2020 zakłada się stworzenie programu krajowego *Program Operacyjny Inteligentny Rozwój* (wstępna nazwa programu), który będzie stanowić główne źródło wsparcia B+R+I, większość alokacji celu tematycznego 1. będzie przeznaczona na ten Program.

¹⁶ Sprawozdanie okresowe z realizacji Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, 2007-2013 za I półrocze 2012 r., MRR, s.18-19.

Według wstępnych założeń, celem Programu *Inteligentny Rozwój* będzie znaczące pobudzenie innowacyjności gospodarki poprzez zwiększenie nakładów prywatnych na B+R, podniesienie jakości i interdyscyplinarności badań naukowych, zwiększenie stopnia komercjalizacji oraz umiędzynarodowienia badań naukowych.

Cel ten zostanie osiągnięty przez koncentrację działań na wzmocnieniu jakości badań oraz pozycji krajowych jednostek naukowych w ramach Europejskiej Przestrzeni Badawczej, budowie powiązań między nauką i potrzebami rynku oraz przedsiębiorstwami, a także na wsparciu i rozwoju innowacyjności przedsiębiorstw (zgodnie z podejściem tzw. inteligentnych specjalizacji). Interwencja będzie koncentrowała się m.in. na określonych sferach odpowiadających globalnym i ogólnopolskim kierunkom rozwoju badań i nauki wskazanym w Krajowym Programie Badań. Działania w ramach niniejszego programu będą się skupiać wokół tzw. narodowych centrów doskonałości, zlokalizowanych głównie w miastach wojewódzkich. Finansowane będą projekty w obszarze B+R (zarówno transfer technologii, badania i prace rozwojowe oraz infrastruktura B+R), kierowane do najlepszych w skali kraju jednostek naukowych i dydaktycznych. Istotnym elementem programu będą również działania skierowane do przedsiębiorstw inwestujących w innowacje oraz prowadzących działalność badawczo-rozwojową. Dofinansowanie kierowane będzie na rzecz wsparcia całego procesu powstawania innowacji od fazy tworzenia się pomysłu, poprzez działalność B+R, prototypowanie aż po wdrażanie wyników badań, transfer technologii oraz działalność innowacyjną na rynkach międzynarodowych. Oprócz innowacji technologicznych wsparciem objęte będą, towarzyszące im, innowacje nietechnologiczne pozwalające na zwiększenie efektywności działań organizacyjnych czy zarządczych w przedsiębiorstwie. Przewiduje się wykorzystanie w szerszym zakresie pozadotacyjnych instrumentów wsparcia, które w większym stopniu wykorzystywane będą do finansowania inwestycji w innowacyjne MŚP znajdujące się na wczesnym etapie rozwoju (rozwój zdolności inwestycyjnej innowacyjnych przedsiębiorców oraz rozwój rynku inwestorów prywatnych). Dotacje mogą być adresowane do przedsiębiorstw wdrażających rozwiązania innowacyjne o wysokim stopniu ryzyka.¹⁷

Przyjmuje się, iż w porównaniu do PO IG - Program Operacyjny *Inteligentny Rozwój*:

- będzie w mniejszym stopniu wspierał budowę infrastruktury jednostek naukowo- badawczych;
- będzie w większym zakresie wspierał badania i prace rozwojowe mające zastosowanie w gospodarce;
- będzie koncentrował się na kluczowych sektorach i technologiach, z uwzględnieniem inteligentnych specjalizacji o charakterze krajowym lub regionalnym;
- będzie w mniejszym stopniu wspierał projekty przedsiębiorców wdrażających zakupione gotowe rozwiązania i technologie. Tego typu projekty będą wspierane głównie w ramach RPO,
- będzie uwzględniał wsparcie badań naukowych, innowacji i wdrożeń technologii niskoemisyjnych;
- nie będzie uwzględniał wsparcia w zakresie społeczeństwa informacyjnego oraz e-administracji, które będzie realizowane w osobnym krajowym programie operacyjnym oraz uzupełniająco – w RPO. Wyjątkiem będzie wsparcie projektów z zakresu rozwoju infrastruktury informatycznej sektora nauki, które planowane jest do realizacji w ramach Programu Operacyjnego *Inteligentny Rozwój*.
- będzie w większym stopniu wykorzystywał pozadotacyjne instrumenty wsparcia dla projektów przedsiębiorców.

Regionalny Program Operacyjny WSL

¹⁷ Programowanie perspektywy finansowej 2014 – 2020 – założenia umowy partnerstwa – dokument przyjęty przez Radę Ministrów 15.01.2013.

Wstępny projekt RPO WSL 2014-2020 zakłada w swoim Priorytecie I preferowanie przedsięwzięć, które przyczynią się do realizacji założeń Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020 oraz Programu Rozwoju Technologii Województwa Śląskiego na lata 2010-2020, poprzez wsparcie infrastruktury służącej innowacjom kreowanym przez B+R, ośrodki naukowe, badawcze, w tym interdyscyplinarne, klastry, parki technologiczne, przemysłowe i naukowe w zakresie komercjalizacji rozwiązań technologicznych zgodnych ze specjalizacjami województwa. Ponadto, przewiduje się wsparcie transferu technologii, tworzenie, rozwój oraz implementację nowych produktów bądź usług przez przedsiębiorstwa. Planuje się możliwość uzyskania wsparcia na cały cykl badawczy (np. weryfikacja pomysłu, prototyp, linia demonstracyjna, wdrożenie i komercjalizacja wyników). Dodatkowo dofinansowanie będą mogły uzyskać działania prowadzone w ramach living-labs.

Zgodnie z dokumentem wstępnym RPO WSL (z 21.12.2012r.), prawie wszystkie priorytety służyć będą realizacji RSI WSL (I, III, IV, VII, VIII, IX, X, XI), lecz trzy główne priorytety wspierające innowacyjność to:

Tabela 8. Charakterystyka wybranych celów i priorytetów RPO WSL.

Cel szczegółowy RPO WSL i priorytet:	Opis priorytetu:
Wzrost konkurencyjności gospodarki regionu Priorytet I: Wzmocnienie nowoczesnej gospodarki	Celem głównym Priorytetu jest wzrost konkurencyjności gospodarki regionu. Będzie on realizowany poprzez następujące cele szczegółowe: - podniesienie jakości infrastruktury badawczej w regionie; - wzmocnienie inteligentnych specjalizacji regionu; - zwiększenie odsetka przedsiębiorstw w regionie wprowadzających innowacje; - wzrost całkowitych nakładów na B+R
Zwiększenie konkurencyjności i innowacyjności małych i średnich przedsiębiorstw w regionie Priorytet III. Wzmocnienie konkurencyjności MŚP	Celem głównym Priorytetu jest zwiększenie konkurencyjności i innowacyjności małych i średnich przedsiębiorstw w regionie. Będzie on realizowany poprzez następujące cele szczegółowe: - wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw z województwa śląskiego; - wsparcie innowacji szczególnie pożądaných z punktu widzenia gospodarki regionu.
Wzrost adaptacyjności kapitału ludzkiego województwa śląskiego ze szczególnym uwzględnieniem kierunków rozwoju innowacyjnego i technologicznego regionu Priorytet VIII. Regionalne kadry gospodarki opartej na wiedzy	Celem głównym Priorytetu jest wzrost adaptacyjności kapitału ludzkiego województwa śląskiego ze szczególnym uwzględnieniem kierunków rozwoju innowacyjnego i technologicznego regionu. Będzie on realizowany poprzez następujące cele szczegółowe: - podniesienie konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez wzmocnienie ich potencjału adaptacyjnego oraz doskonalenie umiejętności i kompetencji kadr zarządzających i pracowników, w szczególności poprzez działania wsparcie w zakresie diagnozowania i realizacji potrzeb szkoleniowych przedsiębiorców i ich pracowników, wsparcie doradczo – szkoleniowe dla przedsiębiorców i ich pracowników w zakresie rozwoju przedsiębiorstwa w tym zmiany profilu działalności, planowania strategicznego, działania podnoszące poziom świadomości firm, które aktualnie przejawiają niewielką aktywność szkoleniową uwzględniające współpracę z organizacjami reprezentującymi sektor przedsiębiorstw, wspomaganie procesów adaptacyjnych i modernizacyjnych w regionie (w tym działania typu outplacement), prowadzenie badań i analiz w zakresie prognozowania zmian gospodarczych w regionie, promowanie i wdrażanie rozwiązań w obszarze społecznej odpowiedzialności biznesu w przedsiębiorstwach. - zwiększenie aktywności zawodowej osób starszych (...) - rozwój warunków do godzenia życia zawodowego i prywatnego (...) - wzrost transferu wiedzy pomiędzy sektorem nauki a gospodarką poprzez wsparcie współpracy w szczególności poprzez działania inicjowanie działań na rzecz korzystania przez MŚP z usług jednostek naukowych i badawczo - rozwojowych, wsparcie współpracy pomiędzy instytucjami sfery B+R a przedsiębiorstwami a prosumentami, w szczególności poprzez działania ukierunkowane na wdrożenie

rozwiązań naukowych i technologicznych w działalności przedsiębiorstwa, wspieranie współpracy pracowników przedsiębiorstw i pracowników naukowych w celu transferu wiedzy między sektorem nauki a przedsiębiorstwami, w szczególności poprzez staże i szkolenia praktyczne, wsparcie transferu wiedzy poprzez stypendia naukowe dla doktorantów opracowujących rozwiązania dla przedsiębiorstw, wdrażanie i monitorowanie Regionalnej Strategii Innowacji zakładającej tworzenie i rozbudowę ekosystemu innowacji województwa śląskiego na rzecz rozwoju i wzmacniania współpracy przedstawicieli sektora nauki, przedsiębiorstw, a także samorządów.

Źródło: opracowanie własne.

8 Program Ramowy w zakresie badań i rozwoju technologicznego HORYZONT 2020

Programy Ramowe (PR) od lat wspierają badania i rozwój technologiczny w UE. Poprzez realizację międzynarodowych grantów, wdrażane są innowacje i podnoszona jest ranga europejskiej nauki na arenie międzynarodowej. Obecnie realizowany jest jeszcze 7 Program Ramowy 2007-2013, lecz trwają już przygotowania do 8 PR w perspektywie finansowej 2014-2020 – HORYZONT 2020. Jak pokazały wcześniejsze badania, podmioty województwa śląskiego aktywnie uczestniczyły w zespołach badawczych, plasując się na czołowych miejscach wśród innych województw. Dobrze byłoby ten trend utrzymać. Największą koncentrację wykazywały zespoły w badaniach w zakresie ochrony środowiska, nanotechnologii, energii oraz społeczeństwa informacyjnego. Jednocześnie w żadnym z projektów badawczych instytucje ze Śląska nie pełniły dotąd roli koordynatora.¹⁸

Inicjatywa wspólnotowa JEREMIE

Jest to inicjatywa pozadotacyjnego wsparcia **mikro, małych i średnich** przedsiębiorstw nastawiona na finansowanie inwestycji o zwiększonym ryzyku kredytowania oraz elastycznym podejściu do indywidualnych potrzeb. Beneficjentami inicjatywy są przede wszystkim przedsiębiorstwa znajdujące się w początkowej fazie rozwoju, które ze względu na brak historii kredytowej, czy niewystarczającą ilość zabezpieczeń mają problemy z uzyskaniem wsparcia przez instytucje komercyjne. Kredyty, pożyczki i poręczenia w ramach inicjatywy JEREMIE muszą być przeznaczone na finansowanie działalności gospodarczej w zakresie budowy, rozbudowy lub rozszerzania działalności gospodarczej, np. w zakresie wdrażania nowych rozwiązań technicznych lub technologicznych, zakupu wyposażenia w maszyny i urządzenia bezpośrednio związane z celem realizowanego przedsięwzięcia, tworzeniem nowych, trwałych miejsc pracy oraz inne cele gospodarcze przyczyniające się do rozwoju przedsiębiorstwa.¹⁹ Do tej pory tylko sześć województw zdecydowało się na realizację programu, są to: dolnośląskie, łódzkie, mazowieckie, pomorskie, wielkopolskie i zachodniopomorskie. Inicjatywa może być bardzo dobrym, uzupełniającym narzędziem dla MŚP realizującymi działania innowacyjne.

Środki krajowe publiczne

Z punktu widzenia wspierania innowacyjności polskich przedsiębiorstw, i zapewnienia niezbędnego finansowania znaczenie ma zwłaszcza zobowiązanie się Polski do zwiększenia do 2020 r. wydatków na B+R do 1,7% PKB. W przypadku publicznych funduszy krajowych sytuację komplikuje strukturalny deficyt finansów publicznych, na który nałożyły się efekty światowego kryzysu finansowego. Stan ten w sposób wyraźny ogranicza swobodę w kształtowaniu polityki fiskalnej, istotnie utrudniając w krótkoterminowej perspektywie poprawę relacji pomiędzy wydatkami prorozwojowymi a sztywnymi (prawie

¹⁸ Bieżąca ewaluacja procesów wdrażania Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2003-2013 Raport Końcowy, GHK Polska, Warszawa, kwiecień 2011, s.40

¹⁹ Ulotka inicjatywy JEREMIE

zdeteterminowanymi). Ograniczenia te w praktyce nie powinny jednak w żaden sposób wpływać na współfinansowanie programów realizowanych w ramach polityki spójności.²⁰

Rząd przyjął *Strategię innowacyjności i efektywności gospodarki „Dynamiczna Polska 2020”*, która jest spójna z Wieloletnim Planem Finansowym Państwa 2012-2015. Strategia, w obszarze strategicznym *Innowacyjność*, wskazuje 4 priorytety rozwojowe, tj.: (1) Poprawa warunków makroekonomicznych, (2) Stymulowanie rozwoju przedsiębiorczości oraz tworzenia nowych miejsc pracy, (3) Stymulowanie innowacyjności w gospodarce, (4) Wzmocnienie konkurencyjności gospodarki i nauki polskiej w skali międzynarodowej, oraz przyporządkowano 2 funkcje rozwojowe, tj. funkcję 6. Polityka gospodarcza kraju oraz funkcję 10. Nauka polska.²¹

W swoim dokumencie, Ministerstwo Gospodarki stoi na stanowisku, iż już obecnie popyt na projekty naukowe wśród funduszy inwestycyjnych i wartość posiadanych przez te fundusze środków jest większy niż przewidywana wartość projektów badawczych nadających się do komercjalizacji poprzez fundusze inwestycyjne i inne dostępne mechanizmy finansowe.²²

Finansowane Instytucji Otoczenia Biznesu

Podobnie w dotychczasowym działaniu 1.3 (Transfer technologii i Innowacji) wsparcie udzielane jest na projekty inwestycyjne i projekty „miękkie” – tworzenie sieci i klastrów oraz zakup usług doradczych. Dla większej czytelności projekty te powinny zostać rozdzielone na dwa działania. **W projektach inwestycyjnych należy rozważyć celowość kierowania finansowania do jednostek naukowych, często tworzących laboratoria o ogólnym przeznaczeniu (nie ukierunkowane na potrzeby przedsiębiorstw), które mogłyby zostać sfinansowane ze środków budżetowych na naukę.** W trakcie badania wyraźnie dała się zaobserwować słabość wnioskodawców i ich uboga oferta dla przedsiębiorców. **Wsparcie powinno być więc udzielane przede wszystkim na rzecz projektów, które prowadzą do rozszerzenia oferty (budowa budynków, wyposażenie w specjalistyczną aparaturę i oprogramowanie oraz świadczenie usług doradczych dla przedsiębiorstw).** Wspierane projekty powinny dotyczyć transferu technologii przede wszystkim w dziedzinach zgodnych z RSI WSL. Dlatego wnioskodawcy powinni wyraźnie zaznaczać, w jakich dziedzinach zamierzają prowadzić działalność i dziedziny te powinny uzyskiwać wyraźne preferencje (punktowe lub nawet na zasadzie kryteriów obligatoryjnych) podczas oceny wniosków.²³

Szczególną uwagę należy zwrócić na usługi doradcze. Jak pokazują wyniki badania, **projekty doradcze nie cieszą się zainteresowaniem wnioskodawców. Twierdzą oni, że usługi takie nie są im potrzebne. Jednocześnie wnioskodawcy uskarżają się na brak informacji o przepisach i procedurach oraz o ofercie nauki dla biznesu (podaży innowacji).** Wydaje się więc, że problem tkwi w fakcie, iż instytucje doradcze mają jeszcze relatywnie nieduży potencjał oraz w fakcie, iż nie wytworzyła się jeszcze odpowiednia kultura korzystania z takich usług. W celu jej powstania należy utrzymać finansowanie dla projektów doradczych (wsparcie popytu), ale równocześnie wzmacniać instytucje doradcze (wsparcie podaży). Można to wykonać np. poprzez rozszerzenie oferty parków technologicznych (jako ich usługi własne) lub stymulowanie powstawania powiązań pomiędzy istniejącymi i nowymi instytucjami doradczymi,

²⁰ Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki „Dynamiczna Polska 2020”, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, styczeń 2013s.92

²¹ Dynamiczna Polska 2020, op. cit., s.92

²² Dynamiczna Polska 2020, op. cit., s.94

²³ Raport Końcowy z badania ewaluacyjnego pt.: „Ocena wsparcia działalności innowacyjnej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007 – 2013”, IPM, Katowice, grudzień 2011, s.130

a parkami technologicznymi. Wspierane powinny być zatem projekty bardziej kompleksowe, obejmujące zarówno działania inwestycyjne, jak i rozwój usług (w tym usług doradczych) świadczonych z wykorzystaniem tworzonej infrastruktury. Pożądane jest zatem umożliwienie łączenia różnych typów działań w ramach jednego projektu oraz przyznawanie dodatkowych punktów w trakcie oceny wniosków za kompleksowość projektu.²⁴

Zapis o utrzymaniu wsparcia należy rozumieć tak, że należy zmodyfikować finansowanie projektów doradczych dla przedsiębiorców (wsparcie popytu, np. w formie bonów na usługi doradcze), ale równocześnie wzmacniać instytucje doradcze i rozwijać ich ofertę dla biznesu.

2.2.2. Ocena spójności wewnętrznej strategii z dokumentami strategicznymi szczebla wspólnotowego, krajowego i regionalnego ze szczególnym uwzględnieniem koncepcji *Smart Specialisation*

Ocena spójności wewnętrznej strategii z dokumentami strategicznymi szczebla wspólnotowego, krajowego i regionalnego sporządzona została poprzez ocenie zgodności Strategii z tzw. pakietem legislacyjnym UE²⁵. Z punktu widzenia orientacji na rezultaty, przedmiotowa analiza skoncentrowana została na części dokumentu zat. Rozstrzygnięcia strategiczne polityki innowacyjnej Województwa Śląskiego.

Obszary analizy z punktu widzenia parametrów ww. pakietu legislacyjnego, obejmowały:

1. Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji,
2. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych,
3. Podnoszenie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury,
4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach,
5. Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie,
6. Atrybuty nowoczesnej gospodarki,
7. Rozwój opierający się na specjalizacjach regionalnych.

Jako ostatni punkt uwzględniono ponadto aspekty tzw. innowacji społecznych, poddając RSI WSL 2020 dodatkowej analizie eksperckiej w tym względzie.

Ocena i jej wyniki bazują na wersyfikacji stopnia korelacji Priorytetów i Celów Strategicznych RSI WSL 2020 z ww. obszarami. Na potrzeby analizy każdy z obszarów zdefiniowany został poprzez cechy cząstkowe, na których skoncentrowano ocenę i dalsze wnioski. Wyniki prac przedstawione zostały oddzielnie dla każdego z obszarów oraz podsumowane na koniec. Za wskaźnik odzwierciedlający jakość opisu uznano **wskaźnik nasycenia** priorytetów cechami cząstkowymi polityki UE (rozumiany jako skala odzwierciedlenia cech cząstkowych w opisach celów strategicznych RSI WSL 2020, odniesiona do wartości maksymalnej jaką można uzyskać przy ich pełnym nasyceniu. Konsekwentnie wskaźnik został obliczony oddzielnie dla poszczególnych priorytetów i przedstawiony dla każdego z obszarów z osobna. W praktyce przyjmuje on wartość od 0 do 1, przy czym 0 oznacza brak jakichkolwiek odniesień do analizowanej cechy cząstkowej, wartość 1 zaś pełne nasycenie celów strategicznych w analizowanym kontekście.

²⁴ Ibidem, s. 130

²⁵ Na poziomie przyjętej metodologii przedmiotowa analiza związana była z wykorzystaniem macierzy analizy korelacji Regionalnej Strategii Innowacji z założeniami Polityki Spójności na lata 2014-2020 (opracowanej na podstawie dokumentacji Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, Komisji Europejskiej, Platformy RIS3).

Poniższe opisy podporządkowane zostały liście obszarów analizy zamieszczonych powyżej.

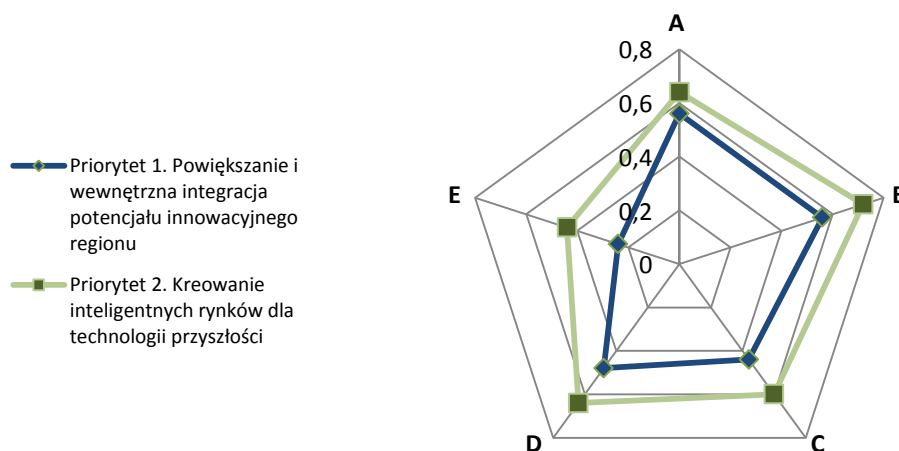
2.1 Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji

Obszar ten związany był z oceną zgodności w następujących aspektach (cechy częściowe):

- A. Wzmacnianie infrastruktury B+I i możliwości rozwoju sektora B+I oraz promowanie centrów kompetencji, w szczególności tych o znaczeniu europejskim
- B. Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w B+I, transfer technologii, innowacje społeczne oraz aplikacje z dziedziny usług publicznych
- C. Wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów i zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji w dziedzinie kluczowych technologii
- D. Rozwój studiów podyplomowych, szkolenie naukowców, działania służące tworzeniu sieci kontaktów i nawiązywaniu współpracy partnerskiej między instytucjami szkolnictwa wyższego, ośrodkami i przedsiębiorstwami badawczymi i technologicznymi (EFS)
- E. Ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich.

Wskaźnik nasycenia przyjmuje w przedmiotowym obszarze wartości zgodnie z zawartością rys. 1.

Rysunek 1: Siła nasycenia celów strategicznych w zakresie kompetencji cech częściowych w obszarze „Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji”.

Źródło: opracowanie własne.

Należy jednocześnie podkreślić, iż jedynie w cesze częściowej E nie doszukano się bezpośredniego odniesienia po stronie Celów strategicznych, w pozostałych w każdym przypadku przynajmniej jeden Cel strategiczny zawiera bezpośrednie odniesienie o dużej albo bardzo dużej jakości.

2.2 Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych

Obszar ten związany był z oceną zgodności w następujących aspektach (cechy częściowe):

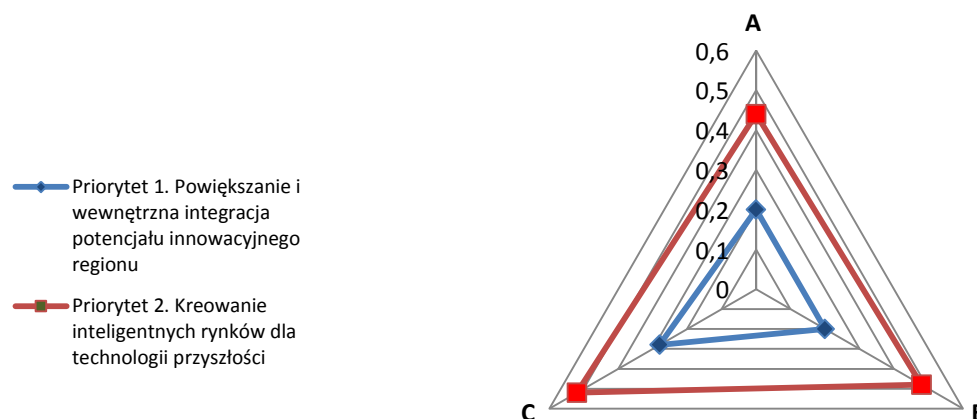
- A. Poszerzanie dostępu do sieci szerokopasmowych i rozwój sieci o wysokiej przepustowości.

B. Rozwój produktów i usług opartych na ICT, handlu elektronicznego oraz zwiększanie zapotrzebowania na ICT.

C. Wzmacnianie zastosowania technologii komunikacyjno-informacyjnych dla e-administracji, e-learningu, e-integracji i e-zdrowia.

Wskaźnik nasycenia przyjmuje w przedmiotowym obszarze wartości zgodnie z zawartością rys. 2.

Rysunek 2: Siła nasycenia celów strategicznych w zakresie kompetencji cech cząstkowych w obszarze „Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych”.

Źródło: opracowanie własne.

Identyfikacja związków pomiędzy Celami strategicznymi a RSI WSL 2020 w niniejszym obszarze sprowadziła do bezpośredniego wniosku, iż kluczowe znaczenie odgrywać tu będzie Priorytet 2, w szczególności Cele strategiczne 2.2 i 2.5. Wobec praktycznie braku jakichkolwiek wzmianek w Priorytecie 1. rozważania Priorytetu 2 są bardzo konkretne i bezpośrednie. Ma to również potwierdzenie w dalszych analizach dot. GOW, w ramach której rozwiązania ICT mają kluczowe znaczenie.

2.3 Podnoszenie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury

Obszar ten związany był z oceną zgodności w następujących aspektach (cechy cząstkowe):

A. Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie zastosowania nowych pomysłów w gospodarce wspieranie tworzenia nowych firm.

B. Rozwijanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności wspierających internacjonalizację.

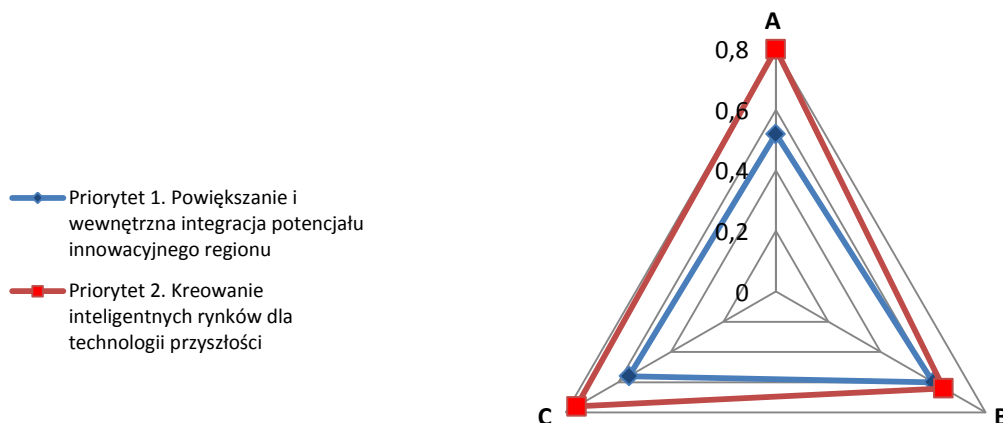
C. Wspieranie zdolności MŚP w zaangażowanie się w proces wzrostu ekonomicznego i innowacji.

Wskaźnik nasycenia przyjmuje w przedmiotowym obszarze wartości zgodnie z zawartością rys. 3.

W kontekście wkładu poszczególnych Priorytetów w realizację tej grupy cech w ramach pakietu legislacyjnego nie ma wybitnego lidera, choć większą rolę przypisać można Priorytetowi 2, głównie za sprawą zapisów Celu strategicznego 2.4 zat. *Wysoki poziom uczestnictwa przedsiębiorstw sektora MŚP w sieciach współpracy o zasięgu regionalnym i ponadregionalnym zwiększających jego udział*

w *inteligentnych rynkach*. W ramach przedmiotowej analizy zapisy tego Celu wykazały najwyższy z możliwych współczynnik korelacji z badanymi cechami cząstkowymi. Jednocześnie zanotowano silne związki w pozostałych Celach strategicznych RSI WSL 2020.

Rysunek 3. Siła nasycenia celów strategicznych w zakresie kompetencji cech cząstkowych w obszarze „Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych”.

Źródło: opracowanie własne.

2.4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach

Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną jako obszar w pakiecie legislacyjnym powiązany był z następującymi cechami cząstkowymi:

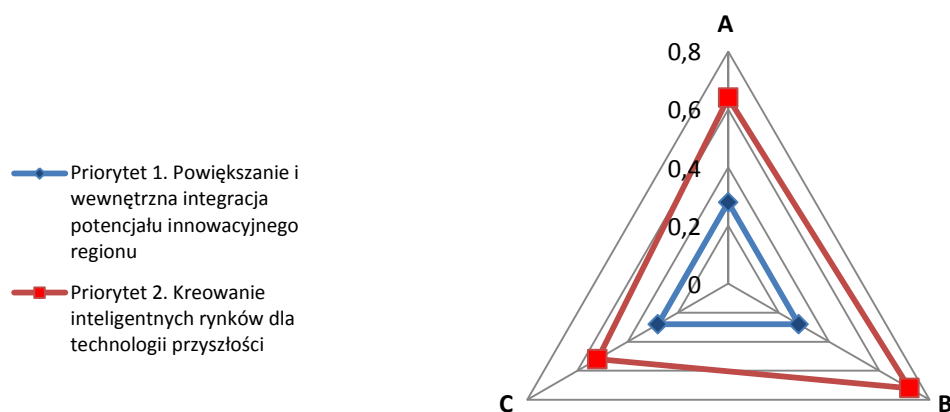
A. Wspieranie produkcji i dystrybucji OZE.

B. Promowanie efektywności energetycznej i wykorzystania OZE przez MŚP.

C. Wspieranie efektywności energetycznej i wykorzystania OZE w infrastrukturach publicznych i sektorze mieszkaniowym.

Wskaźnik koncentracji dla niniejszego obszaru zanotował dalece odbiegające od siebie wartości w poszczególnych Priorytetach RSI WSL 2020. Dominującą rolę we wdrażaniu pakietu legislacyjnego UE będzie w tym przypadku pełnił jeszcze raz Priorytet 2. Stało się tak głównie za sprawą Celu strategicznego 2.3. Budowa nowej infrastruktury inteligentnego wzrostu, bazującego na technologiach niskoemisyjnych i efektywności energetycznej, oraz odniesienia się do kwestii ekologii w pozostałych Celach. Wartości wskaźnika przedstawione zostały na rys. 4.

Rysunek 4. Siła nasylenia Priorytetów RSI WSL 2020 w zakresie kompetencji cech cząstkowych w obszarze „Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach”

Źródło: opracowanie własne.

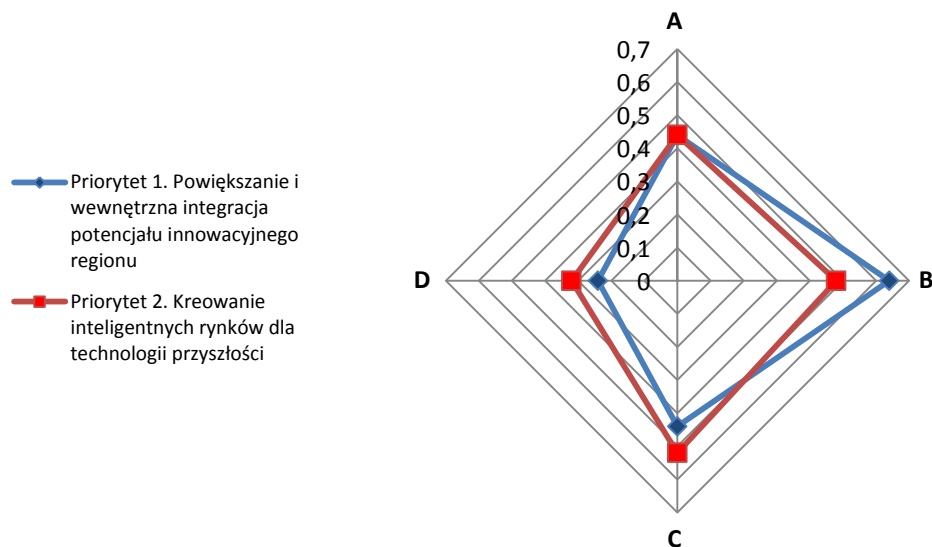
2.5 Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie

Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie jest obszarem w pakiecie legislacyjnym mającym charakter horyzontalny i wskazany za jeden z ważniejszych w kontekście wdrażania Strategii Europa 2020. Na poziomie analitycznym skupiona została uwaga na ocenie korelacji RSI WSL 2020 z tym obszarem za pośrednictwem cech cząstkowych o następującym kształcie:

- Poprawa jakości, skuteczności i dostępności szkolnictwa wyższego oraz kształcenia na poziomie równoważnym w celu zwiększenia udziału i poziomu osiągnięć,
- Wspieranie dostępu do uczenia się przez całe życie, podnoszenie kwalifikacji i umiejętności pracowników i lepsze dopasowanie popytu i podaży na rynku pracy,
- Inwestycje w infrastrukturę edukacyjną i szkoleniową,
- Ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich.

Wskaźnik koncentracji dla przedmiotowego obszaru przedstawiony został na rys. 5.

Rysunek 5. Siła nasycenia Priorytetów RSI WSL 2020 w zakresie kompetencji cech cząstkowych w obszarze „Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie”.

Źródło: opracowanie własne.

Analizując poszczególne cechy cząstkowe zauważyć można dominującą rolę Priorytetu 1, głównie za sprawą zapisów 2 Celów strategicznych: Cel strategiczny 1.4. Internacjonalizacja sektora MŚP poprzez specjalizację usług instytucji wspierania innowacyjności oraz Cel strategiczny 1.5. Pomnażanie wiedzy, umiejętności i kompetencji podmiotów tworzących ekosystem innowacji. Jednocześnie wątki związane z edukacją, zwłaszcza edukacją przez całe życie, w pośredni sposób zachowują swoją wartość w pozostałych Celach. Potwierdza się zarazem horyzontalny charakter obszaru, tym samym RSI WSL 2020 dobrze zinterpretowała intencję strategii Europa 2020.

2.6 Atrybuty nowoczesnej gospodarki

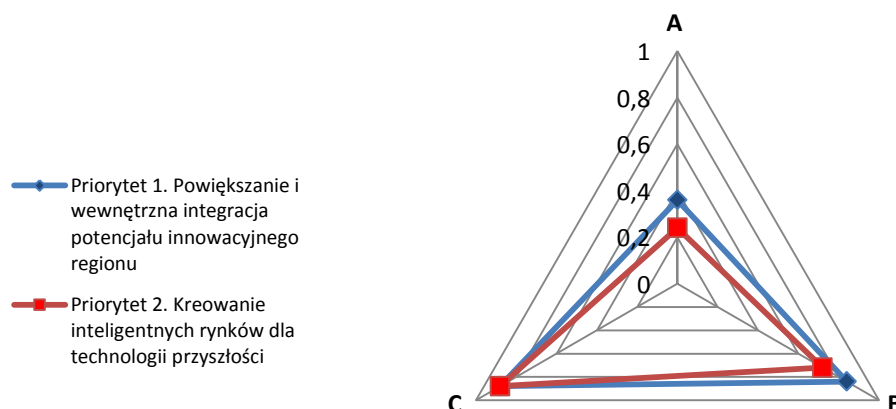
Atrybuty nowoczesnej gospodarki, jako obszar w pakiecie legislacyjnym UE, stanowią zbiór kluczowych cech świadczących o dojrzałości polityki innowacji, w rozumieniu wiodących dokumentów planistycznych i modeli rozwoju regionalnego. Ich konstrukcja sprawia, iż z punktu widzenia całokształtu wyzwań regionalnej polityki regionalnej obszar ten traktować można jako „okręt flagowy” polityki. Tym samym silna korelacja Celów strategicznych w tym obszarze jest wyznacznikiem poziomu innowacyjności całego regionu.

W praktyce dociekania w tym obszarze podporządkowane były następującym cechom cząstkowym:

- A. Miasto wojewódzkie i jego potencjał rozwojowy,
- B. Internacjonalizacja (obszary konkurencyjności na poziomie międzynarodowym, sposoby rozwoju opierające się na tworzeniu związków międzynarodowych),
- C. Tworzenie sieci współpracy na rzecz transferu wiedzy.

Wyniki analizy korelacji przedstawione na rys. 6. są istotnym potwierdzeniem tego co napisane jest na wstępie do strategii, wskazując na 2 miejsce w kontekście innowacyjności w Polsce. Tym samym wyrazić należy pozytywną opinię w całym dokumencie RSI WSL 2020 patrząc na co to pokazuje rys. 6.

Rysunek 6. Siła nasycenia Priorytetów RSI WSL 2020 w zakresie kompetencji cech cząstkowych w obszarze „Atrybuty nowoczesnej gospodarki”.

Źródło: opracowanie własne.

Pierwsze wrażenie wskazuje na zdecydowane osłabienie jakości RSI WSL 2020 w części dot. wykorzystania miasta wojewódzkiego. Mając na uwadze układ przestrzenny województwa śląskiego, taki obraz nie budzi jednak niepokoju. Uwzględniając aktywność władz samorządowych np. w projektach pro-innowacyjnych widać, iż Katowice nie są jedynym miastem aglomeracji posiadającym potencjał rozwojowy w rozumieniu kompetencji Regionalnej Strategii Innowacji.

Odrzucając ocenę wykorzystania miasta wojewódzkiego pozostałe 2 cechy cząstkowe wskazują na niespełna pełne zasycenie w obu Priorytetach RSI WSL 2020. Wartości wskaźników wynoszą odpowiednio $B=0,84$ i $C=0,88$ dla Priorytetu 1 oraz $0,72$ i $0,88$.

2.7. Rozwój w opierający się na specjalizacjach regionalnych

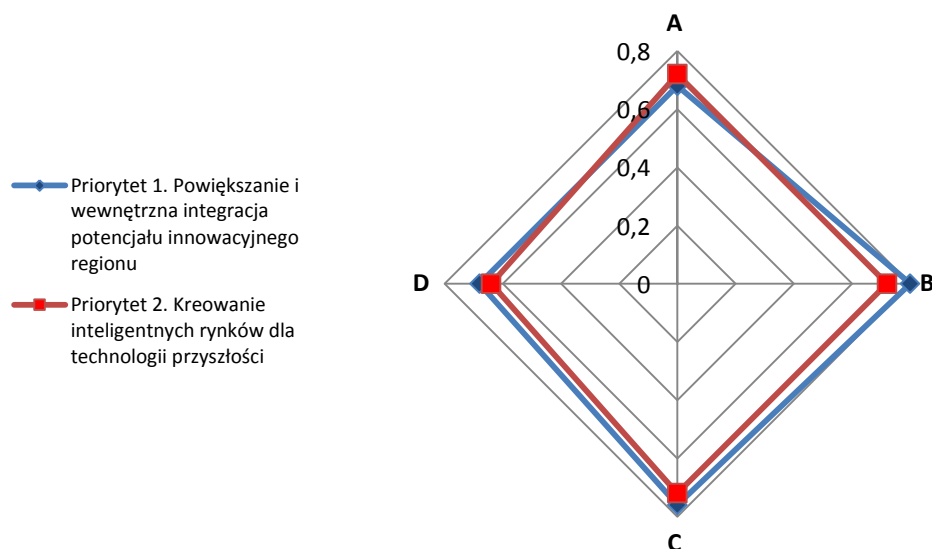
Specjalizacje regionalne do drugi obszar w pakiecie legislacyjnym UE, który pełniący rolę „okrętu flagowego”, różni go natomiast kontekst i znaczenie. O ile obszar zat. *Atrybuty nowoczesnej gospodarki* był wyznacznikiem jakości całej polityki innowacyjnej i wyrażał historyczny kontekst polityki, *Rozwój opierający się na specjalizacjach* jest nowym trendem określonym w pakiecie legislacyjnym, jako sposób na wyjście gospodarki europejskiej z kryzysu.

Obszar ten skonstruowany zatem został z wykorzystaniem cech nie mających dotychczas tak silnej roli w polityce UE, tzn (tu: cech cząstkowych):

- Stymulowanie popytu, budowy sieci współpracy, klastrów poprzez inteligentną specjalizację,
- Określenie naturalnych przewag regionu,
- Kluczowe technologie dla województwa,
- Kluczowe obszary badawcze dla województwa.

Wskaźnik koncentracji dla przedmiotowego obszaru przedstawiony został na rys. 7.

Rysunek 7. Siła nasycenia Priorytetów RSI WSL 2020 w odniesieniu do cech cząstkowych w obszarze „Rozwój w oparciu o specjalizacje regionalne”.

Źródło: opracowanie własne.

Trudno oprzeć się wrażeniu, że **RSI WSL 2020 jest dokumentem doskonałym w kontekście spełnienia warunków tzw. smart specialization**. Praktycznie każdy Cel strategiczny w jakiś sposób adresowany jest do tworzenia przewag regionu, rozwijania tzw. Centrów kompetencji, te zaś silnie korelują z kluczowymi obszarami badawczymi i potencjałem instytucji. To zdecydowanie najbardziej kompleksowo potraktowany obszar o niemal pełnym pokryciu na poziomie całej strategii.

2.8 Innowacje społeczne

Dodatkowy aspektem analizy, poza zakresem określonym w metodologii, był obszar tzw. innowacji społecznych. Cytując założenia Strategii Europa 2020, szczególna rola tych rozwiązań to:

1. Rozwiązywanie problemów społecznych, takich jak efektywność energetyczna, zmiany klimatu i rzadkość zasobów,
2. Rozwiązywanie problemów społecznych i środowiskowych dzięki społecznej odpowiedzialności biznesu,
3. Ujawnianie przez przedsiębiorstwa informacji związanych ze środowiskiem, kwestiami społecznymi, zatrudnieniem oraz zarządzaniem,
4. Rozwiązywanie kwestii rosnącego wykorzystania materiałów odnawialnych, efektywności energetycznej, zużycia wody, i inne.

Wśród kluczowych wyzwań odnoszących się do potencjału innowacji społecznych wskazuje się ponadto:

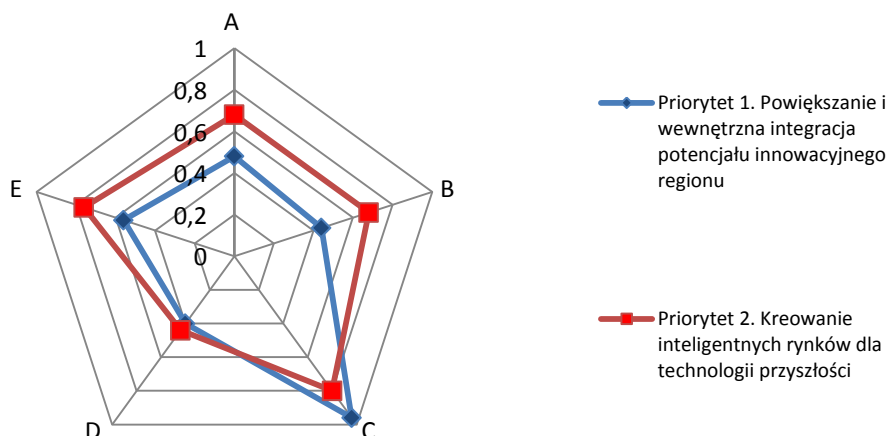
- starzenie się populacji,
- migracja i jej tendencje,
- dostęp do wiedzy,
- niedopasowanie rynku pracy,
- lokalizacja regionu.

Po stronie implementacyjnej zwraca się uwagę na promowanie i tworzenia partnerstw na rzecz innowacji, uwzględniających społeczne aspekty działań na rzecz przemysłu. Bardzo wyraźnie wskazuje się na inicjatywy przemysłu unijnego mające na celu zapewnienie odnawialności zasobów. Zwraca się

również uwagę na przemysł kultury i sektor kreatywny posiadający stymulujący wpływ na innowacje gospodarcze i społeczne w innych sektorach.

Przygotowana i przeprowadzona analiza parametryczna w 5 kluczowych obszarach doskonalenia „innowacji społecznych” wskazuje na dobre przygotowanie województwa.

Rysunek 8. Siła nasycenia Priorytetów RSI WSL 2020 w odniesieniu do cech cząstkowych w obszarze „Innowacje społeczne”.

Legenda:

A – Efektywność energetyczna, zmiany klimatu i rzadkość zasobów

B – Społeczna odpowiedzialność biznesu

C – Dostęp do wiedzy

D - Starzenie się populacji

E – Niedopasowanie rynku pracy

Źródło: opracowanie własne

Wartością o niepodważalnym charakterze jest troska o dostęp różnych grup społecznych do wiedzy, osiągając w przedmiotowej analizie wartość niespełna maksymalną (wskaźnik nasycenia na poziomie 0,96). Pozytywnym aspektem jest ponadto fakt uzyskania wartości maksymalnej w ocenie parametrycznej (ocena w skali od 1 do 5) w każdym z analizowanych obszarów innowacji społecznych przynajmniej w jednym z celów strategicznych. **W kontekście doskonalenia RSI WSL 2020 w tym obszarze jedyną kwestią jest pomiar zmian, do czego odniesiono się w dalszej części Raportu.**

Reasumując, **Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego do 2020 roku to dokument o dużej wartości z punktu widzenia oczekiwań Komisji Europejskiej oraz polityki państwa.** Widać, iż proces aktualizacji dość szczegółowo potraktował wszystkie kluczowe kwestie pakietu legislacyjnego. To dobry początek, pytanie na ile w okresie obowiązywania RSI WSL 2020 możliwe będzie uruchomienie tych wszystkich inicjatyw. Ponadto, **cechą charakterystyczną analizowanego dokumentu jest jego bardzo silne ukierunkowanie tematyczne na rozwój technologii**, podczas gdy dotychczasowe strategie były ukierunkowane czysto funkcjonalnie. O ile problematyka ta jest przedmiotem kolejnego punktu, już obecnie wskazać należy na silne odzwierciedlenie potencjału śląskiej nauki w zapisach Strategii. Wielokrotnie zwracano na to uwagę, adresując zawarte tam treści do wszystkich beneficjentów i namawiając do wykorzystywania tego potencjału w praktyce.

Podsumowując, z punktu widzenia wymagań UE, władz krajowych oraz innych dokumentów regionalnych RSI WSL 2020 to dokument dobrze przygotowany.

2.2.3. Identyfikacja odniesienia się do Kluczowych Technologii Wspomagających (Key Enabling Technologies)

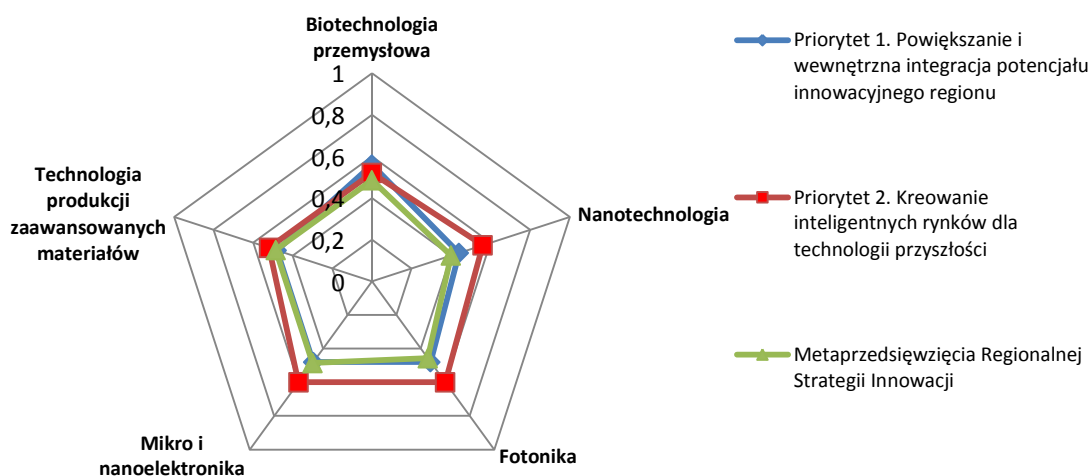
Wyzwania stojące przed wdrażaniem Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego do 2020 w jednym z aspektów koncentrują się na kwestii rozwoju tzw. Kluczowych Technologii Wspomagających (ang. *Key Enabling Technologies* – *KET*). Powodem jest inicjatywa Komisji Europejskiej związana z finansowaniem badań naukowych i wdrożeń w takich technologiach jak: biotechnologia przemysłowa, nanotechnologia, fotonika, mikro i nanoelektronika, technologie produkcji zaawansowanych materiałów.

Cechami wyróżniającymi technologie KET jest m.in. to, że:

- wiążą się z wysoką intensywnością prac badawczo-rozwojowych,
- wymagają dużych nakładów kapitałowych oraz wysoko wykwalifikowanej kadry,
- umożliwiają rozwój innowacyjnych produktów i usług w wielu gałęziach gospodarki,
- mają charakter multidyscyplinarny oraz międzysektorowy,
- pozwalają na tworzenie nowych sektorów przemysłu i nisz rynkowych.

W opinii Komisji Europejskiej, wyrażonej w stosownych komunikatach, technologie KET funkcjonują na wiele sposobów w wielu różnych sektorach i łańcuchach produkcyjnych w przemyśle. Tworzą wartość dodaną na całej długości łańcucha – począwszy od materiałów, przez sprzęt i urządzenia, aż po produkty i usługi. Oczekuje się, że ze względu na przekrojowy charakter i istotne systemowe znaczenie dla różnych gałęzi przemysłu europejskiego, KET będą w nadchodzących latach katalizatorem umacniania i modernizacji bazy przemysłowej, jak również motorem rozwoju zupełnie nowych branż i produktów. Rozważając niniejszy kontekst przyszłości UE podjęto próbę oceny stopnia odzwierciedlenia problematyki lub/i przedmiotu technologii KET w zapisach RSI WSL 2020. Na potrzeby analizy zdefiniowano wskaźnik koncentracji o logice obliczania tożsamej jak przy ocenie korelacji z obszarami w pakiecie legislacyjnym. Wskaźnik koncentracji przyjmuje wartość od 1 do 5, przy czym 1 oznacza brak odzwierciedlenia technologii KET w celach strategicznych RSI WSL, 5 z kolei jej pełne nasycenie. Na rys. 9. przedstawione zostały wyniki analizy, odrębnie dla poszczególnych Priorytetów oraz dodatkowo w odniesieniu do pakietu *metaprzedsiewzięć*:

Rysunek 9. Wskaźnik koncentracji technologii KET w Priorytetach i metaprzedsiewzięciach RSI WSL 2020.

Źródło: opracowanie własne.

Wyniki analizy wg wskaźnika koncentracji są bardzo obiecujące. Wprawdzie nie można mówić o bezpośrednim odniesieniu do poszczególnych technologii KET na poziomie zagregowanej analizy, jednakże sytuacja wygląda lepiej w ujęciu mikro. **Praktycznie każda technologia KET dostrzeżona została w RIS WSL 2020** i skutkowałą wysoką oceną cząstkową korelacji, najlepiej w tym kontekście wypadła Biotechnologia przemysłowa oraz zaawansowane materiały. Nie można jednocześnie jednoznacznie wykluczyć żadnej technologii z listy przyszłej interwencji publicznej, co jest **potwierdzeniem tezy o wysokiej jakości zaktualizowanej RSI WSL 2020**.

Znacząca uwaga skoncentrowana na technologiach KET to przede wszystkim konsekwencja podporządkowania specjalizacji regionalnych właśnie technologiom. Kluczowe znaczenie w tym względzie miał Program Rozwoju Technologii województwa śląskiego na lata 2010-2020 oraz znakomita, wg zespołu, koncepcja budowania *Centrów kompetencji*. Konstrukcja ta stworzyła generalny silny popyt na podporządkowywanie pozostałych działań i obszarów doskonalenia zawartych w Celach strategicznych do idei Centrów, to zaś pociągnęło koncentrację na technologiach.

Ogólny obraz zawarty na rys. 9. wskazuje na wyrównanie poziomu koncentracji pomiędzy poszczególnymi strategicznymi częściami dokumentu RSI WSL 2020. Jest to wynik powyższych wskazań, na liście Celów strategicznych, które posiadają szczególne znaczenie dla rozwoju technologii KET znalazły się natomiast:

- Cel strategiczny 1.1. Wspieranie zmian środowisk innowacyjnych silnie współpracujących z centrami wytwarzania wiedzy i informacji w skali globalnej
- Cel strategiczny 2.1. Współtworzenie sieci centrów kompetencji służącej rozwojowi inteligentnych rynków
- Cel strategiczny 2.3. Budowa nowej infrastruktury inteligentnego wzrostu, bazującego na technologiach niskoemisyjnych i efektywności energetycznej

oraz

Metaprzedsiewzięcie 3. Realizacja działań pilotażowych w ramach specjalizacji regionalnych.

Wymienione Cele strategiczne oraz metaprzedsiewzięcie generalnie potwierdzają już wcześniej poczynioną obserwację o potencjale silnym związku KET ze specjalizacjami województwa śląskiego.

W ogólnej ocenie **sposób i skala odzwierciedlenia technologii KET w RSI WSL 2020 jest silną stroną tego dokumentu**. Pozostaje wierzyć, iż potencjał nauki, o którym tak często można przeczytać w tym dokumencie będzie sprzyjał realizacji tych wszystkich złożeń.

2.2.4. Identyfikacja analizy źródeł konkurencji w kraju, Europie i świecie

Identyfikacja źródeł konkurencyjności w kraju, Europie i świecie interpretowana została na poziomie metodyki ewaluacji, jako próba zdiagnozowania na ile treść RSI WSL 2020 zawiera faktyczne odniesienia do pozycji tego regionu w jego otoczeniu. Zakres analizy obejmował zarówno część dot. wizji, Priorytetów i Celów strategicznych jak również i pozostałe części dokumentu.

Intencją związaną z przedmiotową analizą nie była ocena jakości, ale skala w jakiej w ramach poszczególnych części dokumentu wskazano konkurencyjność potencjału województwa śląskiego. Tym samym poszczególne części dokumentu klasyfikowane były wg następującej skali:

- 0 - brak identyfikacji potencjału
- 1 – zawarto treść bez wyraźnego akcentu na oceniany potencjał
- 2 - zawarto treść z wyraźnym akcentem na oceniany potencjał

Proces analityczny przyporządkowany został pięciu obszarom konkurencyjności:

1. Potencjał sfery przedsiębiorstw
2. Potencjał sfery B+R
3. Potencjał infrastruktury parkowej i inkubatorowej
4. Potencjał instytucji systemu finansowego
5. Potencjał technologii

Poniżej zaprezentowano macierz analizy potencjału konkurencyjności województwa śląskiego w Polsce, Europie oraz w świecie.

Tabela 9. Ocena natężenia danych dot. potencjału woj. śląskiego w treści poszczególnych części RSI WSL 2020.

Części dokumentu RSI WSL	Potencjał sfery przedsiębiorstw			Potencjał sfery badawczo-rozwojowej			Potencjał infrastruktury parkowej i inkubatorowej		Potencjał instytucji systemu finansowego	Potencjał technologii		
	Działalność innowacyjna	Działalność badawcza firm	Potencjał współpracy (globalne klastry)	Jakość badań	Udział w badaniach międzynarodowych	Komercjalizacja	Doskonałość form animacji zmian w firmach	Udział w międzynarodowych sieciach	Dostęp do narzędzi finansowania wysokiego ryzyka	Udział instytucji krajowych łańcuchach wartości	Udział instytucji w europejskich łańcuchach wartości	Udział instytucji w globalnych łańcuchach wartości
Makroprocesy kształtujące zmiany innowacyjne w regionach	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Perspektywy polityki innowacyjnej Województwa Śląskiego	1	1	1	2	1	1	2	1	0	1	1	1
Inteligentne specjalizacje Województwa Śląskiego	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1
Rozstrzygnięcia strategiczne polityki innowacyjnej Województwa Śląskiego	2	2	2	2	2	2	1	1	1	2	2	2
System monitoringu i ewaluacji	2	2	2	1	1	0	1	1	1	1	2	2
Ramowy układ finansowy	2	2	2	1	2	1	2	1	1	2	2	2

Źródło: opracowanie własne.

Wnioski z przeprowadzonej analizy wskazują, iż praktycznie w każdym z ww. obszarach konkurencyjności co najmniej jedna z części dokumentu RSI WSL 2020 określa w sposób bezpośredni potencjał i jego rolę dla rozwoju innowacyjnego województwa. Kluczową rolę natomiast odgrywają 2 części dokumentu:

- 1. Rozstrzygnięcia strategiczne polityki innowacyjnej Województwa Śląskiego**
- 2. System monitoringu i ewaluacji**

W pierwszym przypadku kryterium sukcesu jest konstrukcja Celów strategicznych, w przypadku których zanim przedstawione zostały konkretne założenia poprzedzono je wprowadzeniem odnoszącym się do jakości dotychczasowych działań w woj. śląskim. Oczywiście sukces, o którym mowa jest zarazem funkcją pojemności Celów, co dostrzeżone zostało we wcześniejszej części raportu.

W drugim przypadku zwrócono uwagę na jakość wskaźników, i o ile nie można mówić o bezpośrednim odzwierciedleniu w nich opisu gospodarki województwa co domniemać można o jej potencjale poprzez deklarację zmian, w bardzo dużej wartości. To wyrafinowany sposób prezentacji potencjału, często pomijany w bezpośrednich dyskusjach, natomiast szczególnie ważny przy rozważaniach odnośnie możliwości gospodarki do doskonalenia.

2.2.5. Identyfikacja związków z budową GOW

Wzorem założeń i treści Raportu z bieżącej ewaluacji procesów wdrażania Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2003-2013, niniejsza ewaluacja ex-ante zaktualizowanej wersji Strategii ponownie skoncentrowała uwagę na aspektach zgodności z założeniami gospodarki opartej o wiedzę (dalej: GOW). Sposób analizy, bazujący na ocenie korelacji wskaźników rezultatów dla poszczególnych priorytetów RSI WSL 2020 ze wskaźnikami filarów GOW, sprowadził zespół badawczy do bardzo podobnych wniosków. Przedmiotowe obserwacje pozwalają na bezpośrednią konkluzję, iż realizacja priorytetów przyczyni się do wzmocnienia filarów Gospodarki Opartej na Wiedzy w województwie śląskim, tym samym strategia może być uznana za kompleksową, trafnie i rzetelnie odpowiada na potrzeby regionu, wpisując się jednocześnie w założenia GOW. Więcej szczegółowych treści stanowi przedmiot dalszej części raportu.

Na potrzeby przedmiotowej analizy przyjęto następujące założenia:

1. Skoncentrowano uwagę na założeniach filarów GOW wg definicji OECD, zgodnie z Tabelą 10.
2. Zdefiniowano parametry oceny korelacji wg skwantyfikowanych wartości punktowych, zgodnie z zapisami w Tabeli 11.

Tabela 10. Założenia Gospodarki Opartej na Wiedzy.

Lp.	Filar GOW	Wskaźniki pomiaru
1.	Reżim bodźców gospodarczych i instytucjonalnych/bodźce ekonomiczne i porządek instytucjonalny	1. bariery taryfowe i pozataryfowe, 2. jakość regulacji, 3. zasady prawne
2.	Edukacja i zasoby ludzkie	1. wykształcenie na poziomie średnim i wyższym
3.	System innowacji	1. wpływ z opłat licencyjnych, 2. liczba patentów i znaków towarowych, 3. artykuły naukowe
4.	Technologie informatyczne	1. telefony/1000 mieszkańców, 2. komputery/1000 mieszkańców, 3. użytkownicy Internetu/10 000 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na bazie danych OECD.

Tabela 11. Miary siły korelacji przyjęte w analizie korelacji realizacji celów szczegółowych RSI WSL i wzmocnienia filarów Gospodarki Oparte na Wiedzy.

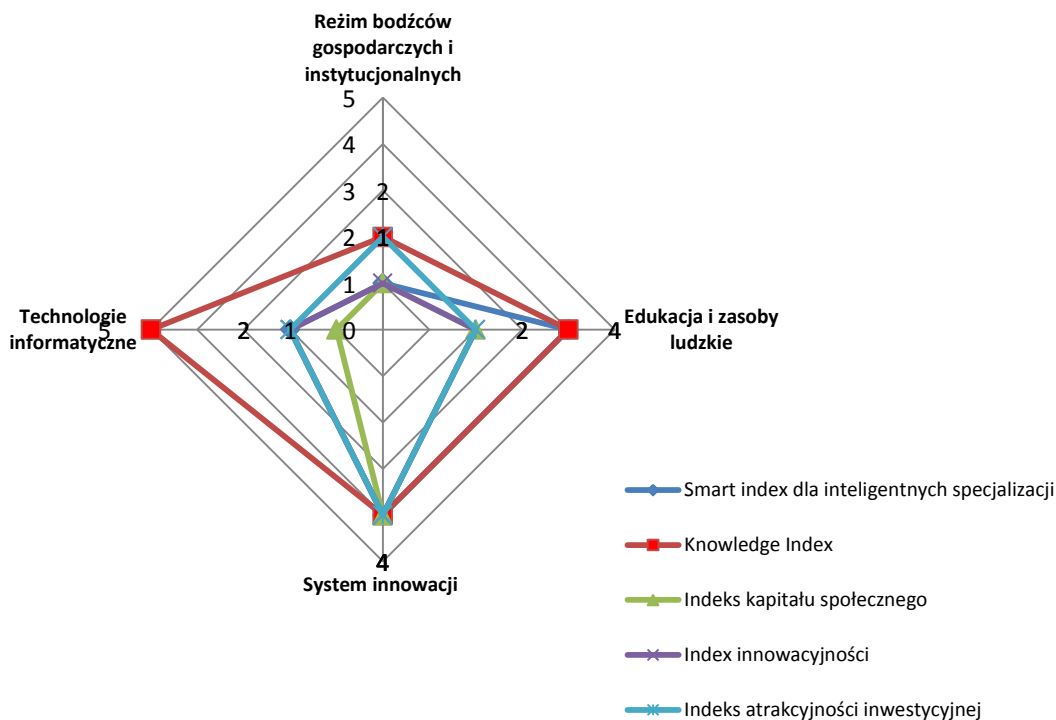
Ocena	Nazwa oceny	Interpretacja oceny
1.	Nieszacowalne	Realizacja celu RSI jest trudna do określenia
2.	Pośrednio - późno	Realizacja celu RSI wpływa pośrednio na realizację filaru GOW a zmiany pojawić się mogą o upływie jakiegoś czasu
3.	Pośrednio - szybko	Realizacja celu RSI wpływa pośrednio na realizację filaru GOW a zmiany pojawić się mogą szybko
4.	Bezpośrednio - późno	Realizacja celu RSI wpływa bezpośrednio na realizację filaru GOW a zmiany pojawić się mogą o upływie jakiegoś czasu
5.	Bezpośrednio - szybko	Realizacja celu RSI wpływa bezpośrednio na realizację filaru GOW a zmiany pojawić się mogą szybko

Źródło: opracowanie własne.

Śladem wcześniejszych ustaleń przy ocenie przyjęto założenie, iż siła korelacji nigdy nie osiągnie wartości „0”, z uwagi na liczne zależności o charakterze pośrednim pomiędzy analizowanymi filarami, które w każdych warunkach mogą w nieokreślonym dla nas czasie i nieznaney logice oddziaływać na siebie. Dla takiej właśnie sytuacji, za właściwe uznano zastosowanie wartości „1”.

Przenosząc rozważania na grunt konkretnych ustaleń, w pierwszej kolejności zwrócono uwagę na zależność pomiędzy przyjętymi wskaźnikami horyzontalnymi RSI WSL 2020 a założeniami GOW. Uzyskany w procesie analitycznym wynik jest bardzo pozytywny. Przedstawia go rys. 10.

Rysunek 10. Siła korelacji wskaźników horyzontalnych RSI WSL 2020 z filarami GOW.

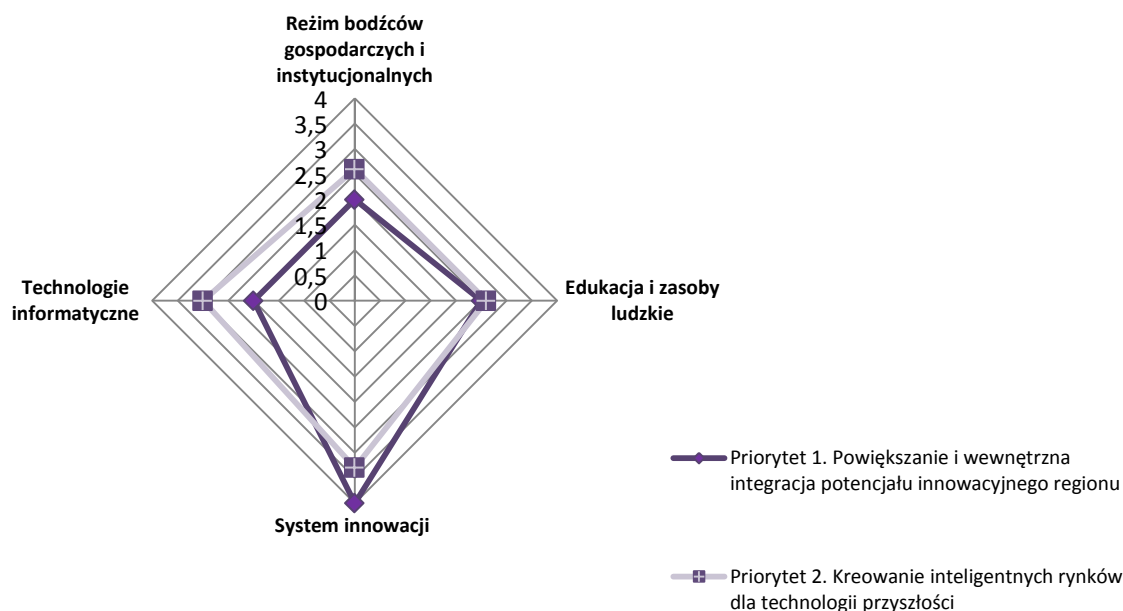

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Wprawdzie nie można mówić o pełnej satysfakcji w kontekście oddziaływania RSI WSL 2020 na realizację filaru zat. *Reżim bodźców gospodarczych i instytucjonalnych/bodźce ekonomiczne i porządek instytucjonalny*, nie jest to natomiast wada dokumentu. U podstaw tej tezy leży przekonanie o nadrzędnej roli państwa w zakresie kreowania warunków, o których mówi przedmiotowy filar GOW. Tym samym potencjalny rezultat na poziomie oceny 2 jest ważnym powodem do myślenia o efektach synergii polityki regionalnej i krajowej. Ważną obserwacją jest zarazem najsilniejszy związek wskaźnika zat. Knowledge Index z logiką i założeniami GOW. Zbieżność nazw jest w tym przypadku wartością dodaną. Ważnym wnioskiem jest ciekawa konstrukcja samego wskaźnika, potwierdzająca solidne przygotowanie zespołu pracującego nad aktualizacją tego dokumentu.

Dodatkowym potwierdzeniem powyższej tezy są wyniki analizy korelacji wskaźników rezultatów dla poszczególnych priorytetów RSI WL 2020. Końcowe wartości przedstawione na rys. 11. stanowią średnią arytmetyczną korelacji badanych wskaźników, należy zatem dodać, iż dla poszczególnych filarów GOW w przypadku 7 wskaźników celów zanotowano 2 przypadki relacji o najwyższej wartości (5) oraz jeden dodatkowy przypadek o zależności na poziomie „4”. Konsekwentnie, realizacja założeń GOW nastąpi z największym prawdopodobieństwem poprzez inicjowanie działań pozostających w bliskich związkach z wdrażaniem technologii IT oraz tworzeniem systemu innowacji. Dla znawcy analizowanego dokumentu RSI WSL 2020, wiosek ten daje poczucie dużego komfortu i bezpieczeństwa.

Rysunek 11. Relacja wskaźników priorytetów RSI WSL 2020 z filarami GOW.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań.

W ogólnej ocenie dokument RSI WSL 2020 jest dobrze przygotowany z punktu widzenia realizacji założeń GOW. Już sama lektura treści Strategii jest tego silnym potwierdzeniem. Przedmiotowa analiza korelacji wskaźników potwierdziła to na poziomie oczekiwanych rezultatów.

2.3. Ocena zastosowanego systemu wdrażania i monitorowania

2.3.1. Weryfikacja trafności i jakości systemu wdrażania i monitorowania

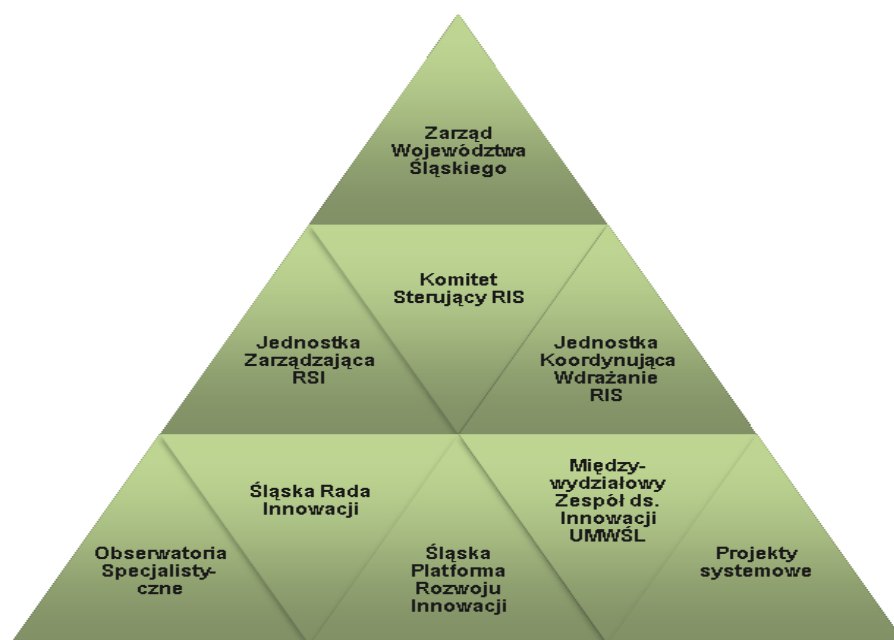
Model wdrażania „Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020” został opracowany w ramach projektu systemowego „Zarządzanie, wdrażanie i monitorowanie Regionalnej Strategii Innowacji województwa śląskiego” realizowanego w ramach Poddziałania 8.2.2 Regionalne Strategie Innowacji PO KL 2007-2013 w okresie wrzesień 2011 – sierpień 2013 r. Liderem projektu jest Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego (Wydział EFS), a jego partnerami są Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Politechnika Śląska w Gliwicach, Główny Instytut Górnictwa w Katowicach oraz Park Naukowo-Technologiczny „Technopark Gliwice”.

Jednocześnie system monitoringu i ewaluacji RIS został szczegółowo opisany w samej Strategii (str. 51 – 66). System wdrażania opiera się na dotychczasowych strukturach wdrażających poprzednią Strategię (na lata 2003 – 2013), wśród których główną rolę pełnią:

- Jednostka Koordynująca Wdrażanie Regionalnej Strategii Innowacji (JKW RIS) – Wydział EFS Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego,
- Jednostka Zarządzająca Regionalnym Systemem Innowacji (JZ RSI).

Zadaniem Jednostki Koordynującej jest monitorowanie wykonania zadań i nadzór nad prawidłowością ich realizacji, w tym nad osiąganymi wartościami wskaźników. Jednostka składa doroczne raporty Zarządowi Województwa oraz Sejmikowi Województwa. Ciałem opiniodawczo-doradczym Zarządu jest Komitet Monitorujący RSI, wspierany przez Śląską Radę Innowacji, przygotowującą dla niego opinie i raporty eksperckie. Jednostka Zarządzająca odpowiedzialna jest za bieżące budowanie i rozwój Regionalnego Ekosystemu Innowacji w województwie śląskim, a także za animację i wsparcie powstawania sieci i konsorcjów środowisk innowacyjnych. Wszystkie elementy struktury zarządzania wdrożeniem RIS przedstawia poniższy rysunek.

Rysunek 12. Struktura systemu zarządzania i wdrażania RIS.

Źródło: Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020, s.52.

Generalnie **system zarządzania RSI należy uznać za poprawny i dobrze funkcjonujący**, chociaż w opinii ekspertów w niektórych miejscach mało czytelny i nadmiernie rozbudowany. Wynika to między innymi z faktu, iż system ten zanurzony jest w systemie administracji samorządowej zarządzającej środkami publicznymi, więc nie jest możliwe stosowanie prostych rozwiązań przeniesionych wprost z biznesu. Konieczne jest w szczególności zapewnienie funkcji kontrolnych (Komitet Sterujący), oddzielonych od prac merytorycznych (Śląska Rada Innowacji).

W RSI sformułowano 8 wskaźników rezultatu i 16 wskaźników oddziaływania – w sumie 24 wskaźniki. Wydaje się, że taka ich liczba może być zbyt duża i może w efekcie utrudniać syntetyczną ocenę stopnia realizacji Strategii. Nie bez znaczenia są też nakłady niezbędne do pomiaru wartości tak dużej liczby wskaźników. Można jednak zrozumieć, że **dążeniem autorów Strategii było bardzo precyzyjne uchwycenie dynamiki zmian parametrów odnoszących się do poszczególnych celów strategicznych.**

Uwagę zwraca wysoka kreatywność w tworzeniu nowych wskaźników oraz odniesienie do wskaźników dotychczas nie stosowanych na szczeblu regionalnym. W celu umożliwienia porównań z innymi regionami wskazane byłoby upowszechnienie stosowania tych wskaźników w skali krajowej lub nawet europejskiej jako dobrej praktyki. W tym celu niezbędne jest dopracowanie i opisanie (również w języku angielskim) metodyki pomiaru wartości tych wskaźników.

2.3.2. Identyfikacja nowych wymiernych kwantyfikowanych wskaźników monitoringu (wraz z podaniem wartości bazowych, docelowych oraz źródeł pozyskiwania danych) odnoszących się do osiągnięcia poszczególnych celów strategicznych

Analiza wskaźników RSI WSL 2020 jednoznacznie wskazuje na wysoką jakość działań koncepcyjnych przeprowadzonych w ramach aktualizacji Strategii. Dokonane zestawienie wszystkich wskaźników z analizowanego dokumentu z rekomendowanymi wskaźnikami rezultatów polityki innowacji skojarzonymi z dokumentem Europa 2020 dała ogólny wynik pozytywny.²⁶

Realizując założenia niniejszej części badania, członkowie zespołu zadania starali się odpowiedzieć na pytanie na temat możliwości udoskonalenia listy wskaźników, wraz z podaniem rekomendowanych kierunków zmian. W zakresie monitorowania celów strategicznych rozważania na temat wskaźników pozwoliły na zdefiniowanie propozycji dwóch nowych wskaźników silnie skorelowanych z budową Ekosystemu Innowacji. Ich specyfikacja zawarta została w poniższej tabeli:

Tabela 13. Proponowane nowe wskaźniki budowy Ekosystemu Innowacji.

Cecha	Interpretacja
Nazwa wskaźnika	Wzrost liczby pomysłów pozytywnie ocenionych w procesie analizy gotowości inwestycyjnej / rynkowej
Cechy wskaźnika	Wskaźnik intensywności animacji nowych firm i rozwoju istniejących działalności.
Wpływ interwencji na poziomie regionalnym	Średni
Dostępność danych	Wymaga systemu komunikacji z instytucjami regionalnymi
Źródła danych	Informacje z funduszy inwestycyjnych, <i>venture capital</i> i aniołów biznesu
Moment pomiaru	2014, raz na rok
Wartość bazowa / docelowa	wzrost o 0% / 10% rocznie
Dynamika zmian wskaźnika	Wzrost
Sposób pomiaru	Dane z badań bezpośrednich.

²⁶ Na tę okoliczność zorganizowano panel ekspertów.

Cecha	Interpretacja
Nazwa wskaźnika	Intensywność zastosowania innowacyjnych zamówień publicznych
Cechy wskaźnika	Wskaźnik gotowości administracji do wykorzystywania mechanizmów administracyjnych do stymulowania innowacyjności firm. Wartości wskaźnika: % innowacyjnych zamówień w woluminie procedur PZP
Wpływ interwencji na poziomie regionalnym	Średni/mały (wskaźnik uwzględnia jakość procedur a nie ilość wydanych środków)
Dostępność danych	Wymaga systemu komunikacji z instytucjami publicznymi
Źródła danych	Dane z wydziałów zamówień publicznych jednostek samorządu terytorialnego
Moment pomiaru	2014, raz na rok
Wartość bazowa / docelowa	0% / 20%
Dynamika zmian wskaźnika	Wzrost
Sposób pomiaru	Dane z badań bezpośrednich.

Źródło: opracowanie własne.

Ponadto, obszarem dalszych prac może być kwestia zmian o charakterze społecznym poprzez wdrażanie RSI WSL 2020. Autorzy mają tu na myśli tzw. innowacje społeczne, akcentowane w sposób szczególny w pakiecie legislacyjnym UE. Wniosek w tym względzie jest konsekwencją analizy zgodności RSI WSL 2020 z dokumentami strategicznymi szczebla wspólnotowego, krajowego i regionalnego ze szczególnym uwzględnieniem koncepcji *Smart Specialization*, opisaną w rozdziale 2.2.2.

Konsekwencją powyższego jest wskazanie na konieczność zwrócenia uwagi na problematykę wyzwań społecznych Europy i wygenerowanie wskaźnika horyzontalnego dedykowanego tym aspektom. **Można np. zaproponować Indeks zmian społecznych, którego konstrukcja odzwierciedlać będzie już obecnie zbierane dane w zakresie zmian społecznych. Rekomendowane jest w tym względzie:**

1. wykorzystanie obszarów wyzwań społecznych opisanych w rozdziale 2.2.2. w określaniu potencjalnych wskaźników cząstkowych ww. nowego indeksu,
2. zebranie danych dot. dostępnej statystyki publicznej i danych gromadzonych przez właściwy Departament w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Śląskiego od spraw społecznych.
3. zebranie dodatkowych wytycznych z Komisji Europejskiej.

Z praktycznego punktu widzenia, konstrukcja nowego wskaźnika (indeksu) może uwzględniać 2 modele:

1. skoncentrowany,
2. rozproszony.

Model skoncentrowany związany jest z określeniem indeksu zgodnie z logiką nadaną w obecnej zaktualizowanej wersji RSI WSL 2020, czyli jako odrębny „mega” wskaźnik. Model rozproszony uwzględnia rozwinięcie listy wskaźników cząstkowych o dodatkowe wskaźniki dot. omawianych kwestii. Tym samym aspekty społeczne staną się integralnym elementem zmian gospodarczych, co jest silnie podkreślane przez Komisję Europejską w ramach procedur dojścia do Nowej Perspektywy Finansowej UE na lata 2014-2020.

W tym zakresie, zdefiniowanie konkretnych wskaźników nie jest możliwe na poziomie niniejszego opracowania bowiem dotyczy kwestii dodatkowych, poza zdefiniowany katalog celów strategicznych. Specyfika obszaru udoskonalenia wykracza ponadto poza kwestie ekonomiczne będące przedmiotem analizy, tym samym poza zakres kompetencji Zespołu Ekspertów. **Najlepszym rozwiązaniem może być w tym względzie przeprowadzenie dyskusji o potencjale zmian w firmach i ich otoczeniu w obszarach „innowacji społecznych”.**

Określenie wartości docelowej dla zaproponowanego wskaźnika nie jest możliwe, co zarazem wynika z propozycji uznającej za nadrzędne przedyskutowanie sprawy konstrukcji i użyteczności wskaźnika przez Zamawiającego. W obliczu posiadanej zbyt ogólnej wiedzy, wykraczającej zarazem poza kompetencje jednego departamentu, podanie wartości jest niemożliwe.

2.4. Diagnoza Regionalnego Ekosystemu Innowacji Województwa Śląskiego. Stan wyjściowy

Podstawowym założeniem *Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013 - 2020* jest wzmocnienie regionalnego systemu innowacji i jego konwersja w kierunku „**Ekosystemu Innowacji**”.

Perspektywa Ekosystemu oznacza: *wzajemne kształtowanie się procesów, generowanie rozwiązań nie wyodrębnionych pod względem funkcji lecz naturalnie przenikających się w układach tematycznych oraz współistnienie i współdziałanie aktorów budujących relacje w różnych konfiguracjach w zależności od ich wspólnych aspiracji oraz uwarunkowań płynących z otoczenia. Ekosystem cechuje się atmosferą i warunkami do tworzenia innowacji oraz zdolnością do samodoskonalenia. Generuje skoordynowane działania wzmocniające elementy i powiązania wewnętrzne, a z drugiej strony pozyskuje zasoby i rozwija powiązania na szerszą skalę, umiejętnie wykorzystując swoje atuty i przewagi względem innych*²⁷.

Diagnoza Regionalnego Ekosystemu Innowacji WSL oparta została, m.in.: na opiniach ekspertów zewnętrznych. W odpowiedzi na pytanie „*Jak zmieni się dynamika rozwoju województwa wobec ewolucji z Systemu Innowacji (2003-2013) na Ekosystem Innowacji Województwa Śląskiego (2013-2020)?*” . Według jednego z uczestników panelu:

„Wydaje mi się, że cele są ambitne jednak nie do końca realne. Mam przede wszystkim na myśli założoną liczbę 32 projektów ramowych UE, w których to regionalne podmioty miałyby zostać liderami. Moje doświadczenie pokazuje, że włączenie się w jakiegokolwiek konsorcjum, dla firmy która po raz pierwszy chce zrealizować projekt ramowy, stanowi ogromny problem. Powodów tych trudności należy doszukiwać się w tym, iż konsorcja, w ramach których realizowane są projekty – istnieją „od zawsze”. Nowy podmiot może zatem ewentualnie się do nich przyłączyć w momencie gdy, któryś ze wcześniejszych partnerów „wypada”. Stworzenie 32 projektów na przestrzeni 7 lat sugeruje realizację takich projektów +/- 5 w ciągu roku. Takie założenie jest nieosiągalne”.

[opinia eksperta]

„O ile w przestrzeni naukowej znajdują się instytucje – Politechnika Śląska, Śląski Uniwersytet Medyczny czy Uniwersytet Śląski, które są świetnie przygotowane do realizacji projektów ramowych jako liderzy, bowiem uczestniczą w szeregu projektów realizowanych w gronie międzynarodowym, o tyle słabo funkcjonuje system nawiązywania współpracy z partnerami należącymi do MŚP”.

[opinia eksperta]

Ponadto, w opinii ekspertów, przekształcenie Systemu Innowacji (2003-2013) na Ekosystem Innowacji Województwa Śląskiego (2013-2020) interpretowany jest raczej jako „odświeżenie” poprzedniej wersji dokumentu – niż ewolucyjna zmiana, jaką ma stać się wdrożenie Ekosystemu Innowacji WSL 2020. Świadczą o tym powadane przykłady w trakcie wywiadu, gdzie eksperci zwrócili uwagę np. na to, iż większość podmiotów, która obecnie realizuje działania innowacyjne w regionie bądź działania na pograniczu sektora B+R czeka na dofinansowanie, zwłaszcza na te, które ma się pojawić w 2015 r. Świadomość podmiotów regionu determinowana jest głównie czynnikiem finansowym a nie faktem

²⁷ Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020, Sejmik Województwa Śląskiego, Katowice 2012, str. 14

realizowania projektu innowacyjnego i oczekiwaniem na jego rzeczywiste efekty – niezależnie od tego, jaki stopień dofinansowania uda się pozyskać. Zdaniem jednego z uczestników panelu:

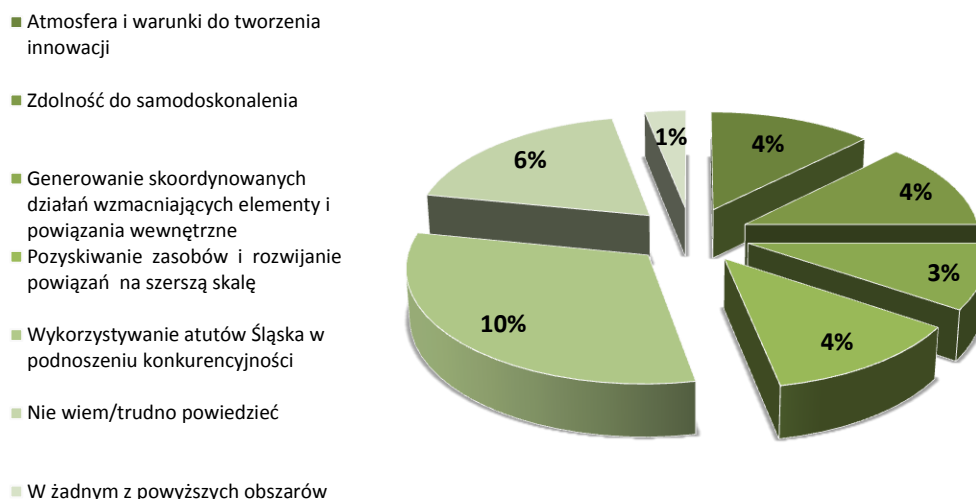
„Sytuacja ta, nie ulegnie zmianie dopóty, dopóki system finansowania publicznego sam nie ulegnie zmianie. Jest to system dysfunkcyjny. Należy wprowadzić nowe, bardziej dyscyplinujące kryteria dla beneficjentów. Może należy odejść od rozliczania beneficjentów z efektów zawartych w dokumentacji projektowej wg wskaźników produktu/rezultatu, a zwrócić szczególną uwagę na rzeczywiste efekty – jakie jest przełożenie tych produktów na gospodarkę? (...). Obawiam się, że kwota pieniędzy dostępnych na rynku, dzięki dofinansowaniu UE, psuje założenia RSI WSL 2020“.

[opinia eksperta]

Eksperci przyznali również, iż w opisie projektu powinna zawarta zostać konstrukcja biznesowa wdrożenia rzeczywistych efektów projektu, co umożliwiło by funkcjonowanie wielu przedsięwzięć po ich zakończeniu.

Ponadto, diagnozę Regionalnego Ekosystemu Innowacji WSL przeprowadzono również opierając się na badaniu metodą CATI. U podstaw dociekań leży bardzo ograniczone przekonanie respondentów o istotnym (zadawalającym) potencjale istniejącego Ekosystemu. Negatywnym aspektem w tym względzie jest fakt niskiej oceny zdefiniowanych kryteriów i cech Ekosystemu, jak również fakt bardzo ograniczonej liczby respondentów gotowych do udzielenia odpowiedzi na pytanie (jedynie 34 na 100). Wskazuje to zatem na brak świadomości istnienia i istoty ekosystemu. Wyniki dla grupy udzielającej odpowiedzi zamieszczone zostały na wykresie 4.

Wykres 4. Rozkład pozytywnych opinii o Regionalnym Ekosystemie Innowacji woj. Śląskiego (dot. zdefiniowanej grupy 34% respondentów).

Źródło: opracowanie własne na podstawie CATI [N=34].

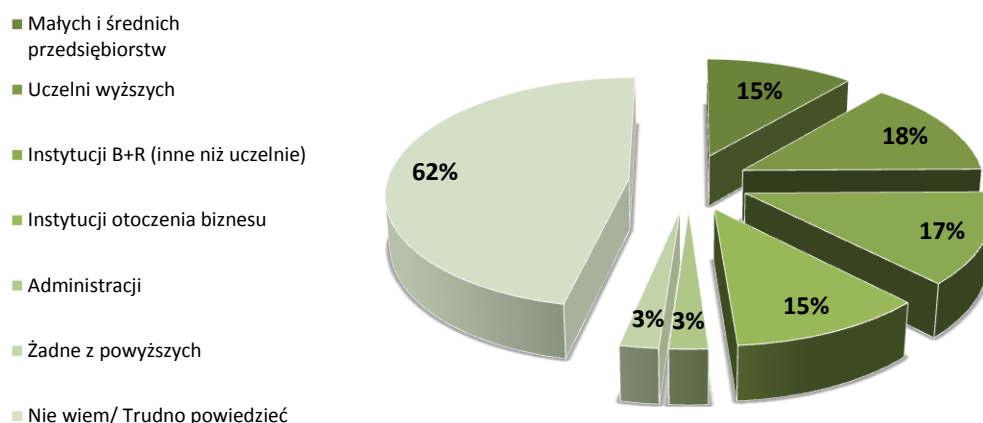
Z uwagi na brak interpretacji poszczególnych wskazań, uzyskane dane traktować należy jako miernik opinii publicznej o charakterze niereprezentacyjnym. Wobec niskich wskazań praktycznie w każdym zakresie, nie jest pocieszeniem 10% udział pozytywnych wskazań w obszarze wykorzystywania atutów woj. jest niewielkim pocieszeniem. Mówiąc zatem o kolejnym kroku w kontekście ewolucji Ekosystemu

Innowacji oczekiwać należy działań wzmacniających praktycznie w każdym z powyższych obszarów. Pozytywnych aspektów dostarcza nam analiza zawarta w punkcie B.2 niniejszego Raportu, w którym wielokrotnie odnoszono się do cech będących przedmiotem ww. Wykresu. Wówczas w większości przypadków wykazano wysoką jakość zapisów RSI WSL 2020 co rokuje zmianami wśród aktorów innowacji czyli tam, gdzie prowadzone były badania.

Dążąc do określenia obszarów doskonalenia Ekosystemu Innowacji Województwa Śląskiego, jako ważny element uznano ocenę stanu i stopnia internacjonalizacji gospodarki woj. i udziału w globalnych łańcuchach wartości (odniesienie do intencji zawartych w **Celu strategicznym 1.1**). W tym kontekście kluczowego znaczenia nabiera wiedza na temat potencjału instytucji regionalnych, co koresponduje z założeniem o ich kluczowym znaczeniu w wykonywaniu kolejnego kroku (tu wdrażania Celu strategicznego 1.1).

Przeprowadzone badanie CATI zakończyło się bardzo zaskakującym wynikiem: na 100 respondentów aż 62% wskazało na brak wiedzy w tym zakresie. Konsekwentnie dalsze dane (łącznie 133 wskazania w ramach pytania wielokrotnego wyboru) udzielone zostały przez 38% respondentów. Można zatem domniemać, iż działalność międzynarodowa ma charakter niszowy i nie jest wystarczająco doceniana przez instytucje z województwa. O ile można mówić o dużym potencjale zmian, to punkt wyjścia nie jest silną stroną województwa. Wśród osób udzielających odpowiedzi trudno było przewidzieć dalece odmienny scenariusz, aniżeli ten przedstawiony na wykresie 5. Statystycznie każdy z respondentów wskazał 3 typy podmiotów, tym samym równomierny rozkład odpowiedzi (pomijając administrację) był przewidywalny.

Wykres 5. Opinie respondentów dotyczące obecnego stopnia internacjonalizacji i udziału w globalnych łańcuchach wartości (% wskazań na poszczególne instytucje).

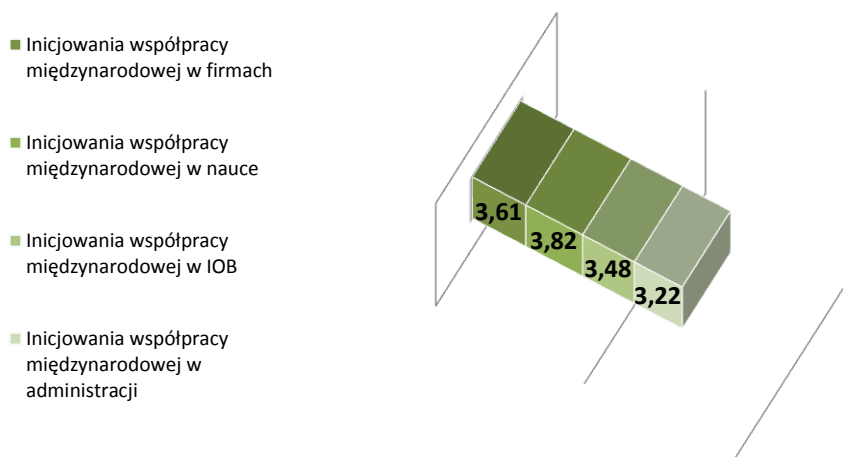
Źródło: opracowanie własne na podstawie CATI [N=133].

Dokonując bardziej szczegółowej analizy rozkładu odpowiedzi można odnieść wrażenie, iż jedynym pewnym wnioskiem z tej części analizy jest brak potencjału lub brak wiedzy w zakresie istnienia potencjału po stronie administracji (większość była zgodna). W pozostałych przypadkach dowiadujemy się tyle, że skoro nie administracja, to pozostali. Niewielka różnica po stronie instytucji B+R może świadczyć o jakimś wyróżniku, trudno to zarazem uwzględnić, jako dominanta.

Rozwinięciem powyższych treści jest próba określenia czynników świadczących o przewadze w działaniach międzynarodowych. Dociekania w zakresie strategii uczestnictwa nauki z woj. śląskiego w sieciach globalnych, jako najbardziej adekwatną uznano uczestnictwo w aliansach globalnych o unikatowej wiedzy (14% respondentów). Mniej wartości upatruje się we współpracy z globalnymi ośrodkami węzłowymi wiedzy i informacji jako podwykonawcy w wąsko zdefiniowanych zakresach (9% respondentów), oraz korzystanie z zasobów i doświadczeń światowych centrów wiedzy i informacji chcąc wyrównać dystans dzięki naśladownictwu lub przenoszeniu tzw. dobrych praktyk (9%). Najmniej (8% respondentów) wyróżniło tworzenie ośrodków doskonałości technologicznej o międzynarodowej renomie w regionie jako strategii. Próba interpretacji uzyskanych danych wskazuje na ten sam problem co wcześniej, po pierwsze 60% respondentów nie potrafiło się wypowiedzieć. Wśród uzyskanych wskazań warto zwrócić uwagę na koncentrację na uczestnictwo w aliansach globalnych. Wskazuje to zarówno na presję do posiadania specyficznej wiedzy, jest zarazem podstawą do opinii o braku postaw konkurencyjnych. Nastawieni jesteśmy do imitacji a nie tworzenia własnych ośrodków i centrów wiedzy o charakterze globalnym. Jest to zarazem bardzo ciekawy wątek wpisujący się przedmiot **Celu strategicznego 1.1.**

Aspiracje do silnego umiędzynarodowienia gospodarki województwa pozostają w silnych relacjach z oceną potencjału ludzkiego w tym względzie. Jest bowiem kwestią bezsporną, iż motorem współpracy międzynarodowej są ludzie i ich gotowość do transferu potencjału miejsca w wartości cenne z punktu widzenia łańcuchów globalnych. Przeprowadzone badania CATI wskazują (odpowiedzi udzielali przedstawiciele IOB oraz firm), iż regionalne zasoby ludzkie gotowe są przede wszystkim do inicjowania współpracy międzynarodowej w nauce oraz w firmach (por. wykres 6). Przyjmując za wartości brzegowe: 0 – wartość skrajnie negatywna i 5 – skrajnie pozytywna, średnia ocena gotowości zasobów ludzkich wyniosła kolejno 3,82 oraz 3,61. Najgorzej na tym tle wypada zdaniem respondentów inicjowanie współpracy międzynarodowej w administracji. Wyniki nie dziwią, zwłaszcza, że dostęp uczelni wyższych do środków finansowych wspomagających budowanie potencjału intelektualnego oraz partnerstwa w sieciach jest dalece większy aniżeli administracji.

Wykres 6. Opinie respondentów dotyczące gotowości regionalnych zasobów do podejmowania inicjatyw międzynarodowych (wartość średnia oceny).

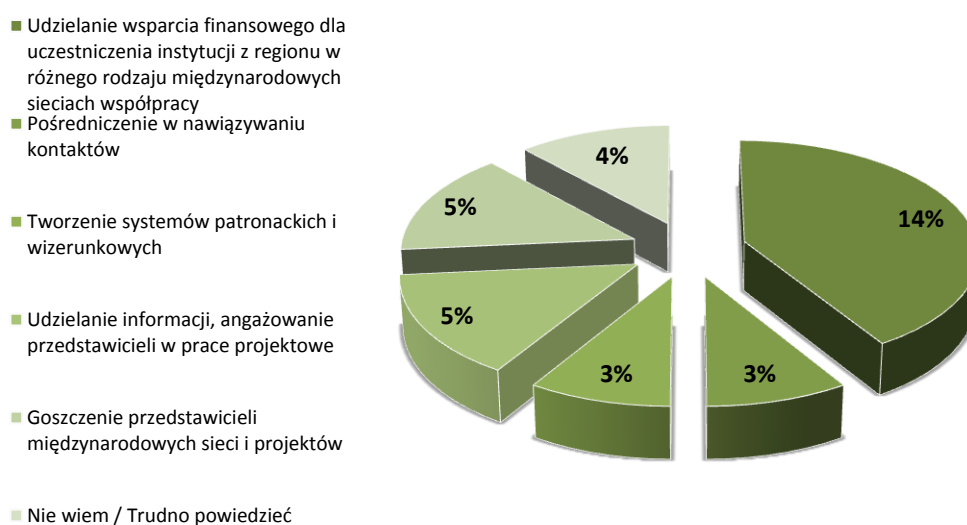

Źródło: opracowanie własne na podstawie CATI [N=100].

Proces internacjonalizacji nie jest zarazem zagrożeniem w kontekście „wypłukiwania” zasobów z regionu oraz ryzyka stworzenia standardu, w których region straci na znaczeniu na rzecz działań globalnych. Przyjmując, iż działalność na poziomie międzynarodowym nadal ma charakter niszowy, ww. problemy stanowią niezauważalne tło.

Respondenci badania rekrutujący się spośród IOB oraz MŚP oceniali wpływ form wsparcia publicznego na obecny kształt i przyszłość internacjonalizacji Ekosystemu Innowacji. Zdaniem większości (14%) aktualnie, to udzielanie wsparcia finansowego dla uczestniczenia instytucji z regionu w różnego rodzaju międzynarodowych sieciach współpracy jest determinującą formą wsparcia publicznego i ma kluczowe znaczenie dla obecnego kształtu Ekosystemu Innowacji (wykres 7).

Wykres 7. Główne formy wsparcia publicznego wpływające na obecny kształt procesu internacjonalizacji Ekosystemu Innowacji w ocenie respondentów (dot. zdefiniowanej grupy 34% respondentów).

Źródło: opracowanie własne na podstawie CATI [N=34].

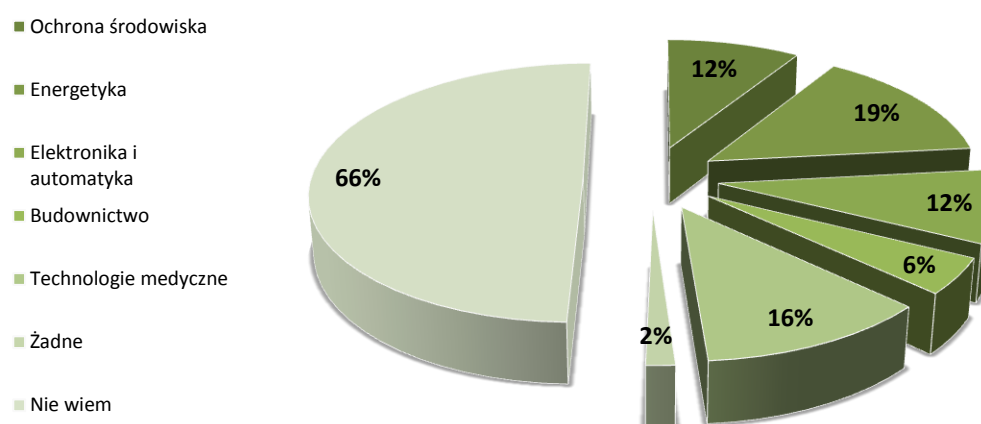
W opinii respondentów na przyszły kształt internacjonalizacji Ekosystemu Innowacji w głównej mierze będzie mieć wpływ nadal udzielanie wsparcia finansowego dla uczestniczenia instytucji z regionu w różnego rodzaju międzynarodowych sieciach współpracy. Wyniki jednoznacznie wskazują, iż w mniejszym stopniu IOB oraz MŚP w omawianym aspekcie widzą skuteczność wsparcia publicznego w formie pośrednictwa w nawiązywaniu kontaktów, tworzenia systemów patronackich i wizerunkowych, udzielania informacji, angażowanie przedstawicieli w prace projektowe czy goszczenia przedstawicieli międzynarodowych sieci i projektów.

Ocena gotowości instytucji regionu do sieciowego współtworzenia i współużytkowania infrastruktury badań przez jednostki naukowe, uniwersytety, przedsiębiorstwa i instytucje użyteczności publicznej w aspekcie: mentalności, procedur, posiadania dobrych praktyk, umiejętności zarządzania i strategicznego myślenia, współdzielenia się odpowiedzialnością czy zdolnością do inwestowania własnych środków finansowych, w opinii respondentów kształtuje się następująco: za kluczowe czynniki świadczące o gotowości instytucji regionu do sieciowego współtworzenia i współużytkowania infrastruktury badań przez jednostki naukowe, uniwersytety, przedsiębiorstwa i instytucje użyteczności

publicznej, to posiadanie dobrych praktyk, umiejętności zarządzania oraz umiejętność strategicznego myślenia.

Obecna ocena kompetencji IOB (jakość świadczonych usług) w kontekście wspierania internacjonalizacji MŚP w zakresie, m.in.: rozumienie istoty działalności międzynarodowej firm, prowadzenie programów kojarzenia potencjalnych inwestorów globalnych z obiecującymi przedsięwzięciami biznesowymi w regionie czy umiejętność wchodzenia w sieci relacji. Zdaniem respondentów to uczelnie wyższe (19% wskazań), JBR (17% wskazań), klastry i inicjatywy klastrowe (18% wskazań) oraz parki technologiczne (17% wskazań) to główni pretendenci gotowi do pełnienia roli w centrach kompetencji. Dodatkowo, wskazano na specjalizacje gotowe do organizacji w formie centra kompetencji (wykres 8.).

Wykres 8. Instytucje gotowe do pełnienia roli w centrach kompetencji w opinii respondentów (% wskazań na instytucje należące do poszczególnych sektorów).

Źródło: opracowanie własne na podstawie CATI [N=133].

Powyższy wynik potwierdza zasadność zawartości treści dokumentu RSI WSL 2020, postawionych problemów oraz wyznaczonych celów strategicznych.

Ze względu na przedmiotowy charakter badania zasadna wydała się również ocena jakości systemu edukacji na poziomie szkolnictwa wyższego w kontekście identyfikacji aspektów zadowolających funkcjonowania tego systemu. W opinii 10% respondentów relacja teoria-praktyka to pozytywny aspekt funkcjonującego systemu. Dla 11% jest nim partycypacyjność środowisk pracy w realizacji programów nauczania, zaś dla 10% badanych partycypacyjność środowisk pracy w kształtowaniu programów nauczania. Za negatywne aspekty obecnego systemu edukacji uznano prowadzenie analiz zawodów przyszłości i odpowiednio kształtowanie oferty, jak również kompleksowość wiedzy absolwenta oraz elastyczność na potrzeby rynku.

Kolejną z technik wykorzystanych w badaniu do identyfikacji Regionalnego Ekosystemu Innowacji WSL stanowiły indywidualne wywiady pogłębione.

Zdaniem jednego z respondentów IDI dotychczasowe wysiłki związane z tworzeniem relacji aktorów w różnych konfiguracjach to:

„Ruchy oddolne, bowiem działań ukierunkowanych, rekomendujących, odgórnych, czyli z poziomu regionalnego nie ma. Wręcz na spotkaniach klastrowych często jest podkreślany brak, może nie zainteresowania, ale brak pomocy ze strony regionalnej. Natomiast oczekiwania są, bo to jest jeszcze słaba struktura. (...). Tym bardziej, że w innych województwach wygląda to podobnie jednak indywidualne działania są podejmowane.(...) np. w woj. świętokrzyskim przy Urzędzie Marszałkowskim powołane zostało stanowisko do udzielania różnego rodzaju porad o wzajemnych kontaktach - parabank informacji. Osoba ta, miała odpowiadać za ułatwianie kontaktów z ministerstwami oraz pomoc w rozwiązywaniu podstawowych problemów aktorom rynkowym”.

[IDI z przedstawicielem klastra]

Podobnego zdania są wszyscy respondenci reprezentujący śląskie klastry / inicjatywy klastrowe. Aktualne przypadki działań klastrów w Województwie śląskim potwierdzają fakt inicjatyw oddolnych, co jest szczególnie cenne. **Nie widać jednak żadnego sterowania rozwojem klastrów i wskazania priorytetowych obszarów wsparcia przez władze wojewódzkie czy krajowe.** Wydaje się, że takie wskazówki powinny być publikowane, aby zainteresować firmy podjęciem działań w konkretnych obszarach i kierunkach.

Podobnego zdania są również przedstawiciele parków technologicznych i naukowych. W ich opinii, kwestie przełamywania barier w budowaniu partnerstw i kreowaniu, animowaniu, integrowaniu partnerów w ramach określonych tematów, obszarów czy kwestii horyzontalnych, wymagają jeszcze wielu wysiłków. Podkreślono, iż kluczowym elementem w tym aspekcie jest **nakierowanie nakładów na sieciowanie, tworzenie odpowiednich sieci i wspieranie działań tych sieci, by mogły działać w sposób efektywny – nie tylko deklaratywne.** Samo stworzenie warunków do powstania porozumień, platform może okazać się niewystarczające. **Należy również monitorować przebieg działań w ramach tych sieci, aby kontrolować, czy wydatki ponoszone w ramach ich działania są dobrze lokowane.**

Z perspektywy realizatorów projektów, każdy projekt w ramach pewnych działań ma ściśle określonych aktorów, tym samym narzuca ich rolę w projekcie. W opinii jednego z respondentów:

„Część zadań w projektach jest zazwyczaj nie do zrealizowania przez małe firmy. Największym jest to, że w ramach działań wynikających z innowacji, technologii innowacyjnych, wszystko musi być zakupywane z zewnętrznych firm. Wszystkie dotychczasowe wnioski były tak skonstruowane, że należało od kogoś zakupić technologie, bardzo dobre dla przemysłu. Jednak nigdy nie były wliczane koszty wytworzenia własnego produktu.(...).Jeżeli wytwarza się produkt, który chce się sprzedawać należy działać w relacjach, aby móc wykazać koszty kwalifikowane. (...). Nawet działania B2B, charakteryzuje zawsze wymiana dwóch informacji, tworzy się jakaś platforma, z której dwie strony skorzystają. Jednak nie może to być platforma udostępniona przez jednego drugiemu. To moim zdaniem podstawowy problem, z którym się spotkaliśmy”.

[IDI z realizatorem projektu]

Zdania uczestników IDI dotyczące założenia, iż województwo ma spore doświadczenie w budowaniu relacji na poziomie międzynarodowym okazały się dość zróżnicowane. Z jednej strony podkreślano brak umiejętnego wykorzystanie potencjału województwa w budowie wymiany międzynarodowej. Świadczyć może o tym fakt, że większość firm, które tworzą swoje oddziały, tworzą je w Małopolsce bądź

w województwie dolnośląskim. Niewiele dużych korporacji lokuje swoje oddziały na terenie Śląska, co też świadczy o pewnym braku dobrych struktur do organizacji takich możliwości rozwojowych. Warto w tym miejscu przytoczyć przykład, na który powoływali się wszyscy uczestnicy IDI, mianowicie - tzw. „współpraca w pasie południowym Wrocław – Katowice – Kraków”. Wszyscy respondenci zgodnie stwierdzili, iż należy traktować ten pomysł jako jeden region idący w kierunku organizacji wzajemnego współdziałania! Z drugiej zaś strony, potwierdzono, iż województwo ma doświadczenie w budowaniu relacji międzynarodowych. Zdaniem jednego z respondentów:

„Jako pierwsze z województw, województwo śląskie posiada swoją agendę w Brukseli, czyli tam gdzie rodzą się m.in. pieniądze dla regionu, gdzie można zaczerpnąć informacji u samego źródła co będzie priorytetem polityki europejskiej, co później przekłada się na działania wewnętrzne, a co można uznać za największą wartość w tym względzie? O tym, że potrafimy na Śląsku współpracować, świadczyć mogą rozległe kontakty Instytutów, które są często czołowymi placówkami badawczymi na skalę światową. Świadczą o tym kontakty sięgające nie tylko Unii Europejskiej, ale również USA czy krajów „azjatyckich”.

[IDI z realizatorem klastra]

W ocenie badanych, najwyższy w regionie poziom przygotowania do generowania i realizacji przedsięwzięć międzynarodowych posiadają szkoły wyższe oraz jednostki naukowo-badawcze, które częściej niż inne podmioty korzystają z wymiany międzynarodowej. Główny atut tych podmiotów stanowi szeroka współpraca np. z inkubatorami i parkami technologicznymi w regionie. Dzięki interdyscyplinarnej naturze skuteczniej niż inne jednostki promują one zmianę mentalności pracowników B+R i ich zespołów w zakresie roli badań dla gospodarki oraz determinują ich zaangażowanie w poszukiwanie pomysłów na biznes, podnoszą aktywność w zakresie opracowywania publikacji naukowych na światowym poziomie, tworzą warunki do współpracy z przedsiębiorstwami lokalnymi i zagranicznymi oparte o kompetycję, kształtują światopogląd studentów itp. Natomiast, wpływ dotychczasowych form wsparcia internacjonalizacji na region i instytucje, przez większość respondentów, został oceniony jako niewystarczający i niewspółmiernie niski w stosunku do możliwości wynikających z nawiązyanych kontaktów.

Według uczestników IDI zgodnie stwierdzono, iż strategia nauki w zakresie uczestnictwa w sieciach globalnych musi stanąć bliżej rzeczywistości. Zasadne zatem wydaje się włączenie studentów nie tylko w zakresie oferowanej nauki ale również programów dedykowanych dla przemysłu oraz programy, które są realnie realizowane i wdrażane później w jednostkach. Nacisk powinien zostać położony na prowadzenie kierunków dedykowanych / zamawianych przez uczelnie. Dopiero taka sytuacja pozwoli wytworzyć sieć globalną, dzięki czemu młodzież będzie miała możliwość wypowiedzenia się i uczestniczenia w mieszanych zespołach. Wydaje się, że jest to posunięcie wręcz rewolucyjne, jednak aby tak się stało konieczna jest zmiana myśli naukowców. Zdaniem respondentów:

„Trzeba stworzyć, nawet pozwolić uczelniom zarabiać. W zasadzie komercyjnych rzeczy i w ramach takich projektów pozwolić budować zespoły studentów, którzy będą w tym uczestniczyć. Cały świat tak działa. Są projekty prowadzone na uczelniach zachodnich, gdzie powołuje się mieszane grupy. Dedykuje się dla uczelni projekt, ale warunkiem jest to, że ma partnera, czyli że odbiór będzie dla produktu. Albo wręcz odwrotnie: robi się projekt i w ramach grupy powołanej prowadzi się cały cykl od promocji produktu do sprzedaży i wytworzenia.(...). Musimy więcej uzyskiwać działań uczelni, bo to jest według mnie olbrzymi

potencjał młodzieży, naukowców, wymiany myśli, który ciągle jest za mało zaktywizowany. Powinniśmy tak pracować, tak pracuje Uniwersytet Stanforda. Dlaczego oni odnoszą sukcesy? Dlatego, że te grupy są od początku tak tworzone. Uniwersytety Niemieckie też tak działają”.

[IDI z realizatorem projektu]

Oceniając dotychczasowe wysiłki w budowaniu wspólnej infrastruktury badawczej i korzyści, jakie osiąga się dzięki takim działaniom okazuje się, iż – zdaniem uczestników IDI - wspólne inwestycje to znikomy odsetek realizowanych działań związanych z rozbudową infrastruktury badawczej. Zazwyczaj poszczególne podmioty realizują projekty, działania związane z rozbudową swojej własnej infrastruktury. Często doprowadza to do tego, że w kilku miejscach w województwie jest dokładnie taka sama infrastruktura i to jest olbrzymi problem, który ma miejsce. Przyczyn takiego stanu rzeczy można się doszukiwać w braku koordynacji pomiędzy różnymi źródłami finansowania, wspierania poszczególnych projektów, które niekiedy się powielają, niekiedy zaś nie mają odpowiedniego potencjału. Widoczny jest nadal brak „szerszego myślenia”, które jednemu działaniu nadaje pewnego myślenia komplementarnego, łączenia różnych technologii, w których kompetencje są w posiadaniu różnych podmiotów.

Opinie uczestników badania, dotyczące stanu rozwoju podsystemu komercjalizacji pomysłów i rozwoju nowych innowacyjnych firm oraz mapa instrumentów finansowego wsparcia pomysłów biznesowych i biznesu, jak również mapa kluczowych inicjatyw dot. kreatywności i innowacyjności dla społeczeństwa zostały zaprezentowane w poniższych podrozdziałach.

2.4.1. Stan rozwoju podsystemu komercjalizacji pomysłów i rozwoju nowych innowacyjnych firm

Podsystem komercjalizacji pomysłów i rozwoju nowych innowacyjnych firm uznany został, jako istotny element Ekosystemu Innowacji Województwa Śląskiego, tym samym poddany odrębnej analizie w ramach dodatkowego problemu badawczego. Identyfikacja i interpretacja podsystemu bazowała przede wszystkim na przeprowadzonych panelach ekspertów, wywiadach i badaniu CATI, choć podstawowych treści w tym względzie dostarczyła również analiza desk research.

W opinii ekspertów, podsystem komercjalizacji w regionie nie został jeszcze wypracowany. Brak jest efektywnej współpracy świata nauki z biznesem oraz wymiany informacji na linii nauka-biznes. Eksperti podkreślają, iż dobre pomysły, które można nazwać innowacyjnymi to pomysły nadal nieliczne. Zdaniem jednego z ekspertów:

„W ciągu 4 lat realizacji projektu mieliśmy ponad 200 spotkań z pomysłodawcami z całej Polski, z których 38 pomysłów skierowaliśmy do preinkubacji – przebadania ich pod kontem np. stopnia innowacyjności patentowej, z czego na dzień dzisiejszy zostało utworzonych zaledwie 8 spółek. Oznacza to, iż poziom weryfikacji jest ogromny. Oczekiwania względem uczelni są takie, iż jeżeli propozycja zostanie zweryfikowana / przebadana na uczelni i okarże się trafna – wtedy jest dopiero szansa na realizację przedsięwzięcia i jego realizacji na rynku. Ewidentnie jest to przykład braku długofalowego myślenia strategicznego. Zarówno przedsiębiorcy, jak i uczelnie wymagają przekonania, że stanowią elementy połączone w większym systemie – dlatego istnieje ogromna potrzeba interakcji między nimi“.

[opinia eksperta]

Ponadto, zwrócono uwagę na problem z identyfikacją praw własności intelektualnej, które uniemożliwiają skuteczne podejmowanie innowacyjnych działań zarówno przez uczelnie, które rzadko posiadają rzeczników ds. patentów, jak i przedsiębiorców, dla których kwestie własności intelektualnej nadal są mało oczywiste i często niezrozumiałe z powodu niedopracowanego systemu prawnego w tym aspekcie.

Mimo wspomagania komercjalizacji pomysłów i rozwoju nowych innowacyjnych firm w województwie ze źródeł publicznych poprzez np. fundusze typu venture czy działania sieci aniołów biznesu bądź fundusze pożyczkowe, problem komercjalizacji pomysłów – zarówno w przypadku uczelni wyższych, jak i przedsiębiorców, wiąże się albo z niewłaściwie określonymi kryteriami wyboru beneficjenta, albo z brakiem możliwości komercjalizacji własnych wyników badań przez pracowników naukowych czy doktorantów. Dlatego, o ile w pierwszym przypadku nowa RSI WSL 2020 może mieć wymierny wpływ, o tyle w drugim przypadku wydaje się, że ze względu na autonomię uczelni wyższych w omawianym aspekcie – pozostaje to w kwestii regulacji wewnętrznych tych podmiotów.

W związku z powyższym, kolejne pytanie adresowane do ekspertów brzmiało: *Jak obecna sytuacja, w kontekście mechanizmu komercjalizacji, wpływa na możliwość osiągnięcia celów Strategii?* W opinii ekspertów:

„Niewątpliwie ograniczająco. Wszystko zależy od świadomości problemu wśród IOB. Tutaj niewątpliwie jest duże pole do popisu zintensyfikowanych działań dla Centrów Transferu Technologii. To jednak zależy od sposobu finansowania tych jednostek. Dobrze było by, jednostki te stały się organami niezależnymi i miały możliwość pozyskiwania środków na swoją działalność i pełniłyby rolę tzw. katalizatora procesów komercjalizacji co znacznie wpłynęłoby na efektywność ich działania i całego podsystemu “.

[opinia eksperta]

Zdaniem innego z ekspertów uczestniczących w panelu:

„Mam wrażenie, że nie wszystko co odnosi się do strategii województwa jest bezpośrednio związane z tym, co się w tym województwie dzieje. Mamy bowiem sygnału od naszych rzeczników patentowych, że na poziom innowacyjności będzie miało również wpływ wprowadzenie patentu europejskiego co przyczyni się do wzrostu kosztu całego postępowania. Samo postępowanie odwoławcze również będzie później raczej niedostępne dla takiego zwykłego wynalazcy i tu pojawia się problem z tym, jak wesprzeć osoby, które mają pomysły i chciałyby ochronić swoją własność. Pojawia się zatem pytanie, czy istnieje możliwość stworzenia Regionalnego Funduszu Patentowego, którego zadaniem będzie wspieranie regionalnych pomysłodawców, udzielając im pożyczek w ramach programów regionalnych. Przede wszystkim pozwoli to na zatrzymanie lokalnych pomysłodawców w regionie i będzie przeciwdziałać ich migracji do zagranicznych korporacji“.

U podstaw podsystemu leży silne przekonanie środowisk o dużym potencjale rozwojowym sfery B+R oraz dużej liczby instytucji i inicjatyw zorientowanych na rozwój innowacyjnych firm (klastry, instytucje otoczenia biznesu). Próba zdiagnozowania opinii przedstawicieli środowiska innowacyjnego w województwie dostarczyła ciekawych (choć kolejny raz pozostawiających wiele do życzenia) danych.

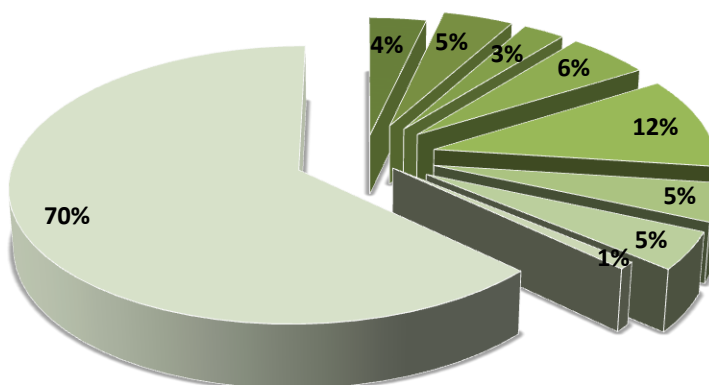
Zaskakująco duża część uczestników dała do zrozumienia, iż tematyka komercjalizacji pomysłów jest im obca. Konsekwentnie poszukiwanie argumentów do dalszych działań nastąpiło na mało licznej grupie zaledwie 41 osób. Skala uzyskanych odpowiedzi nie daje podstawy do wyciągania bezpośrednich wniosków natomiast można postawić tezę, iż inicjatywa tworzenia Regionalnego Systemu Komercjalizacji Pomysłów Biznesowych może mieć rację bytu, opowiedziało się za nim 32% wszystkich uczestników badania (co stanowi 65% populacji wyrażających opinię). Jedynie w 9% populacji zanegowano sens podsystemu. Przyczyn takiego stanu rzeczy należy upatrywać przede wszystkim w ograniczonej identyfikacji samego dokumentu RSI WSL 2020, tym samym niedostatecznie silnie intencja tworzenia całego Ekosystemu Innowacji ugruntowana jest w regionie. Nie należy tego odczytywać jako błąd, z uwagi na brak masy krytycznej po stronie komunikacji RSI WSL 2020 z odbiorcami. Na takim etapie jest obecnie ten dokument. Dynamicznej zmiany oczekiwać należy wraz z ogłoszeniem pierwszych konkursów w ramach RPO 2014-2020 i pozostałych programów wsparcia.

Rozwinięciem powyższych treści jest przeprowadzona analiza mechanizmów mogących pełnić integralną część podsystemu komercjalizacji pomysłów w województwie śląskim (są obecne i prowadzą działalność operacyjną). Badanie w niniejszej części gromadziło pozytywne opinie w odniesieniu do zadanych mechanizmów. Obraz uzyskany po przepytaniu 100 osób wskazuje na bardzo ograniczoną wiedzę uczestników w przedmiocie badania. Największy odsetek wskazań stanowiły: dostęp do wiedzy na uczelniach (23%), dostęp do patentów (21%) oraz dostęp do wiedzy na temat trendów w gospodarce (20%). Wyniki jednoznacznie wskazują na determinującą rolę IOB w kształtowaniu RSI WSL.

Natomiast, wśród elementów podsystemu komercjalizacji pomysłów w województwie śląskim, będących obecnie na zadowalającym poziomie – w opinii uczestników CATI znalazły się:

Wykres 9. Elementy podsystemu komercjalizacji pomysłów w województwie śląskim, znajdujące się aktualnie na zadowalającym poziomie w opinii respondentów (% wskazań przypadający na każdą odpowiedź).

- Mechanizmy oceny gotowości rynkowej pomysłów biznesowych
- Mechanizmy pre-inkubacji (na uczelniach)
- Mechanizmy dedykowane inkubacji firm (inkubatory i ich jakość)
- Dostępność mentoringu dla młodych przedsiębiorców przez doświadczonych biznesmenów
- Dostępność do profesjonalnych szkoleń
- Mechanizmy przewidywania trendów
- Dostęp do instrumentów inżynierii finansowej
- Żadne

Źródło: opracowanie własne na podstawie CATI [N=133].

Jak prezentuje powyższy wykres, jedyny widoczny element podsystemu w opinii uczestników badania stanowi głównie dostęp do profesjonalnych szkoleń. Przyczyn takiego stanu rzeczy należy upatrywać

z jednej strony w tym, iż aktualny system dotacyjny w kontekście pomysłów biznesowych jest niestety dysfunkcyjny – z drugiej strony w tym, iż nie można jeszcze mówić o podsystemie komercjalizacji pomysłów na biznes.

Wartościowych treści, będących zarazem próbą interpretacji zebranych danych ilościowych, stały się wywiady indywidualne. Zdaniem rozmówców propozycje związane z rozwojem Ekosystemu Innowacji w kontekście poszukiwania rozwoju pomysłów na biznes są nadal niedojrzałe.

Przedstawiciel jednego z Parków Technologicznych zweryfikował gotowość instytucji regionu do identyfikacji i oceny gotowości rynkowej pomysłów na biznes, w następujący sposób:

„Nie wypracowaliśmy sobie w województwie w dużej mierze systemu, czy instytucji analizy pomysłów na biznes, zwłaszcza tych innowacyjnych. Jest parę instytucji, które mają pewne doświadczenia, są to najczęściej instytucje otoczenia biznesu, które np. realizowały projekty związane z komercjalizacją w ramach np. Działania 3.1 PO IG i to są cenne doświadczenia. (...) Uczelnie nie doczekały się jeszcze spektakularnych sukcesów związanych z wykorzystaniem pomysłów, patentów, które funkcjonują w ich zasobach, jak również w pewien sposób wykreowania z tych technologii pomysłów realnych (rynkowych), które można by w różny sposób, przyjmując różne strategie, komercjalizować. Zatem, jeżeli to nie będą działania spójne, nierozproszone, to nie wypracujemy pewnej silnej strony, pewnych kompetencji związanych właśnie z tym problemem, który mamy aktualnie (...)”.

[IDI z przedstawicielem parku technologicznego]

Powstaje zatem pytanie, w jaki sposób doprowadzić do tego, aby pewna technologia, pewien patent, a następnie pewna metoda wykorzystania właśnie tej technologii stała się realnym pomysłem na biznes, który może być przekształcony w dobry biznes?

Ponadto, zdaniem ekspertów, wizja stworzenia Ekosystemu Innowacji w kontekście poszukiwania rozwoju pomysłów na biznes z pewnością pomoże zacieśnieniu współpracy instytucji naukowych ze światem biznesu co umożliwi szerszy dostęp do nowocześniejszych technologii oraz informacji zarówno od strony technologicznej, naukowej oraz komercyjnej, która umożliwi wdrażanie komplementarnych produktów w regionie.

Mimo tego, iż IOB (np. fundusze pożyczkowe, poręczeniowe, załączkowe, sieci aniołów biznesu itp.) są otwarte na wszelkie działania - w sensie deklarowania otwartości na pomysły, czego przykładem w wymiarze praktycznym jest np. tworzenie kolejnych parków przemysłowych i technologicznych w województwie, to jednak – zdaniem respondentów:

„ (...) większość z nich, to instytucje, które są współfinansowane ze środków UE - szczególnie w tej perspektywie, która jeszcze funkcjonuje. Dlatego, moim zdaniem, jest jeszcze za wcześnie, żeby skutecznie określić tego typu stopień gotowości”.

[IDI z przedstawicielem parku technologicznego]

Pojawiają się również i krytyczne opinie w tej kwestii:

„Nie ma takich instytucji i uważam, że nie są potrzebne. Tę rolę pełnią różne krajowe programy, jak np. PARP 8.1 i 8.2, systemy grantów i dofinansowania działalności”

innowacyjnej oraz RPO w każdym województwie. Choć działają różne agencje wojewódzkie to nie pokazuje się nigdzie ich efektów działalności, zatem trudno jest ocenić pożytek z ich istnienia. Uważam, że brak jest widocznej działalności regionalnych izb gospodarczych, które przede wszystkim powinny zabiegać i generować pomysły na biznes dla swoich członków”.

[IDI z przedstawicielem klastra]

W opinii ekspertów gotowość regionalnych instytucji do włączenia się w proces komercjalizacji zależy od etapu ich rozwoju. Niemniej jednak, w opinii ekspertów, instytucje w województwie śląskim są dobrze przygotowane do współtworzenia podsystemu komercjalizacji w regionie.

Ponadto, zdaniem uczestników wywiadów, działania ukierunkowane na poszukiwanie trendów w specjalizacjach / branżach są coraz częściej podejmowane. Najlepszym tego przykładem jest organizowanie Foresight'ów technologicznych czy branżowych. Z perspektywy przedstawicieli parków naukowo-przemysłowych i technologicznych aktualnym działaniem związanym z poszukiwaniem trendów w specjalizacjach lub branżach jest kreowanie obserwatoriów technologicznych. Tego typu inwestycja związana jest nie tylko z próbą poznania regionalnych zasobów, ale również próbą szukania trendów, które mogą zostać wykorzystane przez regionalne instytucje w budowaniu partnerstwa zarówno na poziomie lokalnym, jak i regionalnym.

Opinie o sposobie podejścia do organizacji podsystemu komercjalizacji pomysłów i rozwoju nowych innowacyjnych firm, potrzeb w zakresie kreowania mechanizmów komercjalizacji pomysłów czy roli środków publicznych, są bardzo zróżnicowane. Z jednej strony zgodnie dostrzega się **pewne obszary, w których rynek nie jest zainteresowany dużym ryzykiem, zatem nie będzie angażować środków prywatnych w realizację projektów. Z drugiej strony, bez decyzji o wsparciu istotnych z perspektywy województwa działań oraz komercjalizacji pomysłów, jak również aktywności w kluczowych obszarach – same instrumenty rynkowe nie rozwiążą tego problemu.** Chęć realizacji pionierskich projektów determinuje skala wsparcia procesów komercjalizacji, zatem **olbrzymią rolę powinny odegrać władze w kreowaniu publiczno-prywatnych instrumentów i narzędzi w postaci np. funduszy, które by zakładały nie tylko szukanie najlepszych pomysłów, ich preinkubację, ale również dalsze ich finansowanie w pewien sposób zwrotny.** Takie podejście władz i ich aktywność w tym aspekcie z pewnością doprowadzi do wzrostu w kluczowych obszarach i specjalizacjach województwa do komercjalizacji wiedzy, oraz osiągania pewnej przewagi, która doprowadzi do zaistnienia regionu na rynkach międzynarodowych. **W kreowaniu podsystemu komercjalizacji pomysłów i rozwoju nowych innowacyjnych firm należy w sposób szczególny uwzględnić rolę parków technologicznych.** Odgrywają one olbrzymią rolę w procesie komercjalizacji pomysłu, gdyż to do nich zgłaszają się w dużej mierze osoby dysponujące pomysłami, które na razie są na zbyt wstępnym etapie, aby móc zgłosić się z nimi do podmiotów komercyjnych. Parki, jeżeli dysponują w danym momencie odpowiednimi środkami, danymi projektami mogą przeprowadzić te pomysły, aby mogły później zacząć funkcjonować na rynku. Jednak tutaj pojawia się problem – gdy kończy się finansowanie projektu, kończy się również aktywność parku. Dlatego warto się zastanowić, czy pewne działania nie powinny posiadać szerszych ram czasowych niż tylko dwa lata? Może wtedy, w sposób bardziej optymalny i efektywny, stanowić będą pewien system wsparcia komercjalizacji pomysłów?

Podstawowy problem stanowi również **brak doświadczenia,** jak również **brak „narzędzi”,** które mogły by stanowić podstawę do analizy wartości danego wstępnego pomysłu, danej technologii czy metody wykorzystania danej technologii. Narzędzi bądź instrumentów, które wstępnie pozwoliłyby oszacować

ewentualną rentowność realizacji danego wstępnego pomysłu w przyszłości. Dlatego rekomenduje się wytworzenie pewnego pakietu narzędzi/instrumentów, które w zależności od danej specyfiki pn. branży, będą wykorzystywane a jako całość, dadzą ewentualną „projekcję przyszłości” z perspektywy rentowności tego przedsięwzięcia. Ponadto, równie ważne wydaje się wypracowanie pewnych struktur instytucjonalnych, do których beneficjent mógłby się zgłosić by takie narzędzia wykorzystać. Wówczas narzędzia te mogłyby być udostępnione za darmo, np. na podstawie mowy o wsparciu doradczym lub doradczo-specjalistycznym. Bez wątplenia, rola środków publicznych w finansowaniu innowacyjnych i nowatorskich działań w województwie śląskim, których rynek sam nie sfinansuje, jest olbrzymia. Rozważania na temat podsystemu komercjalizacji są zatem ideą wartą do rozwijania i precyzowania. W praktyce należy zarazem oczekiwać, iż jego siła i skuteczność będzie funkcją siły związku pomiędzy instytucjami prywatnymi i publicznymi środkami na ten cel. Nie ulega natomiast wątpliwości, iż sam podsystem zarządzany powinien być przez podmioty rynkowe.

2.4.2. Mapa instrumentów finansowego wsparcia pomysłów biznesowych i biznesu

Kontynuując myśli dot. podsystemu komercjalizacji pomysłów biznesowych, mimo problemów zasygnalizowanych przez ekspertów, uczestników wywiadów, pozytywnych odczuć dostarcza przygotowana mapa instrumentów finansowego wsparcia pomysłów biznesowych i biznesu.

Na potrzeby przedmiotowej analizy określono, iż grupa instytucji mogących tworzyć ekosystem wsparcia finansowego innowacyjnych start-upów w województwie śląskim to przede wszystkim fundusze kapitału zalążkowego (tzw. seed capital), *sieci aniołów biznesu* (business angels), a w przypadku spółek o już zdiagnozowanym wysokim potencjale wzrostowym, oferta istniejących funduszy inwestycji kapitałowych (typu private equity/venture capital). Dodatkowo, uzupełniające wsparcie w inkubowaniu pomysłów biznesowych może stanowić również oferta lokalnych instytucji udzielających preferencyjnych pożyczek oraz możliwości pozyskania bezzwrotnych dotacji współfinansowanych z Funduszy Strukturalnych UE. Na względzie należy tutaj mieć przede wszystkim wsparcie w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, jak również możliwość otrzymania stosunkowo niewielkiego wsparcia inwestycyjnego na rozwój przedsięwzięć biznesowych z Działania 6.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, finansowanego ze środków EFS.

Przypuszczenia zasygnalizowane w pkt.1: *Stan rozwoju podsystemu komercjalizacji pomysłów i rozwoju nowych innowacyjnych firm*, potwierdza również zdanie uczestników IDI, w opinii których system dotacyjny w kontekście pomysłów biznesowych jest systemem dysfunkcyjnym. Dla przykładu, **działania finansowane ze środków europejskich w ramach programu PO KL zakładają wsparcie pomysłów biznesowych z perspektywy np. płci czy wieku. W praktyce, okazuje się, iż wymienione kryteria, są w ogóle nie związane z analizą pomysłu biznesowego! Służą jedynie preferowaniu pewnych grup faworyzowanych.** Przykład jednoznacznie wskazuje na problem łączenia trzech odrębnych kwestii – problemów rynku pracy, integracji społecznej i przedsiębiorczości. **Chcąc mówić o inkubacji pomysłów należy zatem zmienić to podejście tak, aby móc wyselekcjonować najlepsze pomysły bez względu na to, czy to jest pomysł kobiety czy osoby po 50. roku życia.** W oczywisty sposób widoczne stają się błędy tego mechanizmu, który aktualnie funkcjonuje.

Aspekt funduszy pożyczkowych w regionie niestety pokazuje, iż – jak na razie – ta kultura przedsiębiorczości jest nadal słaba. Pewne predyspozycje kulturowe prowadzą do tego, iż Polacy w dużej mierze boją się podjąć ryzyka związanego z przedsiębiorczością na warunkach czysto komercyjnych. Ta sytuacja prowadzi do spadku wykorzystania pomysłów, które posiadają poszczególne jednostki, to zaś

stwarza już realny problem – „pomysłów w szufladach”. Należy się zatem zastanowić, jak – w narzuconych przez UE ramach – doprowadzić do wykorzystania tych pomysłów? Z pewnością kluczowym elementem jest tutaj to, aby proces preinkubacji był jak najlepiej zrealizowany i pomógł uczyć, jak tworzyć modele biznesowe gotowe na pozyskanie środków.

Dokonując inwentaryzacji, tego typu instytucji w regionie śląskim, jako podstawowe kryterium określono siedzibę, uwzględniając zarazem za spełnienie tego kryterium posiadanie oddziału lub przedstawicielstwa na terenie województwa. Przyjęto zarazem założenie, iż instytucje tj. fundusze rynku seed/venture capital czy sieci business angels, poszukując atrakcyjnych projektów biznesowych, nie stosują ograniczeń regionalnych. Tym samym posiadają w większości zasięg działalności ogólnopolski, obejmujący również województwo śląskie, wzbogacając w ten sposób potencjał finansowy na analizowanym terenie. Podobnej interpretacji użyto w odniesieniu do wybranych instytucji w Polsce, w tym m.in. podmiotów mających siedzibę w Warszawie, jak również zlokalizowanych w sąsiadujących województwach (m.in. w małopolskim czy łódzkim) posiadających jednocześnie odpowiednią markę i doświadczenie w zakresie finansowania pomysłów biznesowych i firm.

W badaniu została zastosowana metoda triangulacji – łączenia metod jakościowych i ilościowych typu „desk research”, wywiady telefoniczne oraz indywidualne wywiady pogłębione IDI z przedstawicielami Parków. Identyfikacja aktywnych instytucji w województwie śląskim odbyła się poprzez weryfikację dostępnych baz danych instytucji otoczenia biznesu, zamieszczonych m.in. na Portalu Innowacji (www.pi.gov.pl), baz danych realizowanych projektów współfinansowanych ze środków UE zamieszczonych m.in. na witrynie Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości (www.parp.gov.pl), portali informacyjnych, czy danych z instytucji zrzeszających tego typu instytucje w kraju (takich jak np. Polskie Stowarzyszenie Inwestorów Kapitałowych (psik.org.pl), Stowarzyszenie Organizatorów Ośrodków Innowacji i Przedsiębiorczości w Polsce (www.sooip.org.pl)). Potwierdzenie dostępności aktualnej oferty tych instytucji odbyło się za pomocą sprawdzenia bieżących informacji z witryn internetowych poszczególnych instytucji jak również poprzez rozmowy telefoniczne z przedstawicielami wybranych instytucji wsparcia innowacji z województwa śląskiego oraz konsultacje z ekspertami rynku inwestycji typu *early stage* z województwa śląskiego.

Dane instytucji spełniające ww. kryteria w podziale na poszczególne typy przedstawione zostały poniżej:

Fundusze kapitału zalążkowego (*seed capital*)²⁸

Fundusze *seed capital* zlokalizowane na terenie woj. śląskiego

I.p.	Nazwa instytucji	Dane kontaktowe	Uwagi/komentarze
1.	Technobit Venture Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. w Bielsku - Białej	ul. Cieszyńska 365, 43-382 Bielsko - Biała tel. 33 816 91 62, 33 818 47 79 e-mail: msocha@arrsa.pl	www.technobit.pl www.arrsa.pl (fundusz współfinansowany z dział. 3.1 POIG)
2.	Akcelerator Technologiczny TECHNOPARK GLIWICE	Park Naukowo-Technologiczny sp. z o.o. TECHNOPARK GLIWICE ul. Konarskiego 18C, 44-100 Gliwice tel. 32 335 85 00 fax: 32 335 85 00 e-mail: atg@technopark.gliwice.pl	www.technopark.gliwice.pl/atg Nabór nowych Pomysłów do Akceleratora Technologicznego Gliwice został przerwany do odwołania. (fundusz współfinansowany z dział. 3.1 POIG)
3.	Park Naukowo- Technologiczny Euro-Centrum Sp. z o.o.	ul. Ligocka 103, 40-568 Katowice tel. 32 783 43 06 fax. 32 250 47 85 e-mail: b.swiderek@euro-centrum.com.pl	www.kapitaldlaenergii.pl (fundusz współfinansowany z dział. 3.1 POIG)
4.	Fundusz Kapitału Zalążkowego Silesia Fund Sp. z o.o. SKA	ul. B. Krawczyka 2/9, 40-423 Katowice tel. 32 350 61 84 fax. 32 350 61 84 e-mail: biuro@silesiafund.pl	www.silesiafund.pl (fundusz współfinansowany z dział. 1.2.3 SPO WKP)

Pozostałe, wybrane fundusze typu *seed capital* o zasięgu ogólnopolskim, posiadające siedzibę poza województwem śląskim:

I.p.	Nazwa instytucji	Dane kontaktowe	Uwagi/komentarze
1.	Spółka Zarządzająca Funduszami Kapitału Zalążkowego SATUS Sp. z o.o. S.K.	SATUS Venture Sp. z o.o. ul. Oleandry 2,30-063 Kraków tel.: 12 294 72 1 fax: 12 294 72 16 e-mail: dmajewski@satus.pl	www.satus.pl
2.	Start Money Fundusz Zalążkowy	Centrum Innowacji - Akcelerator Technologii Fundacja Uniwersytetu Łódzkiego ul. Matejki 21/23, II p. pok. 216;90-327, Łódź, tel.: 42 635 49 84, fax: 42 635 49 85 e-mail: fundusz@startmoney.pl	www.startmoney.pl
3.	Fundusz Inwestycyjny „Innowacja kluczem do sukcesu”	Bełchatowsko Kleszczowski Park Przemysłowo Technologiczny Sp. z o. o Biuro projektu: ul. Ciepłownicza 5, 97- 400 Bełchatów tel: 44 733 11 65 e-mail: biuro@innowacja-sukces.pl	www.innowacja-sukces.pl
4.	Inwestycje Kapitałowe	<i>Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego</i> ul. Kordylewskiego 11, 31-542 Kraków tel. +48 12 617 66 81 +48 12 417 74 04 fax +48 12 617 66 66 inwestycje.kapitalowe@marr.pl	www.marr.pl

²⁸ W tym współfinansowanych przez UE w ramach Działania 3.1 „Inicjowanie działalności innowacyjnej” POIG 2007-2013 oraz Działania 1.2.3 „Wspieranie powstawania funduszy kapitału zalążkowego typu seed capital” SPO-WKP 2004-2006

5.	JCI Venture Sp. z o.o.,	Park i Inkubator Lifescience (grupa Jagiellońskie Centrum Innowacji) ul. Bobrzyńskiego 14, 30-348 Kraków tel. 12 297 46 00 e-mail: jciventure@jci.pl	www.jciventure.pl
6.	Innovation Nest	Innovation Nest ul. Ludwinowska 7/9, 30-331 Kraków e-mail: innest@innovationnest.pl	www.innovationnest.pl
7.	Fundacja Nowe Technologie	<i>Fundacja Nowe Technologie</i> <i>Ul. Mickiewicza 1/5</i> <i>33-100 Tarnów</i> tel. 1) 636 12 34, fax: 14 690 80 77 e-mail: biuro@fundacjanowetechnologie.pl	www.fundacjanowetechnologie.pl
8.	BBI Seed Fund	Biuro w Warszawie Złote Tarasy budynek Skylight ul. Złota 59; 00-120 Warszawa tel. 22 378 55 50, fax. 22 378 55 51 e-mail: kontakt@bbiseed.pl	www.bbiseed.pl
9.	Business Angel Seedfund Sp. z o.o. S.K.A.	Biuro w Warszawie: ul. Nowogrodzka 50 lok. 450; 00-695 Warszawa tel: 22 821 97 70, fax: 022 821 97 71 e-mail: inwestycje@seedfund.pl	www.seedfund.pl
10.	IQ Partners S.A.	ul. Wołoska 7 02-675 Warszawa Budynek Mars, wejście C, 5 piętro tel.: 22 567 00 00 fax: +22 567 00 01 e-mail: biuro@iqpartners.pl	www.iqpartners.pl

Sieci Aniołów Biznesu Fundusze (*business angels*)

Sieci Aniołów Biznesu zlokalizowane na terenie woj. śląskiego

I.p.	Nazwa instytucji	Dane kontaktowe	Uwagi/komentarze
1.	Secus Wsparcie Biznesu Sp. z o.o.	ul. Paderewskiego 32c; 40-282 Katowice tel. 32 3520013, fax. 32 3520014 e-mail: lowcybiznesu@secus.pl	www.lowcybiznesu.pl
2.	Ponadregionalna Sieć Aniołów Biznesu – Innowacja	Fundacja Instytut Nauk Ekonomicznych i Społecznych ul. Warszawska 36, 40-010 Katowice tel: 32 601 22 69 e-mail: biuro@ines.org.pl	www.psab.pl
3.	Kobięca Sieć Aniołów Biznesu (KSAB)	Instytut Rozwoju Przedsiębiorczości Kobiet ul. Warszawska 36 (III p.) 40-010 Katowice tel. 32 601-22-69 e-mail: kontakt@ksab.pl	www.ksab.pl

Pozostałe, wybrane sieci typu *business angels* o zasięgu ogólnopolskim, posiadające siedzibę poza województwem śląskim:

I.p.	Nazwa instytucji	Dane kontaktowe	Uwagi/komentarze
1.	Lewiatan Business Angels	Polska Konfederacja Pracodawców Prywatnych Lewiatan ul. Zbyszka Cybulskiego 3, 00-7227 Warszawa tel. 22 55 99 968 ,fax 22 55 99 930 e-mail: info@lba.pl	www.lba.pl
2.	PolBAN Business Angels Club	Biuro: Horizon Plaza ul. Domaniewska 39a 02-672 Warszawa Siedziba: ul. Fordońska 393 85-766 Bydgoszcz tel. 22 208 27 06, 22 224 10 87 fax 22 208 27 60 e-mail sekretariat@polban.pl	www.polban.pl
3.	Sieć Inwestorów Prywatnych SATUS	SATUS Venture Sp. z o.o. ul. Oleandry 2,30-063 Kraków tel.: 12 294 72 15 faks: 12 294 72 16 e-mail: projekty@satus.pl	www.satus.pl
4.	Gildia Aniołów Biznesu	Łódzka Agencja Rozwoju Regionalnego S. A. ul. Tuwima 22/26,90-002 Łódź tel. 42 664 37 61, 42 664 37 52 email: kontakt@aniolybiznesu.org	www.aniolybiznesu.org

Fundusze typu private equity/venture capital

Fundusze zlokalizowane na terenie woj. śląskiego

I.p.	Nazwa instytucji	Dane kontaktowe	Uwagi/komentarze
1.	Socrates Investment SA	ul. Sowińskiego 46, 40-018 Katowice fax. 32 209 94 20 tel. 32 352 06 90 e-mail: i.kruczynska@socratesinvestment.pl	www.socratesinvestment.pl
2.	Secus Asset Management S.A.	ul. Paderewskiego 32c, 40-282 Katowice tel. 32 352 00 13 fax . 32 352 00 14	www.secus.pl
3.	SILESIA Capital Fund	ul. Ułańska 19, 42-600 Tarnowskie Góry tel. 32 397 62 01 fax 32 397 62 19 e-mail: biuro@silesiacapital.eu	www.silesiacapital.eu
4.	TechMine Fund S.A.	ul. Grabowa 2; 40-172 Katowice tel. 32 720 23 25 e-mail: biuro@techminefund.pl	www.techminefund.pl

Pozostałe, wybrane fundusze typu *private equity/venture capital* o zasięgu ogólnopolskim, posiadające siedzibę poza województwem śląskim:

I.p.	Nazwa instytucji	Dane kontaktowe	Uwagi/komentarze
1.	MCI Management S.A.	Warszawskie Centrum Finansowe ul. Emilii Plater 53; 00-113 Warszawa tel. 22 540 73 80 fax. 22 540 73 81 e-mail: office@mci.eu	www.office@mci.eu

2.	Enterprise Investors	Warszawskie Centrum Finansowe ul. Emilii Plater 53, 00-113 Warszawa tel.: 22 458 85 00, fax: 22 458 85 55 e-mail: info@ei.com.pl	www.ei.com.pl
3.	Xevin Investments Sp. z o.o.	ul. Jelinka 32; 01-646 Warszawa, Polska tel. 22 211 21 66, fax.22 616 09 50 e-mail: contact@xevin.eu	www.xevin.eu
4.	Fundusz Giza Polish Ventures I (GPV I)	Businessman Institute ul. Trakt Lubelski 40a, 04-870 Warszawa tel: +22 208 62 42 e-mail: info@gpventures.pl	www.gpventures.pl
5.	Skyline Investment S.A.	Al. Komisji Edukacji Narodowej 18, lok 3b, 02-797 Warszawa tel. 22 859 17 80 faks 22 859 17 90 e-mail: zarzad@skyline.com.pl	www.skyline.com.pl
6.	Investin	<i>Biuro w Warszawie</i> <i>Aleje Jerozolimskie 51 lok. 5</i> <i>00-697 Warszawa</i> <i>tel. 22 835 77 33</i> <i>fax 22 205 08 85</i> <i>e-mail: biuro@investin.pl</i>	www.investin.pl
7.	TRINITY Adventure Sp. Z O.O.	<i>ul. Ruska 11/12</i> <i>50-079 Wrocław</i> <i>tel.: 71 712 21 50</i> <i>faks: 71 712 21 51</i> <i>e-mail: biuro@trinityadventure.pl</i>	www.trinityadventure.pl
8.	Avalon Sp. z o.o	Al. Kościuszki 17 90-418 Łódź tel.: 42 630 97 71 faks: 42 630 97 75 email: avallon@avallon.pl	www.avallon.pl

Fundusze pożyczkowe²⁹

I.p.	Nazwa instytucji	Dane kontaktowe	Uwagi/komentarze
1.	Górnośląska Agencja Promocji Przedsiębiorczości S.A.	ul. Astrów 10, 40-045 Katowice tel: 32 730 48 90, fax: 32 251 58 31 e-mail: sekretariat@gapp.pl	www.gapp.pl
2.	Agencja Rozwoju Lokalnego S.A.	Sosnowiec, ul. Teatralna 9 tel. 32 266 50 41, 293 36 10 fax 32 293 37 31 e-mail: arl@arl.org.pl	arl@arl.org.pl
3.	Fundusz Górnośląski S.A.	ul. Sokolska, 840-086 Katowice tel. 32 200 84 29, 32 200 84 28, fax. 32 253 88 28 e-mail: fg@fundusz-silesia.pl	www.fundusz-silesia.pl
4.	Stowarzyszenie Bielskie Centrum Przedsiębiorczości	ul. Cieszyńska 36743-382 Bielsko-Biała tel.33 49 60 200, fax : 33 49 60 222 e-mail: owp@bcp.org.pl	www.bcp.org.pl
5.	Fundusz Pożyczkowy Rudzkiej Agencji Rozwoju INWESTOR Sp. z o.o.	ul Wolności 6; 41-700 Ruda Śląska tel. 32 244-21-87; fax 32 248-77-86 e-mail: fundusz@rarinvestor.pl	www.rarinwestor.pl

²⁹ Wybrane, instytucje posiadające ofertę preferencyjnych pożyczek skierowanych na rozwój działalności, w tym na etapie start up.

Wsparcie finansowe na otwarcie działalności gospodarczej³⁰

I.p.	Nazwa instytucji	Dane kontaktowe	Uwagi/komentarze
1.	Projekt „Drogowskaz na przedsiębiorczość”	Inkubator Przedsiębiorczości sp. z o.o. w Tarnowskich Górach ul. Sienkiewicza 49, 42-600 Tarnowskie Góry tel. 32 393 29 65	www.drogowskaz.tarnowskiegory.com.pl
2.	Projekt „Biznesmen – Bizneswomen”	Powiatowy Urząd Pracy w Częstochowie ul. Szymanowskiego 15; 42–200 Częstochowa tel. 34 370 61 11 Partnerzy: 1) Powiatowy Urząd Pracy w Kłobucku ul. Długosza 114 42-100 Kłobuck tel. 34 317 26 92 2) Powiatowy Urząd Pracy w Myszkowie ul. Partyzantów 21 42-300 Myszków tel. 34 313 50 20	brak
3.	Projekt „Założ swoją firmę – wsparcie dla mieszkańców podregionu bytomskiego”	Centrum Doradztwa Unijnego s. c. ul. Ratajczaka 26/3 61-815 Poznań Biuro projektu: ul. Opolska 23/III/2 42-600 Tarnowskie Góry tel. 32 740 92 02 lub 61 855 16 51 e-mail: dotacje-bytom@cdu.edu.pl	www.dotacje-bytom.cdu.edu.pl
4.	Projekt „Rozpocznij działalność - Pożyczymy Ci sukcesu”	Fundusz Górnośląski S. A. 40-086 Katowice ul. Sokolska 8 tel. 32 200 84 08 e-mail: wzbrog@fundusz-silesia.pl Partner: Górnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego S. A., 40-039 Katowice ul. Powstańców 17	wsparcie finansowe w formie preferencyjnej pożyczki

Dotacje bezwrotne finansowane ze środków UE³¹

I.p.	Nazwa instytucji	Dane kontaktowe	Uwagi/komentarze
	Górnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.	ul. Powstańców 17, 40-039 Katowice tel.: 32 72 85 800, fax: 32 72 85 803 email: garr@garr.pl	www.garr.pl GARR S.A. pełni rolę Regionalnej Instytucji Finansującej (RIF) w woj. śląskim dla następujących działań w ramach PO IG. • Działanie 4.4 Nowe inwestycje o wysokim potencjale innowacyjnym • Poddziałanie 5.4.1 Wsparcie na uzyskanie ochrony własności przemysłowej • Działanie 6.1 Paszport do eksportu • Działanie 8.1 Wsparcie działalności gospodarczej w dziedzinie gospodarki elektronicznej • Działanie 8.2 Wspieranie wdrażania elektronicznego biznesu typu B2B

³⁰ Środki dostępne w ramach Działania 6.2 „Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia” w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki wdrażanego przez Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach. Szczegółowe informacje na temat zasad udziału, kryteriów dostępu lub terminów naborów do poszczególnych projektów znajdują się u poszczególnych operatorów finansowych wskazanych w tabeli.

³¹ Z uwagi na wyczerpanie budżetu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013 przeznaczonego na bezpośrednie wsparcie dla przedsiębiorców, możliwości aplikowania o dotacje dostępne są jedynie w ramach bieżących i planowanych konkursów w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka (POIG).

Ponadto, z opinii ekspertów wynika, iż dostępność funduszy na inkubację pomysłów biznesowych oraz rozwój biznesu w województwie śląskim jest zadowalająca choć niewystarczająca w wymiarze jakościowym. Zdaniem jednego z ekspertów:

„Dostępność funduszy na inkubację pomysłów jest zadowalająca bowiem wiąże się to z dobrze przygotowanym zapleczem, jakie dla pomysłodawców stanowi branżowa dywersyfikacja oferty funduszy pożyczkowych bądź inkubatorów, które są w stanie w sposób skuteczny zaspokoić potrzeby pomysłodawców”.

[opinia eksperta]

Zdaniem innych ekspertów:

„Uważam, że jest duża co nie znaczy, że jest wystarczająca. Niewystarczająca w wymiarze jakościowym – aby w tej kwestii rzeczywiście zintensyfikować te mechanizmy, które wywołają podaż o wyższym wskaźniku jakościowym”.

[opinia eksperta]

2.4.3. Mapa kluczowych inicjatyw dot. kreatywności i innowacyjności dla społeczeństwa

Uznając za kluczowe dla rozwoju innowacyjnego województwa śląskiego, i dynamiki zmian Ekosystemu Innowacji Województwa Śląskiego, skalę zainteresowania mieszkańców tematyką innowacji, kreatywności i przedsiębiorczości, podjęto próbę identyfikacji podjętych dotychczas inicjatyw o takim charakterze. Uwzględniając konstrukcję wskaźnika zat.: ilość mieszkańców regionu objętych działaniami z zakresu kreatywności i innowacyjności (ze wskazaną wartością w wymiarze 1024 tysiące w okresie realizacji RSI WSL), przedmiotowa część analizy zwróciła uwagę na działania o charakterze miękkim – szkoleniowe, warsztatowe.

Z uwagi na potencjalne rozproszenie inicjatyw o takim charakterze, jako punkt wyjścia określono katalog potencjalnych źródeł finansowania takich przedsięwzięć, zwracając szczególną uwagę na celowy charakter wsparcia środków publicznych. Podjęta próba zawężenia pola badawczego miała na uwadze zwrócenie uwagi na spójność pomiędzy potencjalnym przedmiotem interwencji w projektach a badanym obszarem Ekosystemu Innowacji Województwa Śląskiego. Tym samym określono katalog inicjatyw, które z uwagi na wykluczenie przypadkowości mogą być cennym źródłem wiedzy i inspiracji dla realizatorów kolejnych działań o takim charakterze³². Wartością dodaną jest zarazem lista instytucji podejmujących przedmiotową tematykę, co dla odbiorców niniejszego raportu może stanowić cenne źródła danych np. w kontekście poszukiwania partnerów do przyszłych projektów.

Z uwagi na rozległość bazy, obejmującej 44 pozycje, jej zawartość przedstawiona została w załączniku nr 1.

Podejmując próbę interpretacji zebranych danych zwrócić należy uwagę na duże zaangażowanie śląskich uczelni. Nie bez znaczenia są zarazem inicjatywy podejmowane przez instytucje administracji

³² Mówiąc o wykluczaniu przypadkowości działań miękkich np. jako części projektów realizowanych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, analiza skoncentrowana była tylko na Europejskim Funduszu Społecznym na terenie woj. śląskiego. Pominęto inicjatywy i projekty realizowane z komponentu krajowego, z uwagi na brak wiedzy o ich beneficjentach. Przyjęto zarazem założenie, iż baza nie pełni roli wyczerpującej listy inicjatyw (co nie jest możliwe przy założonym zakresie badania) ale źródło pomysłów i inspiracji do podejmowania działań bezpośrednio ukierunkowanych na kształtowanie postaw mieszkańców.

samorządowej oraz instytucje otoczenia biznesu. Stwarza to poczucie silnej tożsamości wszystkich środowisk z tematyką kształtowania postaw, potwierdzając model *Triple Helix* w tym kontekście. Potwierdzają to przykłady projektów realizowanych w partnerstwie. Wprawdzie ilość zdiagnozowanych inicjatyw przyłożona do potencjału jest niewielka, to stanowi to istotny punkt na mapie inicjatyw do naśladowania. Bogactwo przykładów z każdego środowiska może przyczynić się do dużej dynamiki i aktywności w ramach rozwoju Ekosystemu Innowacji Województwa Śląskiego.

Na temat dobrych praktyk w zakresie inicjatyw dotyczących kreatywności i innowacyjności dla społeczeństwa wypowiedzieli się również eksperci. Ich zdaniem **przykład tzw. dobrych praktyk może stanowić działalność Śląskiego Klastra Dizajnu, śląska karta usług medycznych, II edycja Projektu DESIGN SILESIA oraz projekt INNOSILESIA.**

2.5. Uwarunkowania rozwoju Regionalnego Ekosystemu Innowacji Województwa Śląskiego

Województwo Śląskie to najbardziej zurbanizowany i uprzemysłowiony region w Polsce. Fakt pozwala na postawienie następujących tez:

1. Województwo posiada potencjał rozwojowy pozwalający na skuteczne wdrożenie założeń RSI WSL 2020, w tym rozwoju Ekosystemu Innowacji.
2. Struktura i potencjał regionu wymaga skupienia szczególnej uwagi na narzędziach sieciowania i zarządzania zmianą w celu ukierunkowania jego rozwoju na torze wzrostu opartego o nowe rozwiązania i innowacyjność.

Dążąc do weryfikacji tez, przede wszystkim, odwołać się należy do wyników analizy samego dokumentu, w szczególności zgodności z polityką UE na lata 2014 – 2020, później zaś z dodatkowymi analizami przeprowadzonymi w terenie. Pierwszym ważnym aspektem jest fakt, iż **RSI WSL 2020 jest solidną podstawą do odpowiedzi na wyzwania rozwojowe UE, gdzie mówi się o tworzeniu w regionach ekosystemów komercjalizacji i innowacji.** Na potwierdzenie tego warto zapoznać się z macierzą korelacji (Tabela nr 9., s. 47) prezentującą odniesienie się poszczególnych części dokumentu do posiadanego potencjału sfery przedsiębiorstw, sfery badawczo-rozwojowej, infrastruktury parkowej i inkubatorowej, instytucji systemu finansowego oraz technologii. **Wyniki analizy są jednoznaczne tzn. Zarząd Województwa jest zarazem świadom potencjału, jaki i z pełną świadomością uznał ten potencjał za podstawę budowania wizji przyszłości.**

Uznając powyższe za ważny argument w dążeniu do weryfikacji tez, podjęto zarazem próbę oceny potencjału rozwoju w wybranych aspektach Ekosystemu Innowacji.³³

3. Internacjonalizacji
4. Potencjału współpracy
5. Uwarunkowań tworzenia inteligentnych rynków
6. Wykorzystania potencjału ruchu prosumenckiego

³³ Koncentracja uwagi na tych aspektach jest wynikiem wstępnej analizy, w myśl której, rozwój i podejmowanie dyskusji na bardziej szczegółowym poziomie wymaga innego badania o charakterze dziedzinowym np. rynek usług medycznych, potencjał i efektywność współużytkowania infrastruktury badawczej. Bowiem na pytanie związane z identyfikacją optymalnych działań w celu rozwoju potencjału w zakresie zaawansowanych usług zdrowotnych w województwie śląskim, prawie 70% respondentów udzieliło odpowiedzi „nie wiem” – co staje się oczywistym punktem wyjścia do przeprowadzenia bardziej szczegółowego badania w tym właśnie aspekcie.

Internacjonalizacja

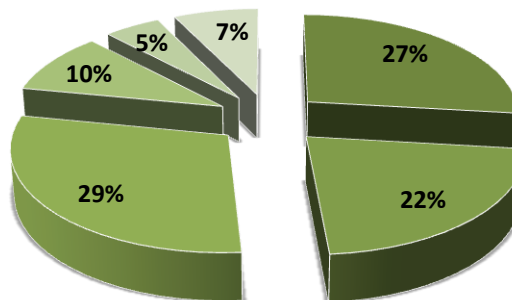
Internacjonalizacja działalności małych i średnich firm jest zarówno rzeczywistością, jak i wciąż wyzwaniem rozwojowym dla tego sektora w województwie śląskim. Funkcjonowanie na międzynarodowych rynkach, włączanie się w międzynarodowe łańcuchy dostaw i łańcuchy wartości stało się udziałem licznych firm w regionie. Jednocześnie prowadzenie transakcji międzynarodowych wciąż jest wyzwaniem sektora MŚP ze względu np. na: brakujące kompetencje, nie zawsze rozpoznane uwarunkowania prawno-fiskalne transakcji wewnątrzspółnotowych i pozawspółnotowych oraz przewidywania co do zbyt wysokich nakładów na zdobycie rynków w stosunku do prognozowanych przychodów. Minimalizowanie tych źródeł niepewności jest istotną domeną instytucji otoczenia biznesu, które działając w sieciach międzynarodowych mogą przenosić wiedzę do lokalnych środowisk biznesowych.³⁴

Biorąc pod uwagę przedmiotowy charakter ewaluacji, analizę uwarunkowań rozwoju Regionalnego Ekosystemu Innowacji rozpoczęto od oceny potencjału rozwoju Ekosystemu Innowacji w aspekcie internacjonalizacji.

W ramach badania CATI, podjęto próbę identyfikacji instrumentów/czynników, które wpływają na efektywną i skuteczną budowę relacji międzynarodowych w Ekosystemie Innowacji województwa. Analiza wyników (wykres 10) jednoznacznie wskazała, iż baza przemysłowa, liczba instytucji naukowych oraz współpraca w ramach konsorcjów to właśnie te czynniki, dzięki którym województwo śląskie ma szansę uzyskać znaczną przewagę konkurencyjną na tle całego kraju.

Wykres 10. Czynniki wpływające na budowę relacji międzynarodowych w opinii respondentów.

- Duża liczba instytucji naukowych
- Rozbudowana baza przemysłowa
- Kreowanie wspólnych projektów (konsorcja)
- Współdzielenie procesów i odpowiedzialności (współpraca merytoryczna)
- Żadne z powyższych
- Nie wiem/ Trudno powiedzieć

Źródło: opracowanie własne na podstawie CATI [N=100].

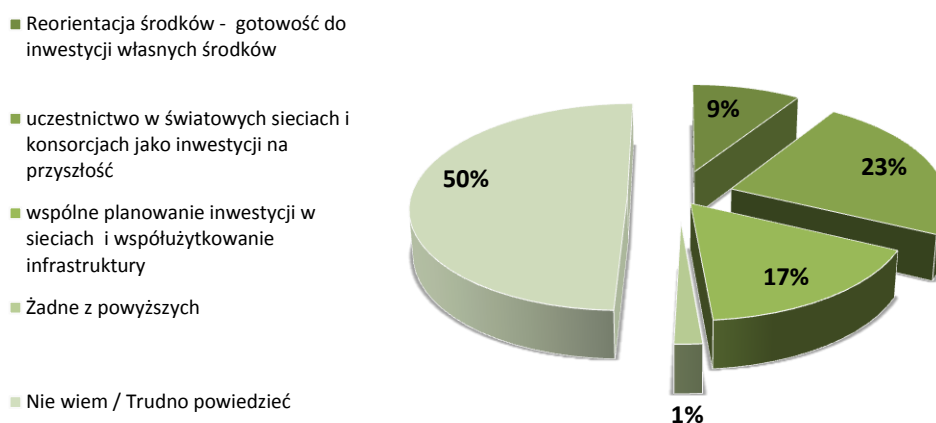
Wynik ten potwierdza zatem wyżej postawione tezy, iż **województwo w aspekcie internacjonalizacji sektora MŚP, posiada potencjał rozwojowy pozwalający na skuteczne wdrożenie założeń RSI WSL 2020 oraz, że struktura i potencjał regionu powinny determinować działania skupiające się na narzędziach sieciowania i zarządzania zmianą w celu ukierunkowania jego rozwoju na torze wzrostu opartego o nowe rozwiązania i innowacyjność.** Analiza wyników potwierdza również zapis RSI WSL

³⁴ Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020, Sejmik Województwa Śląskiego, Katowice 2012, s.24.

2020, w którym czytamy: „Istotnym uwarunkowaniem – mającym z kolei wpływ nie na samo współdziałanie instytucji na rzecz internacjonalizacji MŚP, lecz na kształt wspólnie tworzonej oferty – jest zmieniający się sposób działania na rynkach międzynarodowych. Obok doradztwa prawnego, fiskalnego, dostępu do baz danych i generowania relacji B2B pojawiać się powinny moduły związane z nowoczesnymi systemami transakcyjnymi, marketingiem relacji, społecznościami – także i wirtualnymi, prosumeryzmem, itp. Tak, jak zmienia się warstwa narzędziowa prowadzenia działalności na rynkach światowych, tak będzie musiała zmieniać się oferta instytucji wspierania innowacyjności”.³⁵

Kolejną kwestią, poruszoną podczas badania, było określenie możliwych rezultatów wzmocnienia działań w zakresie internacjonalizacji MŚP wspieranych przez środki publiczne. Wyniki, zaprezentowane poniżej, dostarczyły ciekawych spostrzeżeń. Mianowicie, połowa z uczestników badania nie wie bądź nie potrafi udzielić odpowiedzi na tak postawione pytanie. Można zatem przypuszczać, iż taki stan rzeczy związany jest z brakiem analiz procesów internacjonalizacji MPS w regionie. Ponadto, wyniki badania potwierdzają, iż kreowany w regionie system będzie musiał bazować na finansowaniu pozyskiwanym ze źródeł innych niż zasilenia z zainteresowanych firm, tj. na finansowaniu ze środków publicznych.

Wykres 11. Potencjalne rezultaty wzmocnienia działań w zakresie internacjonalizacji MŚP wspieranych przez środki publiczne w opinii respondentów.

Źródło: opracowanie własne na podstawie CATI [N=100].

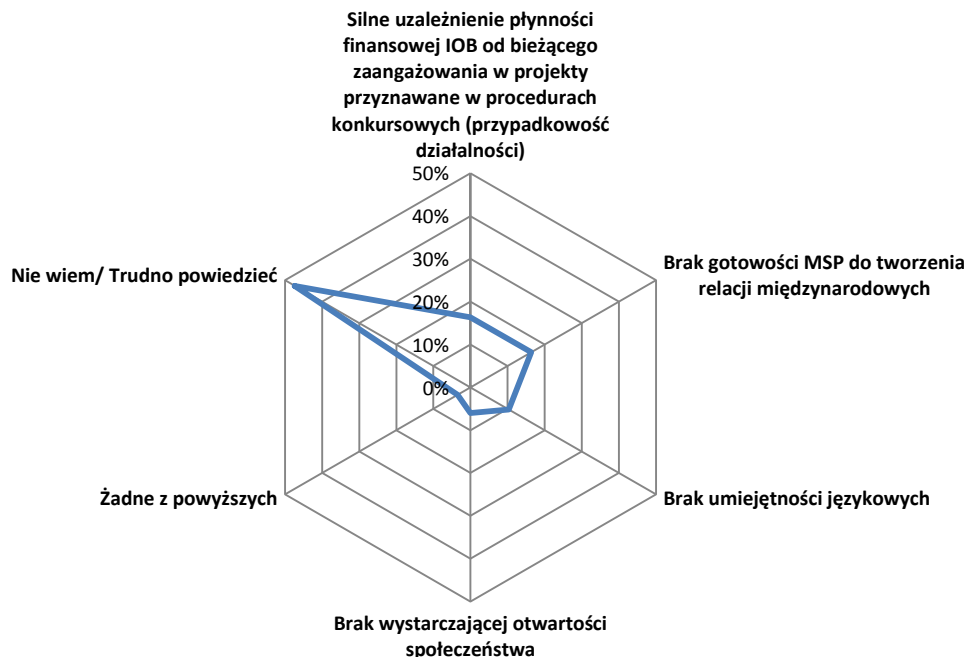
Powyższe wyniki potwierdzają tylko jedną z postawionych na początku punktu G tez, mianowicie, że **struktura i potencjał regionu powinny determinować działania skupiające się na narzędziach sieciowania i zarządzania zmianą w celu ukierunkowania jego rozwoju na torze wzrostu opartego o nowe rozwiązania i innowacyjność.**

Pojawia się zatem kolejne pytanie: *jakie bariery mogą przyczynić się do zaburzenia procesów internacjonalizacji MŚP, z wykorzystaniem potencjału IOB?* Wiadomo bowiem, że w województwie śląskim funkcjonuje szereg instytucji ukierunkowanych na wspieranie innowacyjności, funkcjonujących w międzynarodowych sieciach współpracy, posiadających doświadczenie i referencje. Dzięki czemu mogą szybko generować nowe elementy oferty wsparcia dla małych i średnich firm. Uzyskany

³⁵ Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego... op., cit. s. 25.

w procesie analitycznym wynik nie pomógł jednak w odpowiedzi na postawione wyżej pytanie. Przedstawia do rys. 13:

Rysunek 13. Identyfikacja barier powodujących zaburzenia procesów internacjonalizacji MŚP zdaniem respondentów.

Źródło: opracowanie własne na podstawie CATI [N=100].

Uzyskane wyniki jednoznacznie wskazują, iż podmioty poddane badaniu, nie posiadają wystarczającej wiedzy, by treściwie określić bariery powodujące zaburzenia procesów internacjonalizacji MŚP, z wykorzystaniem potencjału IOB. Świadczy to, z jednej strony o braku informacji wśród respondentów o samych procesie internacjonalizacji i jego kształtowaniu. Z drugiej strony potwierdza solidne przygotowanie zespołu pracującego nad aktualizacją RSI WL 2020, który tworząc wizję nowego Ekosystemu Innowacji miał świadomość ryzyka w omawianym wyżej aspekcie. Wyniki potwierdzają zatem postawione wyżej tezy.

Potencjał współpracy

Kluczowymi kompetencjami sieci związanych z rozwojem inteligentnych rynków jest przede wszystkim wiedza specjalistyczna i ta związana z procesami tworzenia, koordynowania i zarządzania sieciami współpracy. Kompetencje te winny być rozwijane we wszystkich podmiotach, które we współpracy widzą strategiczny rozwój.³⁶

W powyższym aspekcie, analizę uwarunkowań rozwoju Regionalnego Ekosystemu Innowacji rozpoczęto od weryfikacji założenia, iż aktorzy regionalni będą dążyć do maksymalizacji współpracy oraz możliwości stymulowania tego procesu. Zdaniem zaangażowanych w ten proces, współpraca powinna być naturalnym mechanizmem, nie wymuszonym administracyjnie, jak mówi jeden z respondentów:

³⁶ Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego... op., cit. s. 38.

„Jeżeli partnerzy regionalni będą mieć wspólny cel - a to jest podstawowe założenie – to maksymalizacja współpracy nastąpi sama, bez ingerencji czynników administracyjnych. Wydaje się, że jakiegokolwiek wsparcie jest tu zbędne a ponadto uciążliwe – każde wsparcie wymaga potem odpowiedniego rozliczenia. Strategia zakłada zbyt dużą ingerencję czynników administracyjnych, koordynujących i kontrolnych, co nie przyniesie spodziewanych efektów”.

[IDI z przedstawicielem klastra]

Inni respondenci podkreślają, że czynnikiem warunkującym współpracę jest przede wszystkim poczucie własnego interesu (co może być spójne ze wspólnym interesem). Niebagatelna jest tutaj możliwość realizowania swoich celów biznesowych i poczucie, że zaangażowanie przyniesie zysk. W tym kontekście współpraca pomiędzy przedsiębiorstwami wydaje się bardziej naturalna, zaś współpraca z uczelniami lub instytucjami naukowymi wymaga bardziej perspektywicznego patrzenia, aniżeli jedynie krótkoterminowe plany rozwoju firmy. Współpraca z podmiotami naukowymi postrzegana jest również jako uciążliwa z powodów formalnych, administracja zaś również nie postrzegana jest jako partner. Pozytywnym sygnałem są działania inwestycyjne, jak podkreśla jeden z respondentów jest:

„Asygnowanie (...) budżetu na przedsięwzięcia wysokiego ryzyka, które są istotne jeżeli chodzi o wdrożenie jakiś innowacyjnych produktów i usług właśnie z tą możliwością wyższego dofinansowania niż jest przewidziane w systemie dotacyjnym, czy na parę takich projektów w danym regionie. Uważam, że to jest mocny sygnał ze strony władz regionalnych, co do współpracy w tym zakresie animowania pewnych rzeczy”.

[IDI z realizatorem parku]

W kontyście wyżej przedstawionych wyników badań jednym z kluczowych dla rozwoju Regionalnego Ekosystemu Innowacji wydaje się dalsze stymulowanie współpracy międzysektorowej, gdyż potrzeby (również mentalnościowe) są nadal niezaspokojone. Jest to o tyle istotne, że jednym z założeń jest budowa wysokiej jakości skoordynowanych działań mogących wzmacniać elementy i powiązania wewnętrzne, jak podaje jeden z respondentów:

„Podstawą tych skoordynowanych działań jest (...) otwarcie się na (...) współpracę, a co za tym idzie - podzielenie się informacjami, które nie są strategicznymi informacjami przedsiębiorstwa czy instytucji, czyli na przykład świetnie by było gdyby instytut badawczy wyszedł z taką informacją w postaci oferty.”

[IDI z realizatorami projektów]

Warunkiem jednak jest skoordynowanie działań w skali regionu, w szczególności świadomość i znajomość kierunków polityki regionalnej. Wydaje się więc, że najważniejszym elementem jest wypracowanie odpowiednich wzorców współpracy oraz systemów komunikacji. Ponadto, w kontekście analizy wyników, postawione tezy można przyjąć za poprawne.

Uwarunkowania tworzenia rynków inteligentnych

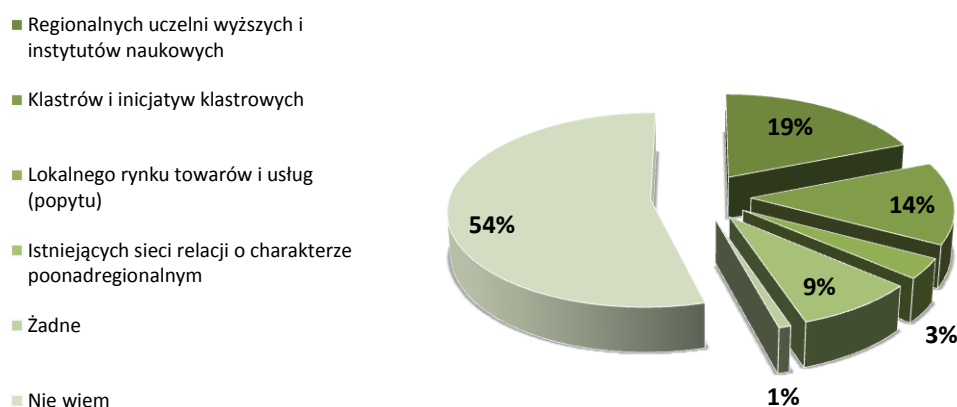
Zgodnie z zapisem RSI WSL 2020, tj. „Zagadnienie tworzenia centrów kompetencji jest dedykowane rozwojowi inteligentnych rynków i realizacji Programu Rozwoju Technologii Województwa Śląskiego począwszy od obiektów i systemów jak: inteligentne budynki, inteligentne systemy transportu, sieci

informacji ochrony zdrowia, cyfrowe technologie sterowania i nadzoru świadczenia usług publicznych, ochrony środowiska, zapewniania bezpieczeństwa mieszkańcom, aż po kompleks interaktywnych systemów i instrumentów zarządzania usługami publicznymi jakim jest inteligentne miasto. Obserwowany przedmiotowy i podmiotowy rozwój interaktywnych systemów, obiektów oraz aktywnych aktorów rynku upoważnia do określenia tego typu przestrzeni jako inteligentne rynki”.³⁷

W związku z powyższym, do tworzenia rynków inteligentnych mają przyczynić się tzw. *Centra kompetencji*, których zadaniem jest budowanie długoterminowej współpracy w obszarze badań, technologii, rozwoju i innowacji wśród środowiska akademickiego, przemysłowego, sektora publicznego i społeczeństwa obywatelskiego. Ich zadaniem jest zniwelowanie luki między zdolnością do wykreowania pomysłów a ich wdrożeniem i komercjalizacją, dzięki gromadzeniu wiedzy, koncentracji infrastruktury, tworzeniu nowej wiedzy przez wykonywanie różnego rodzaju badań (przedkonkurencyjnych i konkurencyjnych), prowadzeniu szkoleń i upowszechniania wiedzy do grup docelowych.

W woj. śląskim nie brakuje instytucji badawczych, które mogłyby stać się tego rodzaju „kotwicami”, czyli organizacjami, które napędzają rozwój regionalny poprzez tworzenie globalnych sieci współpracy. Powstaje zatem pytanie: *Wykorzystanie których potencjałów jest istotne z perspektywy rozwoju aktywności MŚP w rynkach inteligentnych?*

Wykres 12. Istotny potencjał z perspektywy rozwoju aktywności MŚP na rynkach inteligentnych zdaniem respondentów.

Źródło: opracowanie własne na podstawie CATI [N=100].

Respondenci CATI upatrują szansy przede wszystkim w potencjale wyższych uczelni, działalności klastrów oraz istniejących sieciach relacji o charakterze ponadregionalnym, co można uznać za pozytywny aspekt w rozwoju inteligentnych rynków. Z drugiej strony należy jednak zwrócić uwagę na odsetek respondentów, który nie wiedział które środowiska mogą pełnić funkcję „kotwic” w napędzaniu rozwoju regionalnego poprzez tworzenie globalnych sieci współpracy.

³⁷ Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego... op., cit. s. 29.

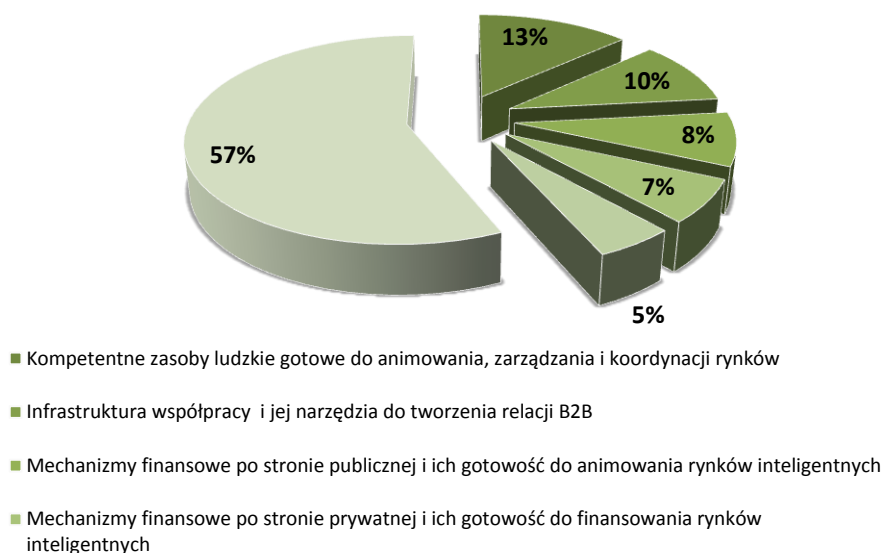
Zdaniem przedstawicieli MŚP odpowiednie zdolności/potencjał do rozwoju relacji międzynarodowych i udziału w globalnych łańcuchach wartości posiadają środowiska: uczelni wyższych, instytucji B+R (inne niż uczelnie) oraz IOB.

Wyniki badania wskazują, iż kluczowe dla rozwoju gospodarki regionu wydaje się powołanie lub stworzenie centrów kompetencji sektorowych i/lub specjalizacyjnych i/lub tematycznych. Ponadto, potwierdzają zasadność postawionych wyżej tez.

Zgodnie z zapisem RSI WSL 2020: „Zasoby będące nośnikami realizacji tego celu, to: (1) zasoby ludzkie - rozwój własnych zasobów poprzez szkolenia, dobór, współpracę i wymianę z uczelniami wyższymi i jednostkami naukowymi na całym świecie; (2) zasoby wiedzy – tworzenie bazy o globalnych zasobach i wiedzy; (3) zasoby infrastrukturalne – optymalizacja wykorzystania dotychczasowych zasobów i racjonalne tworzenie nowych ze szczególnym uwzględnieniem bazy laboratoryjnej i living lab; (4) zasoby finansowe – projekty systemowe, celowe i konkursowe związane z realizacją przedsięwzięć na rzecz rozwoju inteligentnych rynków; (5) zasoby technologiczne – wybór określonych specjalizacji zgodnych z obszarami rozwoju technologii Województwa Śląskiego, determinujących rozwój inteligentnych rynków.”³⁸

Powyższa kwestia została poruszona również podczas badania. Zdaniem uczestników CATI, poproszonych o określenie tych aspektów otoczenia MŚP, które są gotowe do kreowania rynków inteligentnych i udziału w nich. 43% łącznie wskazało na kompetentne zasoby ludzkie, zasoby infrastrukturalne, gotowość mechanizmów finansowych po stronie publicznej, jak i prywatnej do animowania rynków inteligentnych oraz zasoby technologiczne (wykres 13.).

Wykres 13. Elementy otoczenia MŚP gotowe do kreowania rynków inteligentnych w opinii respondentów.

Źródło: opracowanie własne na podstawie CATI [N=100].

³⁸ Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego... op., cit. s. 30.

Wyniki badania ponownie wskazują na znaczny odsetek respondentów, który wybrał odpowiedź „nie wiem”. Świadczy to o braku znajomości inicjatywy tworzenia Regionalnego Ekosystemu Innowacji województwa śląskiego.

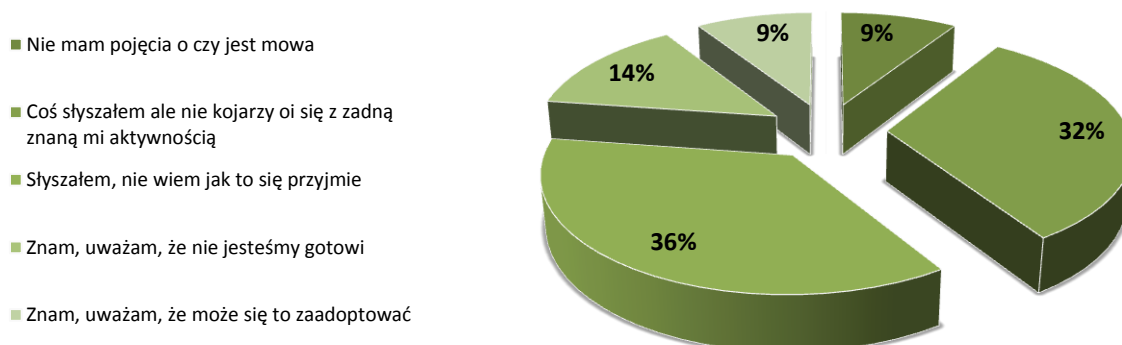
Reasumując powyższe rozważania, należy zwrócić szczególną uwagę na ryzyka towarzyszące tworzeniu rynków inteligentnych. Wyniki potwierdzają bowiem konieczność większego zaangażowania podmiotów w finansowanie wspólnych przedsięwzięć; niezrozumienie przez środowisko biznesu i społeczeństwa problemów związanych z rozwojem inteligentnych rynków; słabe zaangażowanie MŚP w procesy rozwoju inteligentnych rynków oraz słabe kompetencje (lokalne) i zaufanie.

Wykorzystanie potencjału ruchu prosumenckiego

Prosument to osoba lub organizacja, która ma szeroką wiedzę o produktach i usługach związanych z określoną marką czy sektorem. Często tę wiedzę przekazuje innym w tym i dostawcy. To ktoś, kto ma większą świadomość przy podejmowaniu decyzji zakupowych i chce mieć udział w aktywnym tworzeniu produktów. Powstałe interakcje pomiędzy dostawcą (firmą) a prosumentem mogą być bardzo różnorodne, kreować mogą nową wartość w bardzo zróżnicowany sposób. Następować może także wymiana wartości czego przykładem może być prosument dysponujący lokalnym źródłem energii - będący jednocześnie konsumentem energii a zarazem jej producentem. Rozwój rynków prosumenckich jest naturalną konsekwencją konieczności współpracy w procesach innowacyjnych na każdym ich etapie: od tworzenia pomysłów, projektowania, rozwoju aż do wprowadzenia produktu na rynek.³⁹

Czy istnieje zatem realna szansa na stworzenie grup/ruchów prokonsumenckich w ramach Ekosystemu Innowacji Województwa Śląskiego? Zdanie, połowy respondentów CATI, wydaje się w tym względzie jednak dość sceptyczne. Uważają oni, iż region nie jest dostatecznie gotowy na przyjęcie takiego rozwiązania. Wyniki prezentuje poniższy wykres:

Wykres 14. Możliwość stworzenia grup prosumenckich w ramach Ekosystemu Innowacji WSL zdaniem respondentów.

Źródło: opracowanie własne na podstawie CATI [N=100].

Analiza wyników potwierdza niski poziom świadomości i wiedzy na temat ruchu prosumenckiego. Stąd, w perspektywie województwa śląskiego kluczowe stają się: opracowanie zasad tworzenia (standardów)

³⁹ Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego... op., cit. s. 40.

grup prosumenckich przy centrach kompetencji i klastrach; realizacja projektów z udziałem i na rzecz prosumentów (tym projektów edukacyjnych i promocyjnych); wykorzystanie systemu zarządzania wiedzą nt. rozwoju inteligentnych rynków dla tworzenia grup prosumenckich. Założenia te, możliwe będą dzięki wdrożeniu założeń RSI WSL 2020.

2.5.1. Potencjał współpracy międzynarodowej w projektach realizowanych w ramach Programów Ramowych Badań i Rozwoju UE

Badane instytucje realizujące projekty międzynarodowe potwierdzają ich znaczenie dla rozwoju ich instytucji. Na 26 przebadanych instytucji aż 19 wskazuje na zmiany w jakości prowadzonych badań i wyższy ich poziom. 9 zadeklarowało większą aktywność w zakresie komercjalizacji wyników badań naukowych oraz większą aktywność w zakresie opracowywania publikacji naukowych na światowym poziomie. W 5. zanotowano zmiany w jakości kształcenia studentów na kierunkach związanych z prowadzonymi projektami.

Co ciekawe, aż w 8 instytucjach zidentyfikowano „zmianę mentalności pracowników B+R i ich zespołów w zakresie roli badań dla gospodarki” oraz większą presją na tworzenie warunków do współpracy uczelni/instytutu z przedsiębiorstwami.

Na 26 badanych instytucji, w 11 instytucjach wdrożone zostały narzędzia/procedury udziału w międzynarodowych projektach badawczych.

Przedstawiciele MŚP, raczej nie obawiają się, że przy wzmacnianiu internacjonalizacji może się pojawić ryzyko "wypłukiwania" zasobów z regionu (nie - 16, raczej nie - 30; nie potrafi ocenić - 36; tak - 14, raczej tak - 4).

Przedstawiciele MŚP nie obawiają się również, że przy wzmacnianiu internacjonalizacji może się pojawić ryzyko stworzenia standardu w których region straci na znaczeniu na rzecz działań globalnych (nie - 26, raczej nie - 23; nie potrafi ocenić - 43; tak - 4, raczej tak - 4).

Jako formę wsparcia publicznego mającą wpływ na obecny kształt internacjonalizacji Ekosystemu Innowacji, przedstawiciele MŚP wymieniają przede wszystkim udzielanie wsparcia finansowego dla uczestniczenia instytucji z regionu w różnego rodzaju międzynarodowych sieciach współpracy (14 wskazań), mniej zaś udzielanie informacji, angażowanie przedstawicieli w prace projektowe i goszczenie przedstawicieli międzynarodowych sieci i projektów (po 5 wskazań); pośredniczenie w nawiązywaniu kontaktów i tworzenie systemów patronackich i wizerunkowych (po 3 wskazania).

2.5.2. Bariery wdrożenia mechanizmu *one-stop-shop*

Pomysł „jednego okienka” (ang. *one-stop-shop*) w zakresie usług proinnowacyjnych w województwie śląskim polega na stworzeniu mechanizmu kompleksowej obsługi przedsiębiorców tak, aby udzielane im wsparcie odbywało się albo w jednym miejscu albo w obrębie kilku silnie współpracujących ze sobą instytucji. Celem takiego rozwiązania jest zwiększenie efektywności wsparcia kierowanego do firm, a w szczególności do MŚP. Przedsiębiorca mógłby uzyskiwać kilka komplementarnych rodzajów wsparcia w jednym miejscu, oszczędzając czas przeznaczony nie tylko na załatwianie formalności, ale również na poszukiwanie usługodawców (głównie IOB).

Opinie respondentów są w tej kwestii skrajnie podzielone od stwierdzenia, że stworzenie takiego mechanizmu jest niemożliwe: „Już widzę tych fachowców, którzy tam siedzą i załatwiają te sprawy –

super, super eksperci od innowacji! (...) To gorzej jak w PRLu!", po opinie popierające to rozwiązanie i wskazujące, że Urząd Marszałkowski powinien się w jego tworzenie zaangażować „w konsorcjum z jakąś instytucją otoczenia biznesu, która pełni taka rolę i jest w jakiś sposób naznaczona, z taką agencją o znaczeniu regionalnym.” Jednocześnie wskazywano, że Urząd nie jest dobrze postrzegany przez przedsiębiorców, a specyfika pracy w urzędzie nie sprzyja tego typu działalności. Wybrana instytucja „musiałaby jakby skupić się na tym, że jest to jej działalność, z której czerpie zyski, czyli ta działalność informacyjna powinna być wspierana poprzez, na przykład, świadczenie usług doradczych, a to mogłoby być odpłatne, komercyjne, [a tym celu] musiałaby być tam wyspecjalizowana kadra.” Wskazywano też, że musiałaby to być instytucja, która jest nastawiona biznesowo na prowadzenie tego typu działalności. Padły też propozycje mieszanego finansowania publiczno-prywatnego.

Celem istnienia takiego mechanizmu mogłoby być:

- uproszczenie procedur („możemy likwidować bariery administracyjne dla innowacji – to sobie wyobrażam”),
- ułatwienie dostępu do informacji o ofercie firm innowacyjnych i klastrów oraz danych o regionie („jakaś baza klastrów z regionu gdzie przy klastrze jest informacja jaka jest jego działalność, jakie są osoby aktywne i w jakich obszarach dany podmiot poszukuje współpracy”, „dane regionalne, które są użyteczne dla naszych potrzeb, firm, instytucji, ich ofert”),
- ułatwienie dostępu do informacji o źródłach wsparcia i usługach dla biznesu („w jaki sposób mogę uzyskać wsparcie z poziomu regionalnego”) oraz
- poprawa dostępu do usług doradczych („dostęp do osób, które mogą zapewnić albo doradztwo albo pewien sposób wsparcia przy określonych typach działalności czy współpracy”),
- poprawa dostępu do kapitału („dobrze by było, żeby albo w tej instytucji, albo w jakimś wydzielonym podmiocie, działał fundusz innowacyjny czy wysokiego ryzyka”).

Wybrana instytucja mogłaby równocześnie świadczyć usługi na rzecz klastrów. Jako dodatkową funkcję tego mechanizmu, jeden z respondentów wskazał bowiem „koordynowanie współpracy klastrów, reprezentowanie klastrów i jakieś prowadzenie polityki w tym zakresie” oraz monitorowanie i certyfikowanie kluczowych centrów kompetencji.

Podstawową barierą w stworzeniu „jednego okienka” w zakresie innowacji jest „brak zgody politycznej co do tego, że taka formuła jest potrzebna”. Wiąże się to przede wszystkim z koniecznością wskazania instytucji lub grupy podmiotów, które tę rolę miałyby pełnić. Ciekawe, że w tym zakresie nikt z respondentów nie zaproponował konkursowego trybu wyboru operatora tego mechanizmu. Kolejnym problemem jest zapewnienie środków finansowych na utrzymanie tego mechanizmu, konieczne chociażby dla zapewnienia stałej aktualizacji danych i dopływu informacji o nowych ofertach. Wskazywano też na niebezpieczeństwo monopolizacji rynku przez wskazaną instytucję.

Reasumując nie ma silnego wskazania na konieczność stworzenia „jednego okienka” w zakresie usług innowacyjnych w regionie. Jeśli jednak zapadną takie decyzje, wybór jego operatora powinien nastąpić na drodze konkursowej, aby uniknąć monopolizacji i skostnienia tego mechanizmu. Można byłoby utworzyć kilka (dwa, trzy) tego typu ośrodki konkurujące ze sobą (np. w subregionach). Warunkiem przyznania dofinansowania musiałoby być zaangażowanie środków prywatnych i przedstawienie realnego biznes planu świadczenia usług. Zaś gama proponowanych mogłaby podlegać ocenie w ramach konkursu.

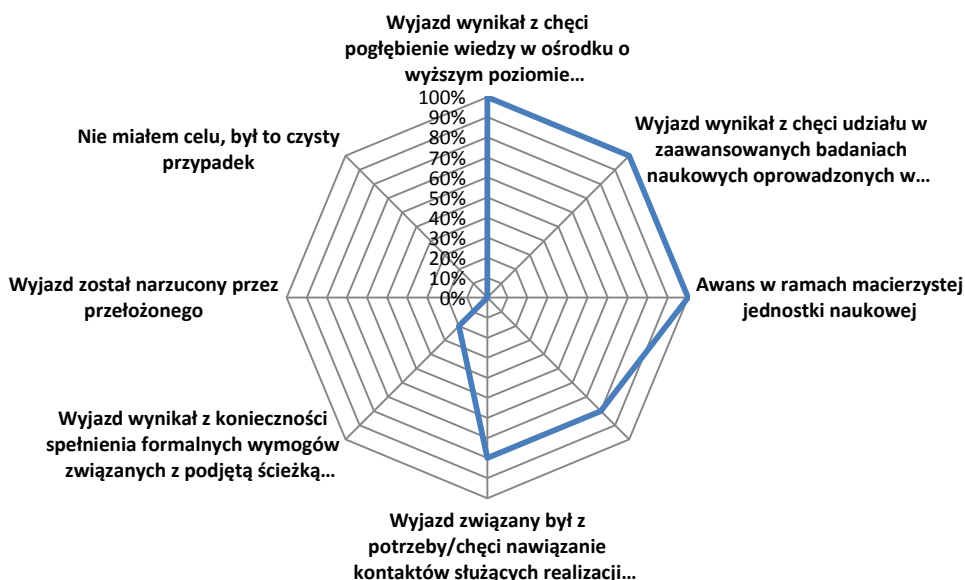
2.5.3. Ocena potencjału mobilności osób w tworzeniu Ekosystemu Innowacji

Ekosystem innowacji jest „układem” instytucji i osób o charakterze dynamicznym. Tym samym w trybie ciągłym poddawany jest zewnętrznym i wewnętrznym czynnikom, wprowadzającym go w stan uczenia się i doskonalenia. U podstaw tych zmian leży przekonanie o konieczności zarządzania tym procesem i troski o dostęp do wiedzy i wysokiej jakości.

Cytując założenia motelu rozwoju regionalnego pt. 3T (Talent, Technology and Tolerance) za ważny czynnik uznać należy gotowość do czerpania wartości z mobilności, zarówno o charakterze wyjazdowym jak i przyjazdowym. Mobilność rozumiana jest, jako czasowe przemieszczanie się celem podniesienia kwalifikacji, co może przy sprzyjających warunkach (tu mówi się o kreatywnym regionie) oddziaływać na dynamikę zmian w regionie. Wprost do grupy będącej pod największym zainteresowaniem znajduje się tzw. rdzeń klasy kreatywnej, czyli naukowcy, oraz studenci. Oczekuje się zatem, iż ich mobilność może być animowana i zarządzana.

Na okoliczność weryfikacji potencjału zmian w tym względzie poddano pod ocenę, przeprowadzona została analiza CATI wśród osób uczestniczących w zagranicznych projektach stypendialnych. Co do zasady wszyscy ankietowani odpowiedzieli, że ich wyjazd zagraniczny wynikał z chęci pogłębienia wiedzy oraz udziału w zaawansowanych badaniach naukowych prowadzonych za granicą. Czynnikiem decydującym był także awans w ramach jednostki naukowej, w której byli zatrudnieni. Wyjazdy zagraniczne były planowane, a decyzję o nich podejmowali ankietowani samodzielnie. Rozkład odpowiedzi przedstawiony został na rys. 14.

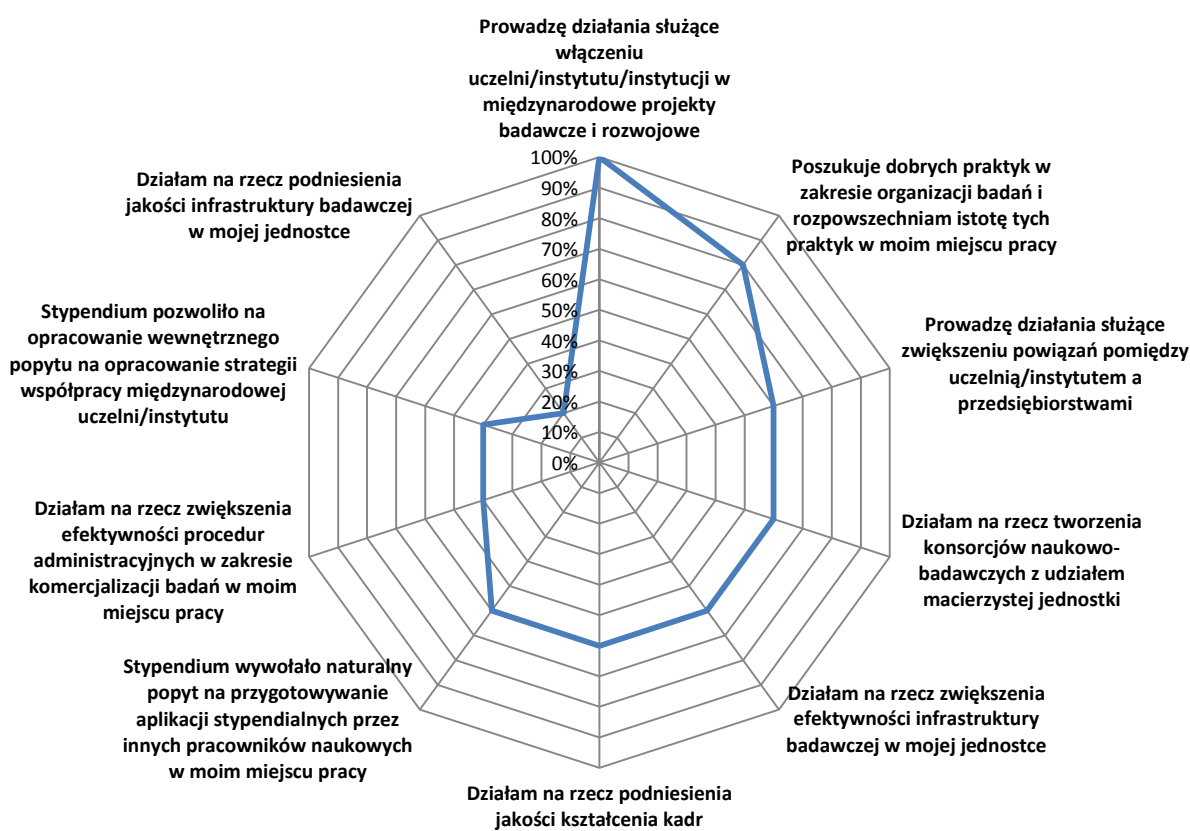
Rysunek 14. Czynniki związane z podejmowaniem decyzji o mobilności (% odpowiedzi).

Źródło: opracowanie własne na podstawie CATI [N=5].

Z punktu widzenia ewolucji Ekosystemu Innowacji Województwa Śląskiego, cennym źródłem wiedzy jest ocena efektów zewnętrznych projektów stypendialnych dla środowiska (instytucji i osób), z którego się wywodzą stypendyści. Dokonując interpretacji danych przedstawionych na rysunku 15., praktycznie każdorazowo podejmując decyzję o finansowaniu stypendium zagranicznego dla naukowca z woj. śląskiego oczekiwać należy efektu rozlewania się (spill over) tego wsparcia na inne obszary, w tym na szczególnie ważne dla realizacji założeń RSI WSL 2020 włączanie się instytucji delegującej w międzynarodowe projekty badawcze i rozwojowe. Praktycznie w większości przypadków wyjazd zagraniczny przynosi wartości dodatkowe. Punktem odcięcia jest natomiast przejście w oddziaływania w rozumieniu tworzenia nieformalnych wartości do zmian o charakterze formalnym. Wówczas efekt rozlewania się zdecydowanie osłabia się, zauważyć się da na poniższym rysunku.

Rysunek 15. Siła oddziaływania stypendium na współpracę macierzystej jednostki z otoczeniem (% wskazań).

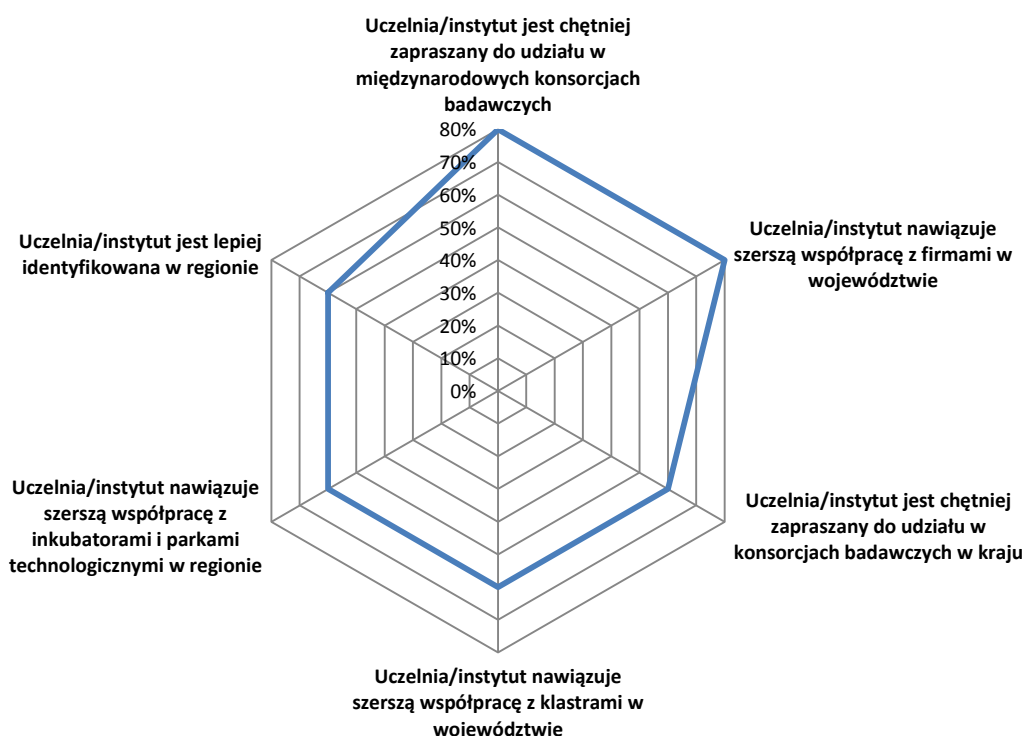

Źródło: opracowanie własne na podstawie CATI [N=5].

Dokonując interpretacji zebranych danych (nie mających charakteru reprezentatywnego) zwrócić należy uwagę na fakt, iż oczekując zmian np. po stronie zaangażowania instytucji/uczelni we współpracę międzynarodową **stypendium** może się okazać **najbardziej efektywnym rozwiązaniem**. Porównując do innych rozwiązań (np. wyjazdów na konferencje, udział w seminariach, wizyta studyjna itp.) oprócz wytworzenia relacji na poziomie ponadnarodowym pozwala na zbudowanie zaufania, poznanie różnic międzykulturowych, włączenie się w bardziej formalne i nieformalne sieci relacji itp. Konsekwentnie ilość pozytywnych zmian na jednostkę kosztów jest potencjalnie większa.

Podejmując rozważania na temat roli stypendiów nie sposób pominąć efektów zewnętrznych powiązanych z relacją jednostki macierzystej z jej najbliższym otoczeniem (w regionie). Jak wskazują dane na rysunku 16., praktycznie wszystkie z potencjalnie przewidzianych zmian następują lub mogą następować z dużym nasileniem. Rezultatem stypendium może być zatem bliższa współpraca i tworzenie większej ilości powiązań z regionalnymi przedsiębiorstwami, instytucjami B+R, klastrami itp. Należy domniemać, iż w dużej mierze zmiany te nie będą wywołane samym stypendium ale aktywnością stypendysty i osób przekonanych przez niego do konkretnego działania. Szczególnie cenne jest potwierdzenie dość popularnej już tezy, iż udział i projekcie międzynarodowym (a stypendium ma taki charakter) staje się powodem lub okazją do udziału w kolejnych. Wywołany efekt „kuli śnieżnej” polega na uwiarygodnianiu własnej instytucji i posiadanego potencjału tym samym generowaniu popytu na dalszą współpracę po ustaniu projektu.

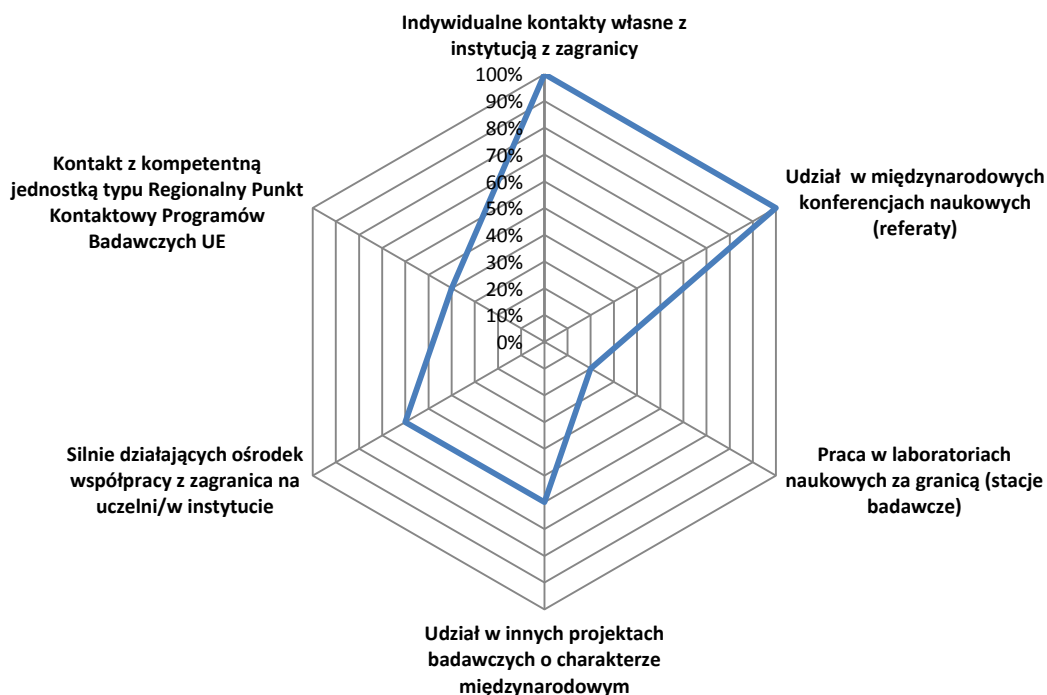
Rysunek 16. Efekt zewnętrzny stypendium zagranicznego dla instytucji i jej relacji z otoczeniem w regionie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie CATI [N=5].

Przyjmując założenie o ukierunkowaniu części wsparcia w ramach środków publicznych na finansowanie stypendiów zagranicznych zwrócić należy uwagę na kryteria sukcesu związane z doбором lokalizacji. Jak wskazali uczestnicy badania, w każdym przypadku wyjazd tożsamy był wykorzystaniem prywatnych kontaktów. Ciekawym produktem badania jest również silna zależność pomiędzy przedmiotowymi kontaktami a udziałem stypendysty w międzynarodowej konferencji (połączony z wygłoszeniem referatu). Należy domniemać, iż wynika ona z logiki działania, w której źródłem pierwszego kontaktu była konferencja i jej rezultatem zaś stypendium. Pozwala to na weryfikację zawartej wcześniej tezy o ograniczonej efektywności udziału w konferencjach. Nie jest zarazem zależność 1:1 tym samym nie należy uznać prawdziwości jednej z nich. Potencjał zmian tkwi w obu. Dlatego w każdym przypadku wymaga zarządzania, o ile zależy nam na maksymalizacji rezultatów z współpracy międzynarodowej. Te i inne kryteria sukcesu przedstawione zostały na rysunku 17.

Rysunek 17. Kryteria sukcesu udziału w stypendium zagranicznym (czynniki dot. organizacji lokalizacji) (% wskaźań).

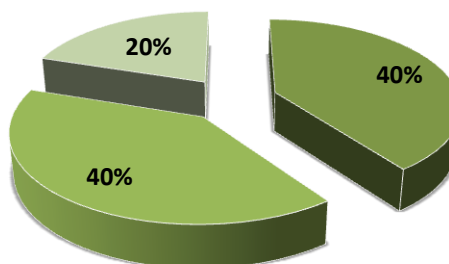
Źródło: opracowanie własne na podstawie CATI [N=5].

Mówiąc powyżej o wykorzystaniu narzędzi mobilności w rozwoju Ekosystemu Innowacji woj. śląskiego wrócić należy uwagę na relacje, jakie tworzą się pomiędzy dokumentami uznanymi za kluczowe dla rozwoju innowacyjnego województwa a faktem mobilności osób. Podejmując ten temat trudno o bardzo szczegółowe rozważania.

Z punktu widzenia kolejnego kroku należy zrozumieć, iż dokonywane wybory co do tematyki stypendium i „destynacji” mogą nie uwzględniać aspiracji i oczekiwań władz, a przynajmniej w przypadkach finansowanych z środków pozaregionalnych. O ile zdiagnozowana sytuacja dotychczas nie jest powodem do „bicia na alarm”, rozważyć należy wdrożenie mechanizmów większej troski w tym zakresie. Na potrzeby pobudzenia wyobraźni zbadano związki decyzji co do wyjazdów na stypendia z założeniami RSI WSL 2013 – przedstawia je wykres 15.

Wykres 15. Związek realizowanego projektu stypendialnego z Regionalną Strategią Innowacji Woj. Śląskiego do 2013 roku.

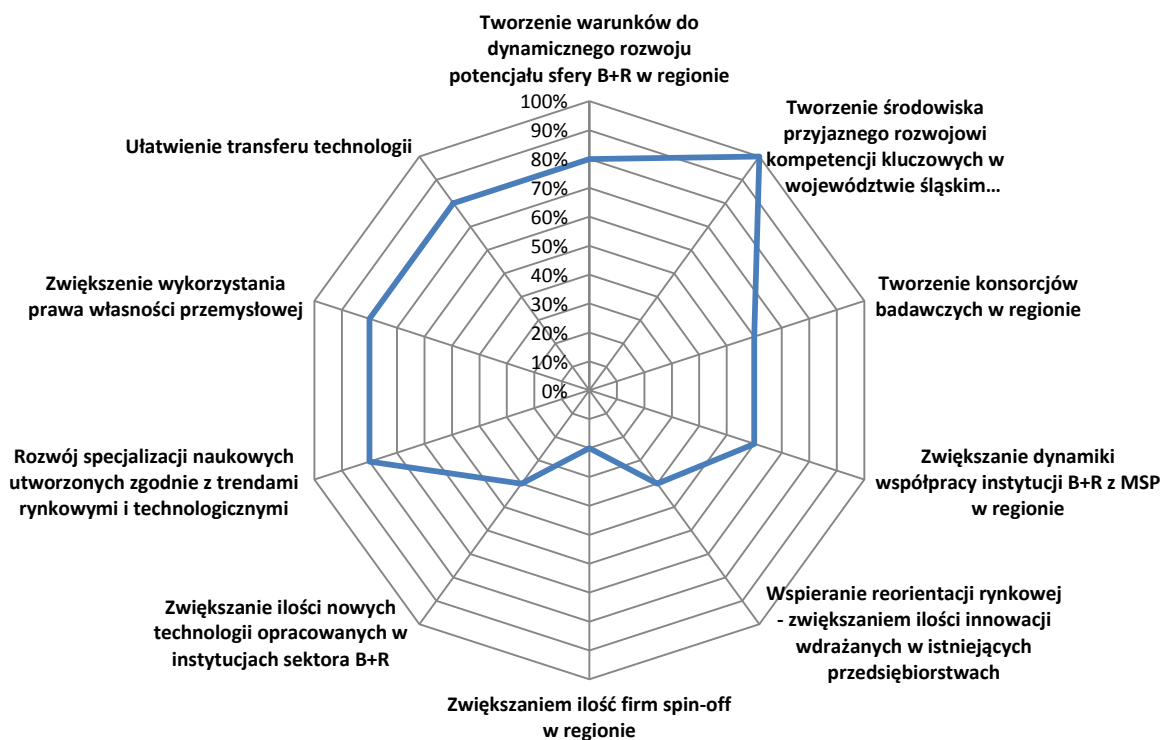
- Stypendium nie miało żadnego związku z RSIWS
- RSIWS służyło mi do ogólnego pojęcia o możliwych kierunkach rozwoju ale nie było to źródło danych do podejmowania decyzji
- RSIWS wyznaczyło mi kierunki działania i w pełni podporządkowałem aplikację założeniom tego dokumentu

Źródło: opracowanie własne na podstawie CATI [N=5].

Dążąc do praktycznego potraktowania wiedzy o potencjale mobilności osób w kontekście rozwoju Ekosystemu, kluczowego znaczenia nabiera wiedza zawarta na rys. 18. W sposób syntetyczny i bezpośredni wskazuje na możliwe do osiągnięcia rezultaty związane z finansowaniem mobilności.

Rysunek 18. Pola wsparcia innowacyjności gospodarki woj. śląskiego poprzez mechanizmy stypendialne.

Źródło: opracowanie własne na podstawie CATI [N=5]

Wyniki pozostawić można bez komentarza. Warto natomiast podkreślić, iż z punktu widzenia nowej Perspektywy Finansowej UE na lata 2014-2020 oraz założeń RSI WSL 2020 kluczowym wyzwaniem jest właściwe pokierowanie wsparcia publicznego, w rozumieniu zwiększenia dynamiki mobilności osób. Realizując to założenie łatwo będzie dopracować procedury tak, aby obecnie mało istotne (np. spółki spin-off, reorientacja rynkowa itp.) stały się istotnymi (np. poprzez kryteria wyboru projektów).

Dokonując ogólnej analizy zebranych danych wyprowadzić można tezę, iż inwestując środki publiczne w intensyfikację mobilności nastąpi realizacja idei Regionalnego Ekosystemu Innowacji woj. śląskiego i zmiany w tym względzie będą powodowały wysoką jakość. Rekomendowane jest zarazem pogłębienie badań w tym względzie z jednoczesnym ukierunkowaniem na ewidencję czynników wpływających na dynamikę i jakość mobilności oraz ocenę kierunków i skali rozlewania się tej interwencji.

3. Wnioski i rekomendacje

Lp.	Wniosek (wraz ze wskazaniem strony w raporcie)	Powiązana z wnioskiem rekomendacja (wraz ze wskazaniem strony w raporcie)	Adresat rekomendacji (instytucja/instytucje odpowiedzialne za wdrozenie rekomendacji)	Sposób wdrożenia (syntetyczne przedstawienie sposobu wdrożenia rekomendacji)
1.	Założenia Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020 nie są dość dobrze znane. Wizja Regionalnego Ekosystemu Innowacji Województwa jest nieczytelna i niezrozumiała. (str. 15)	Należy opracować wersję RSI WSL 2020 w formie komiksu oraz przeprowadzić kampanię społeczną/wizerunkową z wykorzystaniem nowych mediów (w tym portali społecznościowych). W kampanię powinny być zaangażowane organizacje wskazane jako lokomotywy wdrażania strategii. (str. 18)	1. UM WSL, 2. UM WSL, lokomotywy wdrażania RSI WSL 2020	1. Opracowanie komiksowej wersji RSI WSL 2020. 2. Przygotowanie i przeprowadzenie kampanii społecznej/wizerunkowej z wykorzystaniem nowych mediów (w tym portali społecznościowych).
2.	Województwo śląskie nadal zbyt często jest postrzegane głównie przez pryzmat historycznej dominacji sektora węglowego i metalowego. (str. 18)	Prowadzenie przez władze regionu aktywnej polityki marketingowej województwa nastawionej na promocję innowacyjnej gospodarki. (str. 18)	1. Zarząd Województwa, 2. UM WSL (2)	1. Uchwalenie wytycznych dot. aktywnej polityki marketingowej województwa nastawionej na promocję innowacyjnej gospodarki. 2. Wdrożenie wytycznych we wszystkich akcjach marketingowych władz regionu.
3.	W RSI WSL brak bezpośredniego odniesienia do szerokiej tradycyjnej tkanki przemysłowej regionu, a więc w szczególności do przemysłu ciężkiego (węglowego i metalurgicznego). (str. 19)	Przeprowadzić kampanię społeczną/wizerunkową z wykorzystaniem nowych mediów (w tym portali społecznościowych). W kampanię powinny być zaangażowane organizacje wskazane jako lokomotywy wdrażania strategii. (str. 18)	UM WSL, lokomotywy wdrażania RSI WSL 2020	Przygotowanie i przeprowadzenie kampanii społecznej/wizerunkowej z wykorzystaniem nowych mediów (w tym portali społecznościowych).
4.	Brak jednoznacznych wskazań co do liderów wdrażania RSI WSL 2020. Należy domniemywać, że rozwiązaniem optymalnym jest podejście sieciowe, podobnie jak w Niemczech lub Austrii, gdzie rozwój np. branżowy jest tożsamy z uczestnictwem konsorcjów. (str. 33)	Preferowane powinno być udzielanie wsparcia dla sieci i konsorcjów, uznając to jako warunek dostępu do wsparcia publicznego. (str. 33)	UM WSL, Zarząd Województwa	Umieszczenie w RPO WSL na lata 2014 – 2020 zapisów preferujących sieci i konsorcja (w tym konsorcja naukowo-przemysłowe).
5.	Jednostki naukowe często tworzą laboratoria o ogólnym przeznaczeniu (nie ukierunkowane na potrzeby przedsiębiorstw), które mogłyby zostać sfinansowane ze środków budżetowych na naukę. (str. 39)	Wsparcie powinno być więc udzielane przede wszystkim na rzecz projektów, które prowadzą do rozszerzenia oferty (budowa budynków, wyposażenie w specjalistyczną aparaturę i oprogramowanie oraz świadczenie usług doradczych dla przedsiębiorstw). Wspierane projekty powinny dotyczyć transferu technologii przede wszystkim w dziedzinach zgodnych z RSI WSL 2020. (str. 39)	UM WSL, Zarząd Województwa	Umieszczenie w RPO WSL na lata 2014 – 2020 zapisów warunkujących wsparcie inwestycyjne dla jednostek naukowych wykazaniem zapotrzebowania na wnioskowane inwestycje po stronie przemysłu i zgodnością z priorytetowymi dziedzinami wskazanymi w RSI WSL 2020.

6.	Projekty doradcze nie cieszą się zainteresowaniem wnioskodawców. Twierdzą oni, że usługi takie nie są im potrzebne. Jednocześnie wnioskodawcy uskarżają się na brak informacji o przepisach i procedurach oraz o ofercie nauki dla biznesu (podaży innowacji). (str. 39)	Należy zmodyfikować finansowanie dla projektów doradczych dla przedsiębiorców (wsparcie popytu, np. w formie bonów na usługi doradcze), ale równocześnie wzmacniać instytucje doradcze i rozwijać ich ofertę dla biznesu (wsparcie podaży). (str. 39)	UM WSL, Zarząd Województwa	Uwzględnienie w RPO WSL na lata 2014 – 2020 wsparcia projektów doradczych (np. w formie voucherów na usługi doradcze) oraz wsparcia instytucji świadczących usługi doradcze w zakresie komercjalizacji innowacji i wyników prac b+r, w celu poprawy ich jakości.
7.	W RSI WSL 2020 nie zawarto aktualnej diagnozy stanu obecnego (nie pokazano punktu wyjścia). (str. 58)	Konieczna jest aktualizacja oceny stanu realizacji obowiązującej dotychczas „Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2003 – 2013” oraz pomiar wartości bazowych wskaźników RSI WSL 2020. (str. 58-59)	1. UM WSL 2. UM WSL	1. Pomiar wartości wskaźników realizacji RSI WSL 2003 – 2013. 2. Opracowanie analizy obejmującej pomiar wartości bazowych wskaźników RSI WSL 2020 w roku 2013.
8.	Uwagę zwraca wysoka kreatywność w tworzeniu nowych wskaźników oraz odniesienie do wskaźników dotychczas nie stosowanych na szczeblu regionalnym. (str. 58)	W celu umożliwienia porównań z innymi regionami wskazane jest upowszechnienie stosowania tych wskaźników w skali krajowej lub nawet europejskiej jako dobrej praktyki. W tym celu niezbędne jest dopracowanie i opisanie (również w j. angielskim) metodyki pomiaru wartości tych wskaźników. (str. 58)	1. Zarząd Województwa, UM WSL 2. UM WSL	1. Promocja wskaźników RSI WSL 2020 w MRR i w Komisji Europejskiej. 2. Dopracowanie i opisanie (również w j. angielskim) metodyki pomiaru wartości wskaźników RSI WSL 2020.
9.	Brak sterowania rozwojem klastrów i wskazania priorytetowych obszarów wsparcia przez władze wojewódzkie czy krajowe. (str. 67)	Nakierowanie nakładów na sieciowanie, tworzenie odpowiednich sieci i wspieranie działań tych sieci, by mogły działać w sposób efektywny – nie tylko deklaratywne. Należy również monitorować przebieg działań w ramach tych sieci, aby kontrolować, czy wydatki ponoszone w ramach ich działania są dobrze lokowane. (str. 67)	1. UM WSL, Zarząd Województwa 2. UM WSL	1. Opracowanie i uchwalenie zasad polityki klastrowej w regionie, wskazującej preferowane obszary tematyczne, formy wsparcia, zadania i formy organizacji klastrów. 2. Stałe monitorowanie działalności sieci.
10.	Same instrumenty rynkowe nie rozwiążą problemu komercjalizacji pomysłów, jak również aktywności w kluczowych obszarach innowacji, bez decyzji o wsparciu istotnych, z perspektywy województwa, gdyż rynek nie jest zainteresowany dużym ryzykiem, zatem nie będzie angażować środków prywatnych w realizację projektów. (str. 73)	Powinno się kreować publiczno-prywatne instrumenty i narzędzia w postaci np. funduszy, które będą zakładały nie tylko szukanie najlepszych pomysłów i ich preinkubację, ale również dalsze ich finansowanie za pomocą mechanizmów zwrotnych. Należy w tym zakresie uwzględnić rolę parków technologicznych. (str. 73)	UM WSL, Zarząd Województwa	Uwzględnienie w RPO WSL na lata 2014 – 2020 wsparcia publiczno-prywatnych instrumentów i narzędzi (np. funduszy) służących komercjalizacji innowacji i wyników prac b+r, skierowanego m.in. do parków technologicznych.

11.	Działania finansowane ze środków europejskich w ramach programu PO KL zakładają wsparcie pomysłów biznesowych z perspektywy np. płci czy wieku. W praktyce, okazuje się, iż wymienione kryteria, są w ogóle nie związane z analizą pomysłu biznesowego! Służą jedynie preferowaniu pewnych grup faworyzowanych. (str. 74)	W przyszłej perspektywie finansowej należy ograniczyć takie zapisy tak, aby móc selekcjonować najlepsze pod względem merytorycznym pomysły bez względu na to, czy to jest pomysł kobiety czy osoby po 50. roku życia. (str. 74)	UM WSL, Zarząd Województwa	Ograniczenie w RPO WSL na lata 2014 – 2020 zapisów wprowadzających sztuczne kryteria dotyczące np. płci czy wieku w zakresie oceny projektów innowacyjnych.
12.	Inwestowanie środków publicznych w intensyfikację mobilności wspomaga realizację idei Regionalnego Ekosystemu Innowacji woj. śląskiego i zmiany w tym względzie będą posiadały wysoką jakość. (str. 96)	Rekomendowane jest zarazem pogłębienie badań w zakresie mobilności osób w kontekście rozwoju Regionalnego Ekosystemu Innowacji z jednoczesnym ukierunkowaniem na ewidencję czynników wpływających na dynamikę i jakość mobilności oraz ocenę kierunków i skali rozlewania się tej interwencji. (str. 96)	UM WSL	Przeprowadzenie dodatkowego badania mobilności osób w kontekście rozwoju Regionalnego Ekosystemu Innowacji.

Załączniki

Załącznik nr 1. Lista kluczowych inicjatyw dot. kreatywności i innowacyjności dla społeczeństwa

Lp.	Instytucja	Tytuł projektu	Grupa docelowa	Obszar doskonalenia			Adres www
				przedsiębiorczość	innowacyjność	kreatywność	
1.	Park Naukowo-Technologiczny w Gliwicach	Akademia Przedsiębiorczego Naukowca	studenci, absolwenci, pracownicy naukowci	x	x	x	http://www.akademia-naukowca.pl/
2.	Wojewódzki Uniwersytet Robotniczy Sp. z o.o.	B + R = Konkurencyjność Gospodarcza.	pracownicy naukowci, doktoranci	x	x		http://www.konkurencyjnoscgospodarcza.pl/index.php/biezace-wydarzenia
3.	Powiat Myszkowski	Biznes otwarty dla wszystkich	osoby bezrobotne	x			http://biznes-myszkow.pl/
4.	Gmina Ślemień	Czas na własną firmę	pracownicy naukowci	x			http://www.wse.edu.pl/s,badania_i_rozwoj_w_gospodarce_opartej_na_wiedzy,580.html
5.	Samorząd Województwa Śląskiego	DoktoRIS - Program Stypendialny na rzecz innowacyjnego Śląska	doktoranci	x			http://www.doktoris.us.edu.pl/news/news.php
6.	Regionalna Izba Gospodarcza w Katowicach	EKO-STAZ	pracownicy naukowci	x			http://www.ekostaz.pl/
7.	Park Naukowo-Technologiczny	Fundusz Stypendiów dla doktorantów na rzecz rozwoju transferu wiedzy w regionie	doktoranci		x		http://www.technopark-stypendia.pl/
8.	Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach	Innowacyjni Informatycy - studia na kierunku zamawianym Informatyka	studenci	x	x		http://wik.ue.katowice.pl/index.php?id=3906
9.	Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach	Innowacyjny dizajn lokomotywą śląskiej gospodarki. Sieć współpracy środowisk akademickich z biznesem	studenci oraz absolwenci nieaktywni zawodowo, pracownicy naukowci oraz doktoranci wyższych uczelni	x	x		http://innowacyjny-dizajn.pl/articles/presentations

10.	Centrum Innowacji i Transferu Technologii Akademii Techniczno-Humanistycznej	Innowacyjny model współpracy pomiędzy uczelniami wyższymi i przedsiębiorstwami, oparty na nowym systemie wdrażania technologii	pracownicy naukowcy, studenci, pracodawcy	x	x		http://www.innowacje.bielsko.pl/
11.	Park Naukowo-Technologiczny	Innowacyjny-Kapitał na start!	osoby fizyczne zamierzające rozpocząć działalność gospodarczą	x	x		http://www.innowacyjnykapital.pl/
12.	Proton Relations spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	Jestem przedsiębiorca - zakładam firmę	kobiety bezrobotne	x			http://www.musterin.pl/
13.	Centrum Innowacji i Transferu Technologii Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej	Kreator Innowacyjności – wsparcie innowacyjnej przedsiębiorczości akademickiej	studenci	x	x		http://www.citt.ath.bielsko.pl/projekty,14.html
14.	Agencja Rozwoju Innowacji	Menedżer ds. komercjalizacji innowacji – nowy zawód dla osób 50+	pracownicy firm i instytucji z Dolnego Śląska, prowadzących prace B+R, wdrażające innowacje i nowe technologie, którzy ukończyli 50 rok życia	x	x		http://dolnoslaskie.innowacyjni.org/
15.	Agencja Rozwoju Regionalnego w Częstochowie S.A.	Moja firma	osoby bezrobotne	x		x	http://www.mojafirma.info.pl/
16.	Miasto Bielsko-Biała	Most do sukcesu	osoby bezrobotne	x			http://www.um.bielsko.pl/strona-3266-most_do_sukcesu.html
17.	Uniwersytet Śląski	Nauka dla Gospodarki - efektywne zarządzanie badaniami naukowymi i komercjalizacja wyników prac badawczych	pracownicy naukowcy	x		x	http://www.ndg.us.edu.pl/o_projekcie.html
18.	Otawa Group Sp. j.	Naukowa Akademia Biznesu	pracownicy naukowcy, doktoranci, studenci, absolwenci	x	x		http://www.otawagroup.pl/nab-katowice/
19.	Poznański Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości	Naukowe Stypendia szansą na rozwój województwa śląskiego	doktoranci	x	x		http://www.paip.pl/stypendia
20.	MEGREZ Sp. z o.o.	Naukowy biznes	studenci	x	x	x	http://megrez.com.pl/?p=pl/menu/45/1/index
21.	Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach	Nowe Media i Technologie Wiedzy w programach studiów ekonomicznych - synergia teorii i praktyki	studenci	x			http://www.nowemediaitechnologiewiedzy.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=45&Itemid=1

22.	Uniwersytet Śląski	Nowoczesne komputerowe metody kształcenia dla regionalnych kadr innowacyjnej gospodarki: iCSE	studenci		x		http://icse.us.edu.pl/
23.	Okręgowa Izba Przemysłowo-Handlowa w Tychach	Nowy start - promocja przedsiębiorczości w podregionie tyskim	osoby fizyczne zamieszkałe w podregionie tyskim	x			www.izba.tychy.pl/
24.	Politechnika Śląska	PI Z matrycą do innowacyjnej przedsiębiorczości	pracownicy naukowci, doktoranci, studenci		x		www.innowacyjna-matryca.pl
25.	Beskidzkie Biuro Consultingowe S.A.	Pierwszy biznes – aktywizacja lokalnej społeczności	osoby fizyczne zatrudnione i bezrobotne	x			www.bbc-polska.com
26.	Politechnika Częstochowska	Portal Nauki - Platforma transferu wiedzy dla społeczności naukowej i przemysłu	b.d.		x		http://portalnauki.iisi.pcz.pl/
27.	Akademia Techniczno-Humanistyczna	Program przygotowania zawodowego specjalistów-liderów transferu innowacji i nowoczesnych technologii do firm na pograniczu polsko-czeskim	doktoranci		x		http://www.interdiago.eu/pl/
28.	Wyższa Szkoła Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych w Katowicach	Program Rozwojowy WSZMiJO Dydaktyka i Praktyka Kluczem do Przyszłości	studenci	x		x	http://www.gallus.pl/Program-Rozwojowy-WSZMiJO-Dydaktyka-i-Praktyka-Kluczem-do-Przyszlosci.html
29.	Politechnika Śląska	Przedsiębiorczość akademicka na START	pracownicy naukowci, studenci	x	x		http://www.start.polsl.pl/
30.	Poznański Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości	Startuj z Biznesem	osoby do 24 r.ż	x			http://www.paip.pl/projekty-wedlug-zasiegu/?group[2]=&group[1]=&p=38
31.	Centrum Finansowo-Szkoleniowe UNION SP. z o.o.	Stawiamy na przedsiębiorczość	studenci	x			http://www.union.katowice.pl/stawiamy-na-przedsiębiorczosc
32.	Poznański Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości	Staż Sukcesem Naukowca	pracownicy naukowci, pracownicy naukowo-dydaktyczni	x			http://www.paip.pl/projekty-wedlug-kategorii/?group[2]=&group[1]=&p=30
33.	Politechnika Śląska	SWIFT (Stypendia Wspomagające Innowacyjne Forum Technologii)	doktoranci	x	x		http://www.polsl.pl/Jednostki/CZP2/Strony/FSD-86.aspx
34.	Uniwersytet Śląski	Śląska współpraca: Innowacje Dla Efektywnego Rozwoju – ŚWIDER	pracownicy naukowci, doktoranci	x	x		http://swider.us.edu.pl/
35.	Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach	Śląskie Wyzwania	bezrobotni, nieaktywni zawodowo	x	x	x	http://www.wup-katowice.pl/projekt-innowacyjny-testujacy-slaskie-wyzwania
36.	Rudzka Agencja Rozwoju	TRANSFER WIEDZY I PRAKTYKI	pracownicy naukowci	x	x		http://www.polsl.pl/Jednostki/CZP2/Strony/FSD-99.aspx

37.	Uniwersytet Śląski	TWING - Transfer Wiedzy Nauka - Gospodarka: Program stypendialny	doktoranci		x		http://twing.us.edu.pl/
38.	Poznański Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości	Vademecum Innowacyjnego Przedsiębiorcy	studenci, absolwenci (do 1 roku po studiach)	x	x	x	http://www.vip.paip.pl/slaskie/
39.	Okręgowa Izba Przemysłowo Handlowa w Tychach	Własny biznes	osoby bezrobotne których stosunek pracy został rozwiązany w okresie nie dłuższym niż 6 miesięcy przed dniem przystąpienia do projektu	x		x	www.izba.tychy.pl
40.	Fundacja Regionalnej Agencji Promocji Zatrudnienia w Dąbrowie Górniczej	Wsparcie transferu wiedzy w dziedzinie spawalnictwa w województwie śląskim	pracownicy MŚP	x			www.dotacje-bytom.cdu.edu.pl/
41.	Politechnika Śląska	Z matrycą do innowacyjnej przedsiębiorczości	pracownicy naukowcy, studenci, doktoranci, pracodawcy z sektora mikro i MŚP	x	x		http://www.innowacyjna-matryca.pl/index.php/pl/page/show/43/o-projekcie
42.	Centrum Doradztwa Unijnego Wioletta Piotrowska-Tarapacz, Jacek Frankowski s.c.	Założ swoją firmę- wsparcie dla mieszkańców podregionu bytomskiego	bezrobotni powyżej 50 r.ż.	x			www.dotacje-bytom.cdu.edu.pl/
43.	Uniwersytet Śląski	Zwiększenie udziału osób dorosłych w kształceniu w zakresie narzędzi informatycznych i technologii - NITKA	kadra dydaktyczna Uniwersytetu Śląskiego				http://projekty.us.edu.pl/aktualnie-realizowane-projekty-z-funduszy-strukturalnych-ue
44.	Centrum Finansowo-Szkoleniowe UNION SP. z o.o.	Zainwestuj w siebie	bezrobotni	x		x	http://www.cpchorzow.pl/projekty/zainwestuj-w-siebie.html

Załącznik nr 2. Instytucje uczestniczące w badaniu jakościowym IDI

Wywiady pogłębione (IDI – Individual In-Depth Interview)

Na potrzeby realizacji ewaluacji zastosowano rozmowy częściowo ustrukturyzowane, które łączą zalety wywiadu swobodnego z wywiadem ustrukturyzowanym. W ramach przedmiotowej ewaluacji zrealizowano 14 wywiadów indywidualnych z przedstawicielami następujących instytucji:

1. Główny Instytut Górnictwa
2. Instytut Ekologii Terenów Uprzemysłowionych
3. Euro-Centrum Park Naukowo-Technologiczny Sp. z o.o.
4. Park Naukowo-Technologiczny "Technopark Gliwice"
5. Polish Wood Cluster
6. Śląski Klaster Wodny
7. Innowacyjny Śląski Klaster Czystych Technologii Węglowych
8. Instytut Technik Innowacyjnych EMAG
9. ESAPROJEKT Sp. z o.o.
10. Śląski Klaster ICT
11. Politechnika Śląska
12. Śląski Klaster Lotniczy
13. Klaster e-Południe
14. Park Przemysłowo Technologiczny EkoPark Sp. z o.o.